

แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสยาม

Developing Guidelines for Inspection System of the Ministry of Education

Miss Kasama Boonsuea

621750001

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Leadership and
Innovation in Educational Administration**

Graduate School Siam University

Academic Year 2023

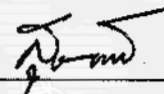
Copyright by Siam University

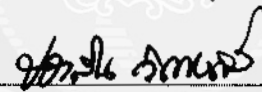
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
นามผู้วิจัย นางสาวกษมา บุญเสื่อ
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์

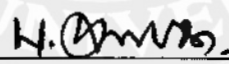
บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรม
การบริหารการศึกษา

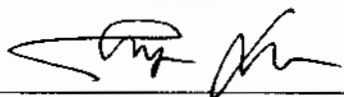

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ชานิตา รักษ์หลเมือง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลเรือดรีหญิงสุภัทรา เอื้อวงศ์)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญมี เณรยอด)

กรรมการ/อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์)

วันที่ ๙ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ
กระทรวงศึกษาธิการ

โดย : นางสาวกษมา บุญเสื่อ

ชื่อปริญญาบัตร : ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา : ภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร. ติชิตกุล กุลรัตนรักษ์)

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหมาะสมในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการตรวจราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 247 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกเขตตรวจราชการจำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมน้อยที่สุด คือ ด้านผลผลิต สำหรับข้อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ 1) การปรับปรุงระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 2) การแต่งตั้งผู้ตรวจราชการกรมประจำส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 3) การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในระบบตรวจราชการ 4) การปรับปรุงระบบ e-Inspection โดยเชื่อมโยงข้อมูลกับส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและนำมาใช้ในการรายงานผลการตรวจราชการ 5) จัดทำคู่มือการตรวจราชการ 6) เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ตรวจราชการในการจัดทำแผนการตรวจราชการและเครื่องมือเก็บข้อมูล และ 7) การเผยแพร่รายงานผลการตรวจราชการและข้อสั่งการของรัฐมนตรีต่อสาธารณะ

คำสำคัญ: ระบบการตรวจราชการ ผู้ตรวจราชการ การพัฒนาระบบ

Abstract

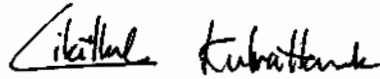
Title : Developing Guidelines for Inspection System of the Ministry of Education

Researcher : Miss Kasama Boonsuea

Degree : Master of Education

Major : Leadership and Innovation in Educational Administration

Advisor

(Likitkul Kulrattanak, Ph.D.)

This descriptive research serves two purposes; 1) to examine the suitability conditions of the operation of the Ministry of Education's inspection system; and 2) to study the guidelines for the development of the ministry's inspection system across four aspects: environment; input, process and output. The population used for quantitative data collection was 840 educational institute administrators who had undergone inspection in fiscal year 2022, with a simple random sample of 247 participants. The instrument used to collect data was a Likert questionnaire. The data were analyzed by descriptive statistics, including mean and standard deviation. The key informants used for collecting qualitative data were ten inspector generals of the Ministry of Education. The instrument was a structured interview form. The results indicated a moderate level of suitability conditions for the Ministry of Education's inspection system as a whole and within each aspect. It was found that the environment aspect received the highest average rating while the output aspect received the lowest. Based on the findings, the proposals for developing the inspection system of the ministry of Education were as follows: 1) Improve the regulations on inspection, monitoring and evaluation of educational management of the Ministry of Education in 2017 2) Appoint inspector generals for every department of the ministry. 3) Develop the competencies of personnel and officials. 4) Improve e-Inspection system through comprehensive information linkage and seamlessly integrate it into the reporting process. 5) Create an inspection manual. 6) Increase the participation of inspector generals in the process of creating inspection plans and designing data collecting forms. In addition, 7) inspection reports and the Minister's order should be published.

Keywords: inspection system, inspector, system development

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการจัดทำ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลเรือตรีหญิงสุภัทรา เอื้อวงศ์ ผู้อำนวยการหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต และประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านที่คอยให้ คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนถึงมอบ ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้กับผู้วิจัย ทำให้งานวิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง ในความกรุณา ความเสียสละเวลาของอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.ลิขิตกุล กุศลรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ ข้อมูล ชี้แนะแนวทาง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และ ขอขอบพระคุณ ดร. นลินี สุตเสวต อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ที่ให้ คำแนะนำ และข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำวิจัยรวมทั้งผลักดัน ติดตามความก้าวหน้าในการทำวิจัยจน เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกเขตตรวจราชการ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการ และแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้ช่วยผู้ตรวจราชการทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการ ประสานงาน และอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ทำให้งานวิจัยมีความถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่ให้ความช่วยเหลือที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามได้หมดในที่นี้ ที่คอยให้ คำปรึกษา คำแนะนำที่มีประโยชน์และคอยให้กำลังใจ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความกรุณาและความ พิจารณาดีของทุกๆ ท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณ ไว้ในโอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
2. แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
การตรวจราชการ	10
ความสำคัญของการตรวจราชการ	10
วัตถุประสงค์ของการตรวจราชการ	10
การตรวจราชการและผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ	12
วัตถุประสงค์ของการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ	13
อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ	13
อัตราตำแหน่ง และการบรรจุแต่งตั้งผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ	14
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ	16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ	19
กระบวนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ	20
การตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ	25
การตรวจราชการของกระทรวงการคลัง	25
การตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุข	30
การตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์	34
สรุปความแตกต่างของระบบการตรวจราชการของกระทรวง ต่างๆ	37
ทฤษฎีระบบ	42
ความหมายของทฤษฎีระบบ	42
องค์ประกอบของระบบ	43
การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)	46
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
งานวิจัยในประเทศ	49
งานวิจัยในต่างประเทศ	67
3. วิธีดำเนินการวิจัย	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	74
การเก็บรวบรวมข้อมูล	76
การวิเคราะห์ข้อมูล	78
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	80
สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	80
4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	82
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพความเหมาะสมของระบบ การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา แนวทางการพัฒนาระบบการ ตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ	83
5. สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	111
สรุปผลการวิจัย	111
สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ	111
แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ	112
การอภิปรายผล	115
การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ	115
แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ	118
ข้อเสนอแนะ	124
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	125
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	131
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย	132
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือการวิจัย	144
ภาคผนวก ค คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สป 658/2565 เรื่อง มอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบ เขตตรวจราชการ	149
ภาคผนวก ง ผลการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย	153
ภาคผนวก จ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	156
ภาคผนวก ฉ หนังสือตอบรับการลงวารสารเผยแพร่ผลการวิจัย	158
ประวัติผู้ทำวิจัย	161

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	แสดงการเปรียบเทียบระบบการตรวจราชการของกระทรวงต่างๆ ..	40
ตารางที่ 3.1	ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขต ตรวจราชการ	73
ตารางที่ 4.1	ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
ตารางที่ 4.2	สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมและรายด้าน	85
ตารางที่ 4.3	สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการด้านสภาพแวดล้อม	86
ตารางที่ 4.4	สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการด้านปัจจัยนำเข้า	87
ตารางที่ 4.5	สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการด้านกระบวนการ	88
ตารางที่ 4.6	สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการด้านผลผลิต	89
ตารางที่ 4.7	สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ	108

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
ภาพที่ 2	ขั้นตอนการตรวจราชการและติดตามประเมินผล การจัดการศึกษา	24
ภาพที่ 3	ภาพองค์ประกอบของระบบที่สมบูรณ์	45
ภาพที่ 4	ภาพองค์ประกอบของวิธีระบบ	45
ภาพที่ 5	ภาพรูปแบบขององค์ประกอบของวิธีระบบและการวิเคราะห์ระบบ	47
ภาพที่ 6	ภาพขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	81

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การตรวจราชการโดยผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวง และผู้ตรวจราชการกรม ถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญในการทำหน้าที่ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล โดยรายงานผลการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการปฏิบัติราชการ หรือเพื่อแก้ไขปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติงานของส่วนราชการ หรือปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติตามนโยบายไปยังรัฐบาลให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาการปฏิบัติราชการตามนโยบายของรัฐบาลทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมถึงคุณภาพในการให้บริการประชาชน ส่งผลให้เกิดประโยชน์ ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวมในที่สุด การตรวจราชการจึงเป็น “เครื่องมือ” หรือ “กลไก” ทางการบริหารที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการควบคุมภายใน (Internal Control System) ของแต่ละหน่วยงานและของฝ่ายบริหารในการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงาน ใ้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลหรือตามภารกิจของส่วนราชการ ให้เป็นไปตามแผนการดำเนินการ ดังนั้น การตรวจราชการ จึงถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นกลไกในการขจัดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ป้องกันความเสียหายจากความผิดพลาด (Mismanagement) และลดความเสี่ยง (Risk) ที่ไม่พึงประสงค์จากการปฏิบัติงาน ช่วยให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงาน และยกระดับคุณภาพของการให้บริการประชาชน รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาขีดความสามารถขององค์กร และที่สำคัญ คือ เป็นกลไกในการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการทบทวนการดำเนินการของส่วนราชการให้เป็นไปตามแผนการดำเนินการที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และตอบสนองความต้องการของประชาชนมากขึ้น ซึ่งการให้ข้อมูลผลการดำเนินการที่ถูกต้อง เชื่อถือได้จะนำไปสู่การสร้างหลักประกันและความมั่นใจให้กับผู้บริหารเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ตามนโยบายของรัฐบาล

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 20 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, น. 4) กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีผู้ตรวจราชการของกระทรวง เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจราชการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามและประเมินผลระดับนโยบาย เพื่อ นิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำในการปรับปรุงพัฒนาแก่ส่วนราชการและหน่วยงานการศึกษา

ซึ่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 ข้อ 7 (สมเดช สีแสง, 2552 น. 37) ได้กำหนดให้การตรวจราชการของผู้ตรวจราชการมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจง แนะนำ หรือทำความเข้าใจกับหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับแนวทางและการปฏิบัติงานหรือการดำเนินการกิจกรรมนโยบายของรัฐบาล และแผนต่างๆ ของชาติ และของหน่วยงานรัฐเพื่อตรวจติดตามว่าหน่วยงานของรัฐได้ปฏิบัติตามถูกต้องตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ มติของคณะรัฐมนตรี และคำสั่งของนายกรัฐมนตรี และเป็นไปตามความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนหรือยุทธศาสตร์ใดๆ ที่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ หรือวาระแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการปฏิบัติงาน หรือการจัดทำภารกิจของหน่วยงานของรัฐ เพื่อรับฟังทุกข์ สุข ความคิดเห็น และความต้องการของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในพื้นที่ การพิจารณาการลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพราะเมื่อผู้ตรวจราชการลงพื้นที่ตรวจราชการในพื้นที่ใด หน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่นั้นๆ ทุกสังกัดจะต้องนำเสนอผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่ตนเองรับผิดชอบว่าบรรลุตามเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายของรัฐบาลด้วย โดยผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการมีปฏิทินลงตรวจราชการตามปกติปีงบประมาณละ 2 ครั้ง และอาจลงพื้นที่ตรวจราชการเป็นการเฉพาะกิจตามสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเมื่อตรวจราชการเสร็จ ต้องจัดทำรายงานเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีจะแจ้งผลการตรวจราชการไปยังองค์กรหลักที่เกี่ยวข้องทั้งผลการปฏิบัติราชการและปัญหาอุปสรรค เพื่อให้องค์กรหลักรับไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่ตรวจ ติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษาทุกสังกัดจึงมีอำนาจหน้าที่เสมือนผู้บังคับบัญชาโดยอ้อมของหน่วยงานทางการศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุน และแก้ปัญหาให้กับหน่วยงานที่รับตรวจ หน่วยงานทางการศึกษาที่รับการตรวจจึงต้องเคร่งครัด ปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่และตามนโยบายที่รัฐมนตรีหรือรัฐบาลกำหนดให้มีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา นั่นคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน จึงนับว่าการลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ และจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการ พบว่า การตรวจราชการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ เช่น การบริหารตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ของเดมิ่ง (Deming) ได้กำหนดให้มีการตรวจสอบประเมินผลอยู่ในขั้นที่ 3 (Check: C) หรือกระบวนการ

บริหารของ Luther Gulick ที่เรียกว่า POSDCoRB กำหนดให้มีการรายงานผลในชั้นที่ 6 (Reporting: R) ซึ่งในการรายงานผลต้องมีการตรวจสอบและประเมินก่อนจึงจะรายงานผลได้ ซึ่งในการตรวจราชการ คือ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการบริหารจัดการตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวง ฉะนั้น การตรวจราชการจึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล หรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้วย นั่นหมายถึงจะต้องยึดหลักความถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ยึดหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าด้วย

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยของสุมิตรา อติศัพท์ (2557) เรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการตรวจราชการแบบบูรณาการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า สภาพปัญหาของการตรวจราชการ ได้แก่ 1) กระบวนการตรวจราชการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้ได้มาซึ่งข้อมูล แผนงาน โครงการ ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสะท้อนให้เกิดการบูรณาการได้อย่างแท้จริง 2) ตัวชี้วัดคำรับรองการปฏิบัติราชการซึ่งกำหนดโดยสำนักงาน ก.พ.ร. ยังมีข้อจำกัดที่มีการวัดผลตัวชี้วัดตามคำรับรองมีผลให้ผู้ตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวง ให้ข้อเสนอแนะกับหน่วยรับตรวจได้เฉพาะที่ดำเนินการได้ทันภายในปีงบประมาณเท่านั้น แต่สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นการพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องน่าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ซึ่งต้องใช้ระยะเวลา กลับไม่นำมาคิดผลเชิงสัมฤทธิ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ 3) ความร่วมมือของหน่วยงานในระดับจังหวัดและภาคประชาชน และพัชรนันท์ เกียรติบัณฑิต (2558) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการตรวจราชการแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบสภาพปัญหา อุปสรรคของการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่จังหวัดตาก ได้แก่ 1) ด้านยุทธศาสตร์และการวางแผน พบว่า การวางแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง 2) ด้านระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ พบว่า การประสานและบูรณาการด้านข้อมูลสารสนเทศการตรวจราชการยังไม่เป็นระบบที่ทันสมัยและหน่วยรับตรวจไม่ได้จัดทำข้อมูลการตรวจราชการร่วมกัน 3) ด้านการประสานและพัฒนาเครือข่าย พบว่า การมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ที่ตรวจราชการของหน่วยรับตรวจระดับจังหวัดพร้อมคณะผู้ตรวจราชการกระทรวงเป็นแบบแยกสังกัด ไม่ใช่การทำงานในลักษณะที่เป็นเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการ 4) ด้านเครื่องมือการตรวจราชการ พบว่า เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการกับข้อมูลพื้นฐานที่หน่วยรับตรวจระดับจังหวัดมีอยู่มีความแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพิ่มภาระงานกับเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลใหม่ต้องทำงานหลายครั้ง 5) ด้านการปฏิบัติการตรวจราชการ พบว่า ผู้ตรวจราชการกระทรวงใช้เวลาลงพื้นที่ที่ตรวจราชการ

สำหรับสถานศึกษาแต่ละแห่งน้อยเกินไป 6) ด้านการรายงานและนำเสนอผลการตรวจราชการ พบว่าการนำเสนอผลการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยรับตรวจต่อผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่นำเสนอเป็นเอกสาร รูปเล่ม รูปแบบการนำเสนอไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร ซึ่งจากการวิจัยต่างๆ พบว่า ยังมีประเด็นปัญหาในหลายส่วน อาทิ ไปถึงผู้นำเข้า เช่น ตัวชี้วัดการรับรองการปฏิบัติราชการซึ่งกำหนดโดยสำนักงาน ก.พ.ร. ยังมีข้อจำกัดเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการกับข้อมูลพื้นฐานที่หน่วยรับตรวจระดับจังหวัดมีอยู่มีความแตกต่างกัน ส่งผลให้การทำงานมีความซ้ำซ้อน ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้เต็มที่ การประสานและบูรณาการข้อมูลยังไม่เป็นระบบที่ทันสมัย

ในส่วนของการดำเนินการยังพบว่า การวางแผนการตรวจราชการยังเป็นการสั่งการจากบนลงล่าง ผู้ตรวจราชการใช้เวลาในการลงพื้นที่น้อย และยังพบประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตรวจราชการซึ่งยังเป็นปัญหาหลายด้าน มีผลต่อการปรับปรุงพัฒนา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้จะได้ข้อมูลของสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการต่อผู้ที่มีอำนาจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ มีความเหมาะสมในระดับใด
2. แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเหมาะสมในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการ โดยใช้แนวคิดตามทฤษฎีระบบ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม คือ ปัจจัยภายนอกที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบ ได้แก่ กฎ ระเบียบ และการจัดโครงสร้างการบริหารงานด้านการตรวจราชการ ด้านปัจจัยนำเข้า หรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตรวจราชการ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ทรัพยากรข้อมูล และเทคโนโลยี ด้านกระบวนการ คือ ลำดับของกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการตามขั้นตอนของระบบการตรวจราชการ ด้านผลผลิต ได้แก่ สิ่งที่ได้จากการตรวจราชการ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับจากรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปี

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ

2.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่ได้รับการตรวจจากผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 840 คน

2.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบกับตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน

2.2 ประชากรในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกเขตตรวจราชการปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน (ดังแสดงในภาคผนวก)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (ตุลาคม 2564-กันยายน 2565)

นิยามศัพท์

เพื่อให้ความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นที่เข้าใจตรงกัน จึงกำหนดความหมายของคำที่ใช้ ดังนี้

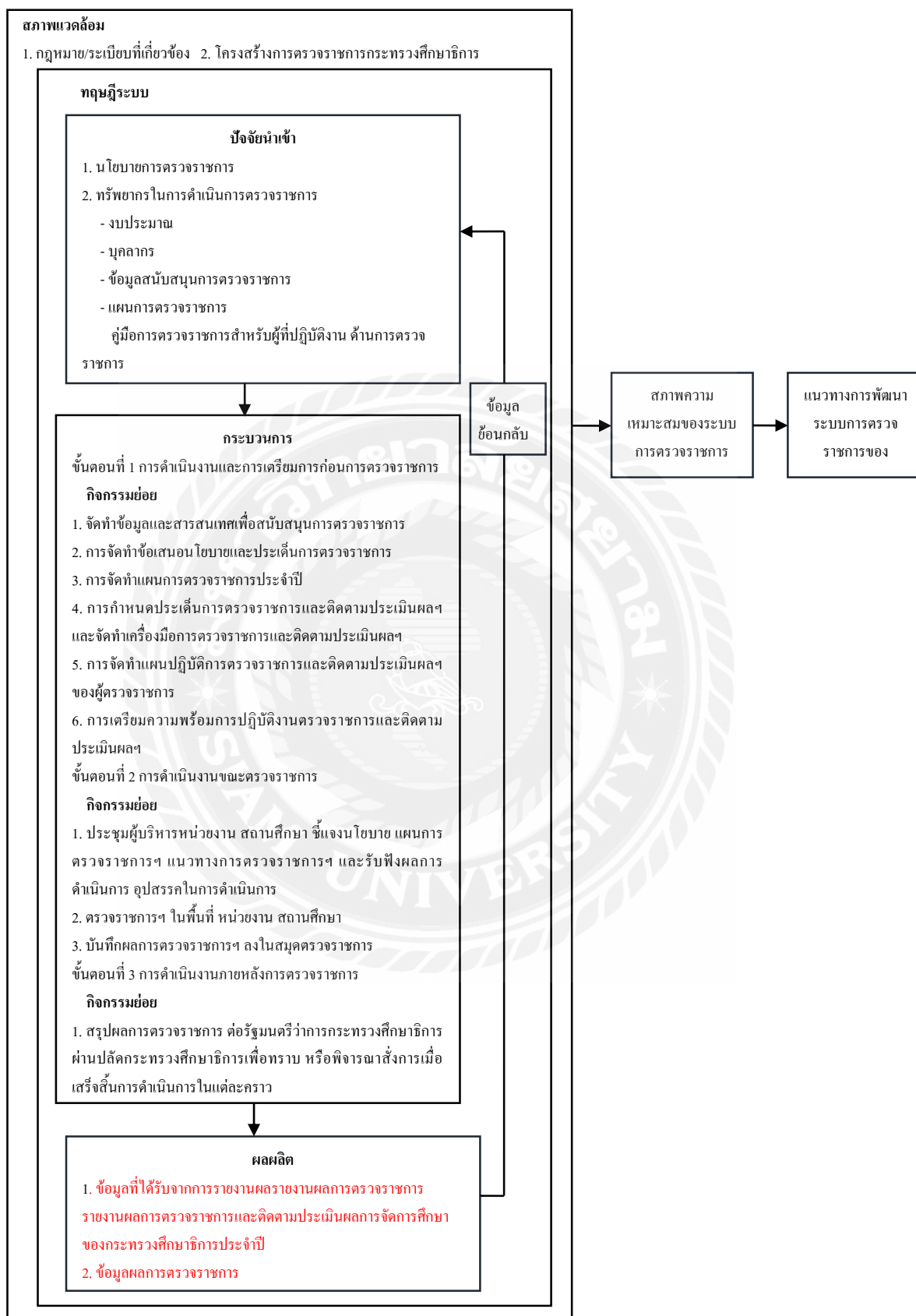
1. **ระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ** หมายถึง ระบบการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษา ที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษาในส่วนภูมิภาคนำไปปฏิบัติ รวมทั้งการตรวจราชการกรณีพิเศษที่ต้องติดตามตรวจสอบเฉพาะเรื่องตามที่เกิดเหตุการณ์ไม่ปกติขึ้นตามหน่วยงานทางการศึกษาในส่วนภูมิภาคที่กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560 โดยจำแนกองค์ประกอบของระบบออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต
2. **สภาพความเหมาะสม** หมายถึง ลักษณะสภาพการดำเนินการของระบบตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบัน
3. **สภาพแวดล้อม** หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่ภายนอกระบบซึ่งส่งผลกับการดำเนินการของระบบการตรวจราชการ ได้แก่ กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และการจัดโครงสร้างการบริหารราชการเกี่ยวกับการตรวจราชการ
4. **ปัจจัยนำเข้า** หมายถึง ทรัพยากรในการบริหารทุกๆด้านที่เป็นส่วนเริ่มต้นของการตรวจราชการ ได้แก่ นโยบายการตรวจราชการ แผนการตรวจราชการ เครื่องมือการตรวจราชการ บุคลากรงบประมาณ ข้อมูลสารสนเทศ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และคู่มือการตรวจราชการสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการ
5. **กระบวนการ** หมายถึง กิจกรรมหรือชุดของกิจกรรมที่สัมพันธ์กันในการดำเนินการตรวจราชการ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ กระบวนการก่อนการตรวจราชการ กระบวนการขณะตรวจราชการ และกระบวนการหลังการตรวจราชการ
6. **ผลผลิต** หมายถึง ผลที่ได้จากการดำเนินการของระบบการตรวจราชการ ได้แก่ ข้อมูลรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปี และข้อมูลผลการตรวจราชการ

7. ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง ผู้บริหารระดับสูงที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีทั้งหมด จำนวน 11 คน ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ 658/2565

8. ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ หมายถึง ข้าราชการที่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลของสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการในปัจจุบัน
2. ได้ข้อมูลสภาพของระบบการตรวจราชการที่อยู่ในสภาพที่มีความเหมาะสมน้อย ประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาให้เกิดความเหมาะสมที่ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับเพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อไป
3. ได้แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาต่อผู้ที่มีอำนาจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การตรวจราชการ
 - 1.1 ความสำคัญของการตรวจราชการ
 - 1.2 วัตถุประสงค์ของการตรวจราชการ
2. การตรวจราชการและผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.1 วัตถุประสงค์ของการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.2 อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.3 อัตรา ตำแหน่ง การบรรจุแต่งตั้งผู้ตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.5 รูปแบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 2.6 กระบวนการในการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
3. การตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ
 - 3.1 ระบบการตรวจราชการกระทรวงการคลัง
 - 3.2 ระบบการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข
 - 3.3 ระบบการตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์
 - 3.4 สรุปความแตกต่างของการตรวจราชการกระทรวงต่างๆ
4. แนวคิด ทฤษฎีระบบ
 - 4.1 ความเป็นมาและความหมายของทฤษฎีระบบ
 - 4.2 องค์ประกอบของระบบ
 - 4.3 การวิเคราะห์ระบบ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การตรวจราชการ

1.1 ความสำคัญของการตรวจราชการ

สำนักนายกรัฐมนตรี (2548, น. 1) กล่าวว่า การตรวจราชการเป็นมาตรการสำคัญประการหนึ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน ที่จะทำให้การปฏิบัติราชการหรือการจัดทำภารกิจของหน่วยงานของรัฐเป็นไปตามเป้าหมายและแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อันเกิดจากการดำเนินการดังกล่าว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน

สุมิตรา อติศัพท์ (2557, น. 11) การตรวจราชการมุ่งผลสัมฤทธิ์ให้หน่วยรับตรวจมีจิตสมรรถนะและระบบการกำกับดูแลตนเองที่เพียงพอต่อการประกันผลผลิตให้บรรลุผลผลิตให้ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลและหลักธรรมาภิบาล สาเหตุที่กำหนดผลสัมฤทธิ์ไว้เช่นนี้เพื่อสนองตอบต่อเป้าประสงค์ของระบบการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน

กระทรวงการคลัง (2563, น. 18) การตรวจราชการเป็นมาตรการสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินที่จะทำให้การปฏิบัติราชการหรือการจัดทำภารกิจของหน่วยงานของรัฐเป็นไปตามเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ เกิดความคุ้มค่าในการปฏิบัติราชการและช่วยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อันเกิดจากการดำเนินงาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน รวมทั้งเป็นไปตามหลักการการบริหารแบบบูรณาการและการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

สรุปได้ว่า การตรวจราชการเป็นประโยชน์และมีความสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ช่วยกำกับติดตามให้ส่วนราชการน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ได้ผลผลิตและผลลัพธ์คุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน และมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

1.2 วัตถุประสงค์ของการตรวจราชการ

กระทรวงมหาดไทย (2545, น. 2-3) กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการว่าการตรวจราชการมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.2.1 เพื่อเผยแพร่นโยบาย ประสานงานและเร่งรัดให้หน่วยงานน่านโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยไปจัดทำแผนงาน งาน และโครงการให้ครบถ้วน

1.2.2 เพื่อทราบความก้าวหน้า ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามแผนงาน งาน และโครงการ ตลอดจนผลกระทบอันจะพึงมี

1.2.3 เพื่อประสานงาน เร่งรัดติดตามความก้าวหน้าและความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามแผนงาน งาน และโครงการให้สมประโยชน์ต่อทางราชการ

ตลอดจนตรวจสอบคุณภาพงานและการปฏิบัติราชการของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

1.2.4 เพื่อตรวจเยี่ยม รับฟัง หรือสดับตรับฟังความทุกข์สุข ความคิดเห็น ช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจงให้เจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถภาพและขวัญกำลังใจในการทำงาน

1.2.5 เพื่อตรวจเยี่ยม รับฟังหรือสดับตรับฟังทุกข์สุข ความคิดเห็น และความต้องการของประชาชน แนะนำ ชี้แจง ในฐานะเป็นสื่อกลางระหว่างหน่วยงานและเจ้าหน้าที่กับประชาชน

1.2.6 เพื่อแสวงหาหรือสอบข้อเท็จจริง สืบสวน สอบสวน หรือสดับตรับฟัง เหตุการณ์เมื่อได้รับคำสั่ง คำร้องเรียน หรือเมื่อมีเหตุอันสมควร ตลอดจนรับทราบสภาพหรือสถานการณ์ในพื้นที่สำหรับนำไปประกอบการเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรม เหมาะสมกับความเป็นอยู่และความต้องการของประชาชน

1.2.7 เพื่อศึกษา ประมวล วิเคราะห์ ประเมินผล และเสนอแนะต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือปลัดกระทรวงมหาดไทย แล้วแต่กรณี เพื่อทราบ พิจารณา หรือวินิจฉัยสั่งการในอันที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้สมประโยชน์ต่อทางราชการ รวมทั้งเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับการบริหารงานและการบริหารงานบุคคล

สำนักนายกรัฐมนตรี (2548, น. 1) กล่าวว่า การตรวจราชการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อชี้แจง แนะนำ หรือทำความเข้าใจกับหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับแนวทางและการปฏิบัติงานหรือการจัดทำภารกิจตามนโยบายของรัฐบาลและแผนต่างๆ ของชาติและของหน่วยงานของรัฐ

2. เพื่อตรวจติดตามว่าหน่วยงานของรัฐได้ปฏิบัติตามถูกต้องตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ มติของคณะรัฐมนตรี และคำสั่งของนายกรัฐมนตรี และเป็นไปตามความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน แผนหรือยุทธศาสตร์ใดๆ ที่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ หรือวาระแห่งชาติหรือไม่

3. เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรค รวมทั้งประเมินประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าในการปฏิบัติงานหรือการจัดทำภารกิจของหน่วยงานของรัฐ

4. เพื่อสดับตรับฟังทุกข์สุข ความคิดเห็น และความต้องการของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน

5. เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และสืบสวนสอบสวนเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในพื้นที่

สถาปนาวัดณ์ ภู่มาลา (2560, น. 33) กล่าวว่า โดยภารกิจการตรวจราชการ จะเป็นการติดตามหลักในนโยบายการขับเคลื่อนระดับพื้นที่/จังหวัด ในข้อการบูรณาการขับเคลื่อนเป็นทีม พม. จังหวัด ภายใต้แนวคิด บ้านเดียวกัน One Home ซึ่งจะตบโจทย์ผลการดำเนินงานในทุกๆ นโยบายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในภาพรวม เพราะการทำงานด้านสังคมไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองหรือหน่วยงานเดียว ต้องมีการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานจึงจะประสบผลสำเร็จตามนโยบาย

สรุป การตรวจราชการมีวัตถุประสงค์เพื่อกำกับติดตามการปฏิบัติงานของส่วนราชการในสังกัด ให้มีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เกิดความคุ้มค่า สมประโยชน์ของทางราชการ สมประโยชน์ของประชาชน ติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามนโยบาย ประสานความร่วมมือของหน่วยงานในระดับจังหวัด ตลอดจนการสับตบรับฟังทุกข์สุขของประชาชนในพื้นที่ หรือแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่

2. การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 31 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555, น. 7) กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท กำหนดนโยบาย รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา กอปรกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 20 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, น. 4) กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีผู้ตรวจราชการของกระทรวง เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจราชการ ศึกษา วิเคราะห์วิจัย ติดตาม และประเมินผล ระดับนโยบาย เพื่อนิเทศ ให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อการปรับปรุงพัฒนา โดยกระบวนการในการตรวจราชการให้ดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาพ.ศ. 2560. (2560, 8 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการประจำปีการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่รับผิดชอบซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีการแบ่งเขตตรวจราชการออกเป็น เขตตรวจราชการส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) และเขตตรวจราชการส่วนภูมิภาค 18 เขตตรวจราชการ โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์ของการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2.1.1 เพื่อชี้แจงนโยบาย ประสานงาน และเร่งรัดให้ผู้รับการตรวจนำแผนการศึกษาแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน นโยบายของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการไปจัดทำแผนปฏิบัติราชการให้ครบถ้วน

2.1.2 เพื่อติดตามประเมินผลและเสนอแนะ การบริหารงบประมาณการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับหลักการศึกษ แนวทางการจัดการศึกษา และคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

2.1.3 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามและประเมินผล ระดับนโยบาย เพื่อนิเทศ ให้คำปรึกษาเพื่อการปรับปรุงพัฒนาแก่ส่วนราชการและหน่วยงานการศึกษา

2.1.4 เพื่อเร่งรัด ติดตามความก้าวหน้า ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ

2.1.5 เพื่อตรวจเยี่ยม รับฟังทุกข์สุข ความคิดเห็น นิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจง ให้เจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถนะและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

สรุป การตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงนโยบาย ประสานงาน เร่งรัด ติดตามความก้าวหน้า ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ การปฏิบัติตามแผน การศึกษาแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน นโยบายของรัฐบาล และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนการตรวจเยี่ยม รับฟังทุกข์สุข ความคิดเห็น นิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แจงให้เจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถนะ และขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตาม และประเมินผล ระดับนโยบาย เพื่อนิเทศให้คำปรึกษาเพื่อการปรับปรุงพัฒนาแก่ส่วนราชการ และหน่วยงานการศึกษา

2.2 อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2560, น. 2) กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการไว้ ดังนี้

2.2.1 สั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้รับการตรวจปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ มติ ของคณะรัฐมนตรี หรือคำสั่งของนายกรัฐมนตรี

2.2.2 สั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้รับการตรวจปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติงาน ใดๆ ในระหว่างการตรวจราชการไว้ก่อน หากเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ

หรือประชาชนอย่างร้ายแรงและเมื่อผู้ตรวจราชการ ได้สั่งการดังกล่าวแล้ว ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบหรือพิจารณาโดยด่วน

2.2.3 สั่งให้ผู้รับการตรวจชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อประกอบการพิจารณา

2.2.4 สอบข้อเท็จจริง สืบสวนข้อเท็จจริง หรือรับฟังเหตุการณ์เมื่อได้รับการร้องเรียน หรือเมื่อมีเหตุอันควร โดยประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานตรวจสอบอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน หรือปัญหาอุปสรรคของผู้รับการตรวจ

2.2.5 ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามและประเมินผลระดับนโยบาย เพื่อนิเทศให้คำปรึกษา แนะนำ เพื่อปรับปรุงพัฒนา

2.2.6 แต่งตั้งบุคคลหรือคณะทำงานเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม

2.2.7 ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมอบหมายข้าราชการปฏิบัติหน้าที่

สรุปได้ว่า ผู้ตรวจราชการมีอำนาจหน้าที่ในการสั่งการให้ผู้รับการตรวจปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ มติของคณะรัฐมนตรี หรือคำสั่งของนายกรัฐมนตรี หรืองดเว้นการปฏิบัติงานใดๆ ในระหว่างการตรวจราชการไว้ก่อน หากเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการหรือประชาชนอย่างร้ายแรง สอบข้อเท็จจริง สืบสวนข้อเท็จจริง หรือรับฟังเหตุการณ์เมื่อได้รับการร้องเรียน หรือเมื่อมีเหตุอันควร และมีหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามและประเมินผลระดับนโยบาย เพื่อนิเทศให้คำปรึกษา แนะนำ แก่ส่วนราชการ

2.3 อัตราตำแหน่ง และการบรรจุแต่งตั้งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ(2547, น. 8) อัตราตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 12 ตำแหน่ง ตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการกำหนดตำแหน่งของคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ตามที่ ออกพ. กระทรวงกำหนดโดยมีคุณสมบัติเฉพาะตามมาตรฐานการกำหนดตำแหน่งของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

- ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูง หรือ
- ดำรงตำแหน่งบริหารระดับต้นมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ
- ดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับต้นและประเภทอำนวยการรวมกัน ไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ

- ดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับต้นและตำแหน่งประเภทอื่นที่ปฏิบัติราชการ เช่นเดียวกับประเภทอำนวยการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.พ. กำหนดรวมกันไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ

- ดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับต้น ประเภทอำนวยการ และตำแหน่ง ประเภทอื่นที่ปฏิบัติราชการเช่นเดียวกับประเภทอำนวยการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.พ. กำหนดรวมกันไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือ

- ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการระดับทรงคุณวุฒิ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งประเภท อำนวยการ มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือเคยดำรงตำแหน่งประเภทอื่นที่ปฏิบัติราชการเช่นเดียวกับ ประเภทอำนวยการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปีตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.พ. กำหนดหรือเคยดำรง ตำแหน่งข้างต้นรวมกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ

- ดำรงตำแหน่งอื่นที่เทียบเท่ากับตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือเทียบเท่า บริหารระดับต้นที่ปฏิบัติราชการมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี หรือ ประเภทบริหารระดับต้นและประเภท อำนวยการรวมกันไม่น้อยกว่า 3 ปี ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ ก.พ. กำหนด

ทั้งนี้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูงของ ก.พ. หรือผ่านการอบรมหลักสูตร ใดๆ ที่ ก.พ. พิจารณาให้เป็นผู้มีคุณสมบัติเสมือนได้ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง ของ ก.พ. หากยังไม่เคยผ่านการอบรมหลักสูตรดังกล่าว จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมภายในระยะเวลา 1 ปี หรือในโอกาสแรกที่สามารถเข้าอบรมได้นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

หลักเกณฑ์การประเมินด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ด้านองค์กร ภารกิจที่เกี่ยวข้องกับ ตำแหน่งนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ความรู้ในการบริหารงาน การปกครองและการตรวจ ราชการ

หลักเกณฑ์การประเมินความสามารถ ได้แก่ ความสามารถในการพัฒนานโยบาย วางแผน วินิจฉัยและแก้ปัญหาการบริหารงานและการปกครองบังคับบัญชา ความสามารถในการปฏิบัติ หน้าที่ผู้นำและการมอบหมายงาน และความสามารถในการบริหารจัดการ และการประสานงาน

โดยสรุปอัตราตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการมีจำนวน 12 ตำแหน่ง ดำรงตำแหน่งนักบริหารระดับสูง ซึ่งต้องผ่านการประเมินด้านความรู้ความสามารถ และมี คุณสมบัติตามที่ ก.พ. กำหนด

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2.4.1 องค์การที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการตรวจราชการ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ.2560 ข้อ 20 กำหนดให้มีคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ รวมทั้งสิ้นจำนวน 19 คน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เกณฑ์มาตรฐาน ระบบการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล แผนการตรวจราชการประจำปี ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะและให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับรายงานการตรวจราชการ การรายงานการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

2.4.2 หน่วยงานที่สนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

หน่วยงานที่สนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ คือ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เดิมตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2522 เรียกว่า “กองตรวจและรายงาน” เป็นส่วนราชการบริหารส่วนกลาง เทียบเท่ากอง มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษาของกระทรวง
- 2) ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการตรวจราชการ จัดทำแผนการตรวจราชการและดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวง ในการตรวจราชการ ติดตามและประเมินผลตามนโยบายและแผนการตรวจราชการของกระทรวง
- 3) วิจัยและพัฒนาระบบ และประสานเครือข่ายการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลของกระทรวง
- 4) ปฏิบัติการร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.4.3 หน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการระดับส่วนราชการ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560 ข้อ 22 การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาระดับส่วนราชการ เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา

ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการนั้นๆ ตามภารกิจและตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้ส่วนราชการดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดแนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานการศึกษาในสังกัด

2) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการบริหาร การจัดการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในสังกัด

3) รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา ของหน่วยงานการศึกษาในสังกัดไปยังคณะกรรมการ

2.4.4 หน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษาระดับภาค

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560 ข้อ 23 การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับภาค เป็นการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาที่อยู่ในอำนาจ หน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการภาคนั้นๆ ตามภารกิจและตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้สำนักงานศึกษาธิการภาคดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดแนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

2) ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการบริหาร การจัดการศึกษาของหน่วยงานการศึกษา

3) ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงระบบการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาและข้อเสนอเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับ จังหวัด

4) รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับ ภาคไปยังคณะกรรมการ

5) ติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวังเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบและรายงาน ผลกระทบผลการดำเนินการต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

6) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลการจัดการศึกษาในระดับภาค

7) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย

2.4.5 หน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับจังหวัด

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ.2560 ข้อ 24 การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาระดับจังหวัดเป็นการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาและการนิเทศการศึกษาที่อยู่ในจังหวัดนั้นๆ ตามภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดดำเนินการ ดังนี้

- 1) กำหนดแนวทางการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในระดับจังหวัด
- 2) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาระดับจังหวัด
- 3) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาในระดับจังหวัด
- 4) รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของหน่วยงานการศึกษาในสังกัดและจัดทำรายงานเสนอต่อคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการภาค
- 5) ติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวังเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบและรายงานต่อผู้ตรวจราชการ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
- 6) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย

2.4.6 หน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาระดับพื้นที่

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ.2560 ข้อ 25 การติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการวิเคราะห์ วิจัย นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการบริหารการดำเนินการโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเตรียมการรับการนิเทศ ติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานภายนอก และข้อ 27 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการดังนี้

- 1) มอบหมายศึกษานิเทศก์ หรือข้าราชการอื่นในสังกัด ทำหน้าที่ติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

2) จัดทำแผนการติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาประจำปี ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการของหน่วยงานเสนอขออนุมัติจากคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา แล้วแจ้งให้สถานศึกษาในสังกัดทราบ

3) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ดำเนินการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการศึกษา การบริหารการศึกษาโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเตรียมรับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลจากหน่วยงานภายในและภายนอก

4) รายงานผลการติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาเสนอผู้บังคับบัญชา และคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา

5) ประสานให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ เพื่อชี้แจง ให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสาร และหลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

6) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมาย

โดยสรุป หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบการตรวจราชการประกอบด้วย คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.5 รูปแบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษา พ.ศ. 2560 แบ่งการตรวจราชการออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.5.1 การตรวจราชการกรณีปกติ เป็นการตรวจติดตามแผนงาน โครงการที่สำคัญ ตามนโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและแผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษา โดยผู้ตรวจตรวจราชการในภาพรวมตามกรอบระยะเวลาการตรวจราชการซึ่งแบบเป็น 2 รอบ/ปีงบประมาณ

2.5.2 การตรวจราชการแบบบูรณาการ เป็นการตรวจราชการแบบบูรณาการร่วมกับผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวงอื่น ตามแผนการตรวจราชการแบบบูรณาการของสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวง ทำหน้าที่ประสานแผนการตรวจราชการแบบบูรณาการร่วมกับสำนักนายกรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามกรอบระยะเวลาการตรวจราชการแบบบูรณาการซึ่งแบ่งเป็น 2 รอบ/ปีงบประมาณ

2.5.3 การตรวจราชการกรณีพิเศษ เป็นการตรวจราชการนอกเหนือจากการตรวจราชการกรณีปกติซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ในแผนการตรวจราชการประจำปี

1) การสืบสวนข้อเท็จจริง ปัญหาการร้องเรียนของประชาชนอันเกิดจากการดำเนินงานของหน่วยงาน สถานศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2) วาระแห่งชาติ ยาเสพติด อุบัติภัย อุทกภัย ภัยแล้ง และเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา นักเรียน นักศึกษา

3) กรณีภารกิจอื่นที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

สรุปได้ว่า รูปแบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการมี 3 ประเภท ได้แก่ การตรวจราชการกรณีปกติ การตรวจราชการแบบบูรณาการ และการตรวจราชการกรณีพิเศษ ตามรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น

2.6 กระบวนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564, น. 29-35)

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการเตรียมการก่อนการตรวจราชการ

1. การจัดทำข้อมูลและสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการ ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เช่น กฎหมาย คำสั่ง มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง นโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ไปตรวจหรือเขตตรวจราชการที่รับผิดชอบ เช่น ข้อมูลการศึกษา สภาพภูมิศาสตร์เขตปกครอง ประชากร อาชีพ เศรษฐกิจ รายชื่อผู้บริหารระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลเหล่านี้ ได้แก่ สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 1-12 และกรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานศึกษาธิการภาค 1-18) ทีมงานของผู้ตรวจราชการและสำนักตรวจราชการและติดตาม ประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.2 ข้อมูลมาตรฐาน ได้แก่ ข้อมูลที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กำหนดหรือวางหลักเกณฑ์ไว้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เช่น มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา มาตรฐานที่ ก.พ. หรือ ก.ค.ศ. กำหนด

1.3 ข้อมูลรายนโยบาย แผนงาน งานและโครงการในแผนการตรวจราชการทั้งที่เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลและนโยบายกระทรวง องค์กรหลัก แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น

2. การจัดทำข้อเสนอนโยบายการตรวจราชการและติดตามประเมินผลในแต่ละปี กระทรวงศึกษาธิการมีการคัดเลือกนโยบาย แผนงาน/งาน โครงการที่เป็นภารกิจสำคัญมากำหนดเป็นนโยบายและประเด็นการตรวจราชการประจำปีโดยมีแนวทางในการพิจารณาดังนี้

2.1 เป็นนโยบาย แผนงาน งาน/โครงการ ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล แผนการศึกษาชาติ และนโยบายการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 องค์กรหลักและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมพิจารณาคัดเลือกนโยบาย แผนงาน งาน/โครงการ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายการตรวจราชการตามหลักเกณฑ์การพิจารณา คือ เป็นนโยบาย แผนงาน งาน/โครงการ ตามนโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ และเป็นนโยบาย แผนงาน งาน/โครงการที่มีงบประมาณสูง มีพื้นที่การดำเนินการครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดทั่วประเทศ มีนัยสำคัญต่อนโยบายหรือมีความเสี่ยงสูง

2.3 เป็นนโยบาย แผนงาน งาน/โครงการ ที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ด้านการศึกษาของประเทศที่เป็นปัญหาสำคัญของประเทศ หรือเป็นประเด็นปัญหาทางการศึกษา ที่ต้องได้รับการแก้ไขหรือปรับปรุงพัฒนาเป็นการเร่งด่วน

3. การจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปี

การจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการประจำปี ดำเนินการโดยกลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษา วิเคราะห์ นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาธิการ แผนบริหารราชการแผ่นดิน แผนปฏิบัติการราชการ สถานการณ์ สภาพปัญหาทางการศึกษา

3.2 แจกประสานองค์กรหลัก/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอทราบนโยบาย แผนงาน/งาน/โครงการ เพื่อกำหนดสาระสำคัญของนโยบาย/ประเด็นการตรวจราชการ และการจัดทำแผนการตรวจราชการฯ ของกระทรวงศึกษาธิการ

3.3 จัดทำร่างแผนการตรวจราชการประจำปี เพื่อเป็นกรอบ/แนวทางในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจราชการ ผู้สนับสนุนการตรวจราชการ และหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3.4 เสนอร่างแผนการตรวจราชการประจำปี แก่ผู้ตรวจราชการ เพื่อพิจารณาปรับปรุง แก้ไขและให้ความเห็นชอบ

4. การกำหนดประเด็นการตรวจราชการและจัดทำเครื่องมือตรวจราชการ

ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำเครื่องมือการตรวจราชการ และติดตามประเมินผล ประกอบด้วย

4.1 แบบบันทึกการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการประจำปี

4.2 แบบรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการประจำปี

5. การจัดทำแผนปฏิบัติการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ การจัดทำแผนปฏิบัติการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 กำหนดประเด็นการตรวจราชการตามนโยบายการตรวจราชการเพื่อให้ส่วน ราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการรับทราบความมุ่งหมาย

5.2 กำหนดระยะเวลาในการลงพื้นที่ตรวจราชการหรือติดตามประเมินผล 12 เดือน ในรอบปี

5.3 กำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการตรวจราชการ

5.4 จัดทำแผนปฏิบัติการตรวจราชการ

5.5 แจกแจงแผนปฏิบัติการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ให้เครือข่ายการตรวจราชการทราบเพื่อเป็นข้อมูลในการประสานการตรวจราชการให้กับสำนักงาน ศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และหน่วยรับการตรวจราชการ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานขณะการตรวจราชการ

1. ประชุมผู้บริหารหน่วยงาน สถานศึกษา เพื่อชี้แจงนโยบายและแผนการตรวจราชการ/ แนวทางการตรวจราชการประจำปี และรับทราบผลการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง และพัฒนางาน

2. การตรวจราชการในพื้นที่เพื่อรับทราบข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและอุปสรรคในการดำเนินงาน ตามนโยบาย และสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

3. บันทึกผลการตรวจราชการลงในสมุดตรวจราชการพร้อมทั้งลงลายมือชื่อ ตำแหน่ง และวัน เดือน ปี ที่ตรวจไว้เป็นหลักฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานหลังการตรวจราชการ

การดำเนินงานหลังการตรวจราชการผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวงส่วนกลางจะดำเนินงานตามขั้นตอนหลังการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. สรุปผลการตรวจราชการนำเรียนปลัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อทราบ และนำเรียนฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อโปรดทราบและพิจารณาสั่งการภายหลังการออกตรวจราชการทุกครั้ง

2. ประสานแจ้งการสั่งการของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและปลัดกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับผลการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. การรายงานผลการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการจะต้องรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการผ่านปลัดกระทรวงศึกษาธิการทราบ หรือเพื่อพิจารณาแล้วแต่กรณี ในการรายงานผลนั้นอาจทำได้ทั้งในขณะที่ตรวจราชการหรือเมื่อเสร็จสิ้นการตรวจราชการแล้ว ดังนี้

3.1 การรายงานขณะตรวจราชการ ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องขอคำวินิจฉัยสั่งการจากผู้มีอำนาจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ หรือกรณีที่ได้ตรวจพบหรือได้ดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่มีความสำคัญและเห็นสมควรรายงานให้ผู้บังคับบัญชาได้ทราบโดยเร่งด่วนให้ผู้ตรวจราชการรายงานเรื่องนั้นๆ ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร โดยทางโทรศัพท์ วิทยุ โทรเลขหรือทางอื่นใดตามความเหมาะสมมีสาระสำคัญ ได้แก่ ปัญหา ข้อเท็จจริงที่ตรวจพบการแก้ไขปัญหาคือข้อเสนอแนะและเมื่อกลับจากตรวจราชการแล้ว ให้รายงานเรื่องดังกล่าวเสนอผู้บังคับบัญชาอีกครั้งหนึ่ง โดยแสดงรายละเอียด รวมทั้งเอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้องไว้ในรายงานด้วย

3.2 การรายงานผลเมื่อกลับจากการตรวจราชการแบ่งเป็น 3 ประเภท ดังนี้

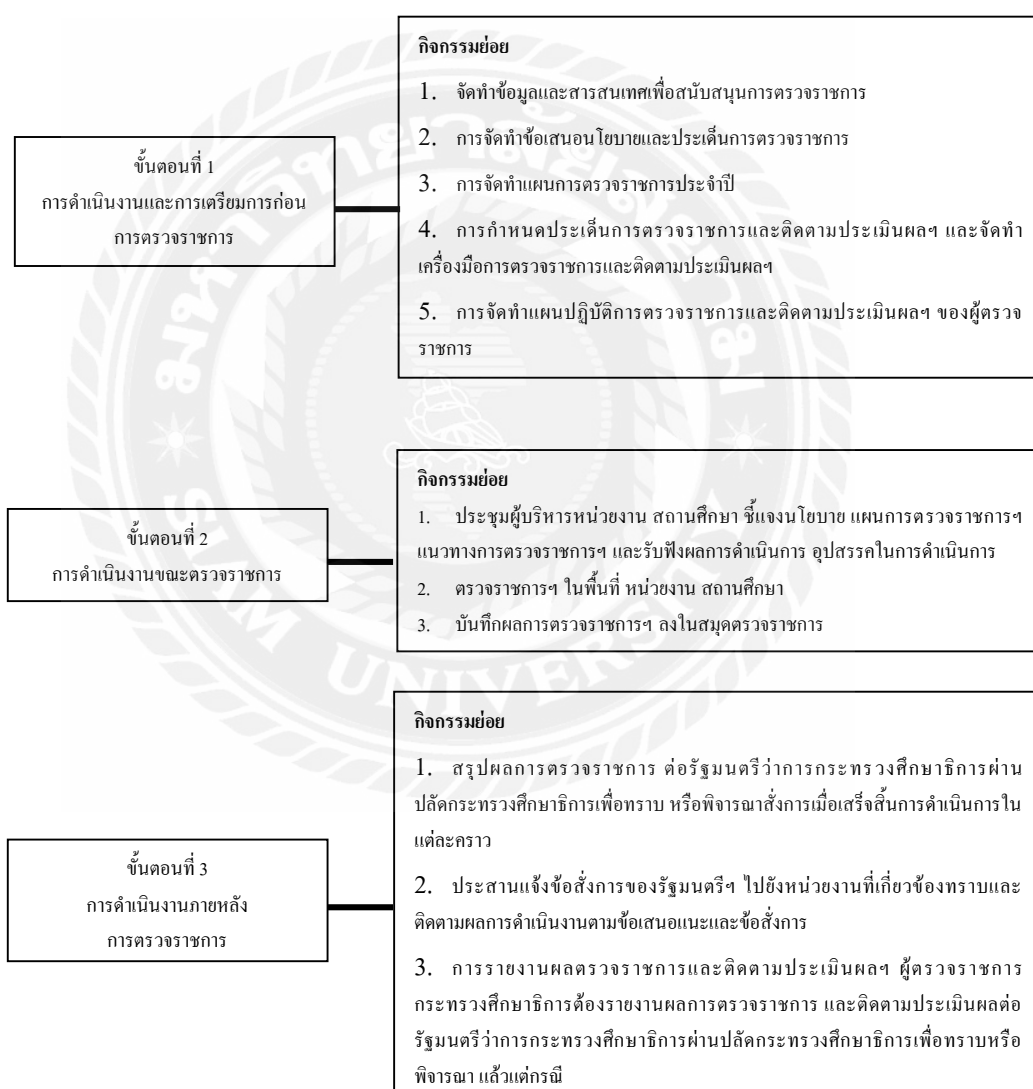
3.2.1 การรายงานผลการตรวจราชการกรณีปกติ ให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการรายงานผลการตรวจราชการเมื่อเสร็จสิ้นจากการตรวจราชการต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยการตรวจราชการรอบที่ 1 รายงานภายในเดือนเมษายนของทุกปีและรอบที่ 2 รายงานภายในเดือนกันยายนของทุกปี

3.2.2 การรายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการจัดต้องรายงานในภาพรวมของเขตตรวจราชการต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีโดยรูปแบบการรายงานวิธีการรายงานเป็นไปตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด

3.2.3 การรายงานผลการตรวจราชการกรณีพิเศษ ผู้ตรวจราชการจะต้องรายงานผลการตรวจราชการหลังการออกตรวจราชการทุกครั้งตามที่ผู้บังคับบัญชา นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีสั่งการ โดยเร่งด่วน แล้วแต่กรณี

ภาพที่ 2 ภาพแสดงขั้นตอนการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

ของกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ. ดัดแปลงจาก แผนการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (น. 36) โดย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2564, กรุงเทพฯ: เอกสารอัดสำเนา

กล่าวโดยสรุป การตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการเตรียมการก่อนการตรวจราชการ ประกอบด้วยการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปี การจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศสำหรับประกอบการตรวจราชการ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานขณะการตรวจราชการประกอบด้วยการประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ของหน่วยรับตรวจและการลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานหลังการตรวจราชการ เป็นการสรุปผลการตรวจราชการและจัดทำรายงานผลการตรวจราชการเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และปลัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อทราบหรือพิจารณาสั่งการแล้วแต่กรณี หากมีการสั่งการ ผู้ตรวจราชการจะประสานแจ้งข้อสั่งการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทราบและมีการติดตามผลต่อไป

3. การตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 ข้อ 9 กำหนดให้ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจและหน้าที่ในการตรวจราชการในภาพรวมของหน่วยงานรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกหน่วย ในฐานะผู้สอดส่องดูแลแทนคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวงรับผิดชอบและมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการเกี่ยวกับปฏิบัติราชการของหน่วยงานรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เฉพาะในขอบเขต อำนาจ หน้าที่ของกระทรวง ในฐานะผู้สอดส่องดูแลแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง และปลัดกระทรวง จากระเบียบข้างต้น ทำให้ผู้ตรวจราชการไม่ได้มีอำนาจในทางบริหารแต่จะอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงมีปลัดกระทรวงเป็นผู้บังคับบัญชา ทั้งนี้ลักษณะการจัด โครงสร้างองค์กรและระบบการตรวจราชการของแต่ละกระทรวงจะมีความคล้ายคลึงกันแต่มีความแตกต่างกันเล็กน้อยในรายละเอียดของแนวทางการปฏิบัติ โดยผู้วิจัยจะขอนำเสนอระบบการตรวจราชการ/แนวปฏิบัติของกระทรวงอื่นจำนวน 3 กระทรวง ดังนี้

3.1 การตรวจราชการของกระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลัง (2563, น. 3-6) มีผู้ตรวจราชการจำนวน 6 คน ผู้ตรวจราชการทุกรายมีผู้ช่วยผู้ตรวจราชการรายละเอียด 1 คน การแบ่งเขตตรวจราชการของกระทรวงการคลัง แบ่งออกเป็นเขตตรวจราชการในส่วนภูมิภาคจำนวน 18 เขต (76 จังหวัด) และเขตตรวจราชการส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) มีสำนักตรวจสอบและประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง เป็นหน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ

3.1.1 อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลังมีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการของกระทรวงไว้เป็นการเฉพาะ คือ ระเบียบการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง พ.ศ. 2554 ซึ่ง กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง ดังนี้

1) สั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้รับการตรวจปฏิบัติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ มติ ของคณะรัฐมนตรี หรือคำสั่งของนายกรัฐมนตรี

2) สั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ผู้รับการตรวจปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติงานใดๆ ในระหว่างการตรวจราชการไว้ก่อน หากเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ราชการหรือประชาชนอย่างร้ายแรงและเมื่อผู้ตรวจราชการได้สั่งการดังกล่าวแล้ว ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบหรือพิจารณาโดยด่วน

3) สั่งให้หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐชี้แจง ให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเพื่อประกอบการพิจารณา

4) สอบข้อเท็จจริง สืบสวนสอบสวน หรือสดับตรับฟังเหตุการณ์เมื่อได้รับการร้องเรียน หรือเมื่อมีเหตุอันควร โดยประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานตรวจสอบอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนหรือปัญหาอุปสรรคของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

5) ประเมินผลการปฏิบัติราชการของผู้รับการตรวจ และรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อทราบ

6) เรียกประชุมเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อชี้แจง แนะนำ หรือปรึกษาหารือร่วมกัน

3.1.2 ประเภทของการตรวจราชการของกระทรวงการคลัง

การตรวจราชการของกระทรวงการคลังแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การตรวจราชการตามภารกิจ (Function) เป็นการตรวจติดตามผลการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ตามกฎหมายในภาพรวมของของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการคลังว่าเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้หรือไม่

2) การตรวจราชการมาตรการ แผนงาน และโครงการสำคัญ (Flagship project) เป็นการตรวจติดตามผลการดำเนินมาตรการ แผนงาน โครงการสำคัญ (Flagship) ของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่สอดคล้องและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และประเด็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนของรัฐบาลและกระทรวงการคลัง

3) การตรวจราชการแบบบูรณาการ เป็นการตรวจราชการร่วมกันระหว่างผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวง และผู้ตรวจราชการกรมที่เกี่ยวข้อง ตามแผนการตรวจราชการแบบบูรณาการประจำปีของสำนักนายกรัฐมนตรี

3.1.3 วิธีการตรวจราชการของกระทรวงการคลัง

วิธีการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังในแต่ละประเภทของการตรวจราชการมีวิธีการตรวจ 3 วิธี สรุปได้ดังนี้

1) ลงพื้นที่ เพื่อ

- รับทราบผลการดำเนินงานของแผนงาน หรือมาตรการต่างๆ ตลอดจน ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง

- ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินแผนงาน โครงการ หรือมาตรการต่างๆ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง

-หารือร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ

- ตรวจเยี่ยม

2) การตรวจติดตามผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference)

- เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานของแผนงาน หรือมาตรการต่างๆ ตลอดจน ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง

- ติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินแผนงาน โครงการ หรือมาตรการต่างๆ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง

3) ตรวจติดตามทางเอกสาร โดยประสานหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลังจัดส่งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคที่พบ แนวทางแก้ไขพร้อมข้อเสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลังไปยังผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง

3.1.4 กระบวนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง

กระบวนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ดังนี้

1) การจัดทำแผนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ ในขั้นนี้ สำนักตรวจและประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการดังนี้

- ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล เอกสาร ระเบียบต่างๆ ตลอดจนคู่มือการตรวจราชการตามแผนแผนการตรวจราชการแบบบูรณาการ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวทางการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการและประเด็นการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง

- จัดทำร่างกรอบแนวทางและประเด็นการตรวจราชการประจำปี

- จัดทำร่างคำสั่งแผนการตรวจราชการและกรอบแนวทางการตรวจราชการประจำปี นำเรียนผู้บริหารลงนามในคำสั่งแผน

- เผยแพร่คำสั่งแผนและกรอบแนวทางการตรวจราชการประจำปีของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง

- จัดทำข้อมูลมาตรการ แผนงาน และโครงการที่สอดคล้องกับประเด็นการตรวจราชการประจำปี ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลังเพื่อเป็นข้อมูลก่อนการตรวจราชการ

2) การลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังมีรายละเอียดขั้นตอนการตรวจราชการแต่ละคราวสรุปได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนก่อนการตรวจราชการ ผู้ตรวจและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการร่วมกันกำหนดแนวทางและประเด็นการติดตามผลการปฏิบัติราชการ ผลการดำเนินแผนงาน โครงการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการคลัง และประสานหน่วยงานในสังกัด เครือข่ายภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกระทรวงการคลังในพื้นที่เพื่อแจ้งกำหนดการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ พร้อมทั้งขอข้อมูลผลการปฏิบัติราชการ ผลการดำเนินแผนงาน โครงการตามแผนการตรวจราชการ โดยสำนักงานคลังจังหวัดเป็นหน่วยงานหลักในการประสานการจัดทำข้อมูลและส่งมายังผู้ช่วยผู้ตรวจราชการซึ่งทำหน้าที่รวบรวม วิเคราะห์ และจัดทำเอกสารประกอบการตรวจราชการ (Inspection guideline) เพื่อเป็นข้อมูลก่อนการลงพื้นที่ตรวจราชการ

- ขั้นตอนระหว่างการตรวจราชการ ผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังลงพื้นที่ตรวจติดตามโดยร่วมประชุมเพื่อรับฟังการรายงานสรุปความคืบหน้าการปฏิบัติราชการ ผลการดำเนินแผนงาน โครงการ และปัญหาและอุปสรรคจากหน่วยงานเจ้าของโครงการ และภาคเอกชนในพื้นที่และลงพื้นที่ ให้ข้อเสนอแนะกับผู้ปฏิบัติ

- ภายหลังจากการตรวจราชการ เมื่อการตรวจราชการเสร็จสิ้น ผู้ตรวจราชการจะต้องทำรายงานผลการตรวจราชการนำเรียนปลัดกระทรวงการคลังเพื่อรับทราบรายงานผลการตรวจติดตามการปฏิบัติราชการ การดำเนินแผนงาน โครงการ และปัญหาอุปสรรคจากการปฏิบัติราชการ การดำเนินแผนงาน โครงการ จากหน่วยงานในสังกัดในพื้นที่ในฐานะผู้ปฏิบัติ

3) การจัดทำรายงานผลการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง การจัดทำรายงานผลการตรวจราชการภายหลังจากการตรวจราชการในแต่ละคราวเสร็จสิ้นแล้วเป็นหน้าที่ของสำนักตรวจสอบและประเมินผล โดยการรายงานจะประกอบด้วยข้อมูลสำคัญที่ผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังค้นพบเชิงประจักษ์จากการลงพื้นที่ตรวจติดตามการปฏิบัติราชการ การดำเนินมาตรการ แผนงาน โครงการของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการคลัง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง เสนอต่อผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง ในการตรวจราชการรายงานในแต่ละครั้ง หากผู้ตรวจราชการพบเห็นปัญหาอุปสรรคหรือแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคม ประเทศเป็นส่วนรวมหรือต่อผลสัมฤทธิ์ของแผนงาน โครงการ จะต้องรีบรายงานโดยสรุปและให้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ เพื่อให้แก้ไขให้ลุล่วงโดยเร็วแล้วแจ้งผลให้ผู้ตรวจราชการทราบภายใน 35 วัน นับจากวันที่ได้รับรายงานจากผู้ตรวจราชการ

4) การติดตาม รวบรวม และรายงานผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง

จากการวิเคราะห์ระบบการตรวจราชการของกระทรวงการคลัง พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจราชการ พบว่า กระทรวงการคลังมีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการไว้เป็นการเฉพาะ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ส่วนใหญ่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 แต่มีการให้อำนาจหน้าที่ทางการบริหารแก่ผู้ตรวจราชการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจเพิ่มเติมขึ้น สำหรับอัตราตำแหน่งของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลัง พบว่า มีจำนวนน้อยกว่าเขตตรวจราชการ โดยผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังแต่ละรายจะรับผิดชอบเขตตรวจราชการจำนวน 3 - 4 เขต การจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีของกระทรวงการคลังมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมถึงข้อมูลจำนวนหน่วยงานในพื้นที่แต่ละเขตตรวจ มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงานที่จะต้องตรวจตามจุดเน้นในแต่ละประเด็นการตรวจราชการ อีกทั้งมีการระบุรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังทั้งการปฏิบัติก่อนการตรวจราชการ ระหว่างการตรวจราชการ และหลังการตรวจราชการเสร็จสิ้น สามารถใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้

ด้านกระบวนการ พบว่า การตรวจราชการของกระทรวงการคลังมีขั้นตอนการติดตามผลการตรวจราชการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่น่าจะทำให้การตรวจราชการบรรลุผลสำเร็จและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงได้ ด้านผลผลิต พบว่า ในการรายงานผลการตรวจราชการของกระทรวงการคลังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยพบว่านอกจากจะมีการรายงานผลการ

ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการแล้วยังมีการรายงานสรุปความคิดเห็นของภาคประชาชนในการร่วมตรวจราชการและรายงานผลการพิจารณาดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการกระทรวงการคลังด้วย

3.2 การตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข (2561, น. 4-7) มีผู้ตรวจราชการกระทรวงจำนวน 12 คน เขตตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุขแบ่งออกเป็น 18 เขตตรวจราชการ (13 เขตสุขภาพ) โดยเขตสุขภาพแต่ละเขตครอบคลุมพื้นที่เขตตรวจราชการจำนวน 1-3 เขตตรวจราชการ ผู้ตรวจราชการทุกคนมีผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ 1 คน หน่วยงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข คือ กองตรวจราชการ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีสาธารณสุขนิเทศเป็นผู้สนับสนุนการตรวจราชการด้านวิชาการ ทั้งนี้ผู้ดำรงสาธารณสุขนิเทศก็สามารถปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขในเขตสุขภาพที่ได้รับมอบหมายได้ ในกรณีที่ตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขในเขตสุขภาพนั้นๆว่างลงหรือผู้ดำรงตำแหน่งตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และไม่ได้มีการแต่งตั้งรักษาการไว้ด้วย

3.2.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขไม่ได้มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการไว้เป็นการเฉพาะ แต่มีการออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจราชการในแต่ละปีจากปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจราชการและนิเทศงานของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ผู้ตรวจราชการ ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ และสาธารณสุขนิเทศก์ สำหรับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขได้มีการออกคำสั่งให้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบอำนาจจากปลัดกระทรวงสาธารณสุขและตรวจราชการ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 และมติคณะรัฐมนตรี

3.2.2 ประเภทของการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข

การตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุข แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) การตรวจราชการกรณีปกติ เป็นการตรวจติดตามในเรื่องที่เป็นนโยบายรัฐบาลด้านสุขภาพตามยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนงาน/โครงการสำคัญ โดยตรวจอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

2) การตรวจราชการกรณีพิเศษ เป็นการตรวจราชการนอกเหนือจากการตรวจราชการกรณีปกติซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ในแผนการตรวจราชการประจำปี ได้แก่ นโยบายเร่งด่วน การมอบหมายของผู้บังคับบัญชาเป็นกรณี เป็นเรื่องที่เป็นปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน อันเนื่องมาจากภัยพิบัติ

3) การตรวจราชการกรณีเรื่องร้องทุกข์ เป็นการตรวจเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง ให้เจ้าหน้าที่หรือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนของประชาชนอันเกิดจากการดำเนินการของหน่วยงานรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4) การตรวจราชการแบบบูรณาการ เป็นการตรวจราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการติดตามและประเมินผล เพื่อผลักดันให้เกิดการฉีกก้ำกั้งทั้งในด้านประสิทธิผล ประสิทธิภาพ คุณภาพการบริการ และขีดสมรรถนะระหว่างส่วนราชการไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามประเด็นนโยบาย/ประเด็นยุทธศาสตร์ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องและตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

3.2.3 กระบวนการในการตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุข

กระบวนการในการตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุขประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1) การจัดทำแผนและเตรียมการตรวจราชการ ในขั้นนี้ สำนักตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขจะเป็นผู้รับผิดชอบโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดประเด็นและติดตามผลการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่ในการกำหนดประเด็นและแนวทางการตรวจราชการ (Inspection Guideline) ประกอบด้วย

- หัวข้อ/ประเด็น/นิยาม
- ลักษณะการดำเนินงาน
- เป้าหมาย/แนวทางการตรวจติดตามผลลัพธ์ที่ต้องการและอุปสรรค
- small success
- ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง
- ผู้ประสานงานตัวชี้วัด/ประเด็น

2) การตรวจราชการในพื้นที่

การตรวจราชการในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 1-12 มีการดำเนินการ 3 รูปแบบ ดังนี้

- รูปแบบที่ 1 การตรวจราชการตามรอบปกติจำนวน 2 ครั้ง/ปี เป็นการลงพื้นที่ของหน่วยงานวิชาการร่วมกับผู้ตรวจราชการ โดยเฉพาะประเด็นที่เป็นปัญหา รวมถึงกรณีที่มีผลการดำเนินงานดีเด่นเพื่อถอดบทเรียนและขยายผลต่อไป

- รูปแบบที่ 2 การตรวจราชการ นิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลภารกิจของหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักของ KPI และตรวจติดตามงานที่ไม่บรรลุเป้าหมาย มุ่งเน้นการตรวจตามแผนการตรวจราชการประจำปี อาจเป็นการกำกับติดตามผ่านระบบรายงานและข้อมูลสารสนเทศ การนิเทศงานเฉพาะกิจ

- รูปแบบที่ 3 การตรวจ กำกับติดตามและประเมินผลโดยกลไกระดับเขตเป็นการเฉพาะกิจ การตรวจสอบเฉพาะเรื่องตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติโดยเฉพาะ ให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) เป็นต้น

3) การรายงานผลการตรวจราชการ

การรายงานผลการตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุขแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ การรายงานในระดับเขตสุขภาพ และการรายงานในระดับประเทศ ดังนี้

- การจัดทำรายงานผลการตรวจราชการระดับเขตสุขภาพ เมื่อการลงพื้นที่ตรวจราชการในจังหวัดสิ้นสุดแล้ว ผู้ทำหน้าที่ตรวจราชการและนิเทศงานจะต้องรายงานผลการตรวจราชการรายประเด็นที่เกี่ยวข้องตามแบบรายงานการตรวจราชการโดยสรุปข้อสังเกตปัญหาสำคัญที่พบต่อผู้ตรวจราชการกระทรวงภายใน 7 วัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ตรวจราชการกระทรวงเขตสุขภาพนั้นและให้ผู้ทำหน้าที่ตรวจราชการกรมเสนอต่ออธิบดีกรมอีกทางหนึ่งด้วย

- การรายงานภาพรวมระดับเขตสุขภาพ กำหนดให้มีการรายงานปีงบประมาณละ 2 รอบ คือ รายงานรอบ 6 เดือน และรอบ 9 เดือน โดยเป็นการรายงานข้อค้นพบและประเด็นสำคัญจากการตรวจราชการ

- การจัดทำรายงานผลการตรวจราชการระดับประเทศ เป็นการรายงานรายประเด็นการตรวจราชการต่อคณะกรรมการกำหนดประเด็นและติดตามผลการตรวจราชการแต่ละคณะ สำหรับการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการในภาพรวมของประเทศ เป็นการดำเนินการร่วมกันโดยคณะกรรมการกำหนดประเด็นและติดตามผลการตรวจราชการ คณะกรรมการพัฒนาระบบการตรวจราชการ และกองตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข

จากการวิเคราะห์ระบบการตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุข พบว่า กระทรวงสาธารณสุขไม่ได้มีการออกระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการไว้เป็นการเฉพาะแต่เป็นการออกคำสั่งแต่งตั้งผู้ตรวจราชการกระทรวงประจำปี โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ตรวจราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้

นำมาปรับใช้ และได้มอบอำนาจในทางบริหารแก่ผู้ตรวจราชการกระทรวงในการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการด้วย สำหรับปัจจัยนำเข้าด้านบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจราชการพบว่า กระทรวงสาธารณสุขมีทั้งผู้ตรวจราชการและสาธารณสุขนิเทศ เป็นบุคลากรปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการและการนิเทศงานร่วมกัน ซึ่งสาธารณสุขนิเทศนั้นถือเป็นตำแหน่งประเภทบริหาร เช่นเดียวกับผู้ตรวจราชการ และสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขในเขตสุขภาพที่ได้รับมอบหมายได้ในกรณีที่ตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขในเขตสุขภาพนั้นๆ ว่างลงหรือผู้ดำรงตำแหน่งตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และไม่ได้มีการแต่งตั้งรักษาการไว้ ทั้งนี้การแบ่งเขตตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุขได้นำเกณฑ์การแบ่งเขตตรวจราชการของสำนักนายกรัฐมนตรีมาบูรณาการกับการแบ่งเขตสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุขซึ่งแบ่งออกเป็น 13 เขตตรวจสุขภาพ สำหรับทรัพยากรอื่นๆ พบว่า กระทรวงสาธารณสุขมีการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีที่มีเนื้อหาครอบคลุมถึงแนวทางการตรวจราชการแต่ละประเด็น มีการระบุเป้าหมาย มาตรการมีการให้คำจำกัดความของเป้าหมายแต่ละข้ออย่างชัดเจน และมีการกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมในแต่ละรอบของการลงพื้นที่ตรวจราชการอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังกำหนดเป้าความสำเร็จย่อย (small success) สำหรับการติดตามผลการดำเนินการของหน่วยงานในแต่ละไตรมาสซึ่งช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงของกระบวนการ การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนางานได้อย่างเหมาะสมและเพื่อการกำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระบบ เมื่อจัดทำแผนการตรวจราชการเสร็จเรียบร้อยแล้วจะประชุมชี้แจงแผนการตรวจราชการแก่ผู้รับการตรวจและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

กระทรวงสาธารณสุขมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงที่มีความทันสมัย มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ สามารถค้นหาข้อมูลได้ง่ายมีการอัปเดตข้อมูลต่างๆ เป็นปัจจุบัน อาทิ กำหนดการตรวจราชการ รายชื่อคณะตรวจราชการแนวทางการตรวจราชการและการนิเทศงาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง หน่วยรับตรวจสามารถอัปโหลดไฟล์เอกสาร ข้อมูลต่างๆ สำหรับการตรวจราชการเข้าสู่ระบบก่อนที่ผู้ตรวจราชการจะลงพื้นที่จริงในแต่ละรอบ ทำให้ผู้ตรวจราชการได้รับข้อมูล เอกสาร หลักฐานการดำเนินการของหน่วยงานที่เป็นปัจจุบันเพื่อประกอบการตรวจราชการและนิเทศงาน นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังมีระบบการลงทะเบียนร่วมตรวจราชการออนไลน์ ทำให้การประสานงานเกี่ยวกับการลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการและหน่วยรับตรวจเกิดความสะดวกยิ่งขึ้น และยังช่วยให้หน่วยรับตรวจสามารถเตรียมความพร้อมของหน่วยงานเพื่อรองรับการตรวจราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านกระบวนการ พบว่า การตรวจราชการของ

กระทรวงสาธารณสุขมีการเชื่อมโยงกับการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง (KPI) ซึ่งมีการติดตามผลการดำเนินการเป็นรายไตรมาส ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเกิดความกระตือรือร้นในการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขให้บรรลุผลตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดได้ สำหรับด้านผลผลิต พบว่าในการรายงานผลการตรวจราชการของกระทรวงสาธารณสุขได้มีการรายงานเฉพาะข้อค้นพบที่ได้จากการตรวจราชการเท่านั้น แต่ยังมีรายงานผลการดำเนินการของหน่วยงานภายหลังการตรวจราชการในแต่ละรอบด้วย นอกจากนี้ยังมีการรายงานเกี่ยวกับนวัตกรรม/ตัวอย่างที่ดี ซึ่งน่าจะมีส่วนช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้

3.3 การตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ (2565, น. 7-8) มีผู้ตรวจราชการจำนวน 6 คน การแบ่งเขตตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์แบ่งออกเป็น เขตตรวจราชการส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร และเขตตรวจราชการส่วนภูมิภาค 18 เขต (76 จังหวัด) หน่วยงานที่สนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์ คือ กองตรวจราชการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ มีการแบ่งโครงสร้างหน่วยงานออกเป็น 4 กลุ่มงาน ได้แก่ กลุ่มงานแผนการตรวจราชการ กลุ่มงานส่งเสริมการตรวจราชการ กลุ่มงานติดตามและประเมินผล และกลุ่มงานบริหารทั่วไป กระทรวงพาณิชย์ไม่ได้มีการออกระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการไว้เป็นการเฉพาะแต่เป็นการออกคำสั่งแต่งตั้งและมอบหมายอำนาจหน้าที่แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวงในแต่ละปีโดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนด

3.3.1 ประเภทของการตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์

การตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) การตรวจราชการกรณีปกติ

การตรวจราชการกรณีปกติของกระทรวงพาณิชย์แบ่งออกเป็น การตรวจติดตามการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ในภูมิภาค โดยเป็นการตรวจติดตามผลการดำเนินงานของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดในส่วนภูมิภาค ทั้ง 76 จังหวัดและการตรวจติดตามผลการดำเนินโครงการ เป็นการตรวจ ติดตามผลการดำเนินโครงการที่สำคัญของหน่วยงานในสังกัด การตรวจราชการกรณีปกติมีกำหนดการตรวจราชการปีละ 2 รอบ คือ รอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน

2) การตรวจราชการแบบบูรณาการ

การตรวจราชการแบบบูรณาการเป็นการตรวจติดตามโครงการตามแผนการตรวจราชการแบบบูรณาการของผู้ตรวจราชการร่วมกับผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวงต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนประเด็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล (Issue) และการแก้ไขปัญหาความ

เดือดร้อนหรือข้อร้องเรียนของประชาชน หรือการผลักดันการดำเนิน โครงการ/มาตรการสำคัญใน
เชิงพื้นที่ของส่วนราชการ

3) การตรวจราชการกรณีพิเศษ

การตรวจราชการกรณีพิเศษเป็นการตรวจติดตามงานตามนโยบายสำคัญของรัฐบาลและ
กระทรวง เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากภาคประชาชน การแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนของเกษตรกร
ผู้ประกอบการ ประชาชน ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีร้องเรียนต่างๆ เช่น การทุจริตประพฤตมิชอบ
ของข้าราชการ/ลูกจ้างในสังกัดกระทรวงพาณิชย์

3.3.2 กระบวนการตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์

การตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์ประกอบด้วย
4 กระบวนการ ดังนี้

1) การจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปี มีขั้นตอนดังนี้

- การเตรียมการกำหนดเขตตรวจราชการกระทรวง/กรม
- การกำหนดประเด็นการตรวจราชการตามนโยบายรัฐบาลและกระทรวง
พาณิชย์
- ประสานหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์เพื่อขอรายละเอียดงาน/
โครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ประชุมผู้ตรวจราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อแบ่งเขตตรวจราชการ
- จัดทำคำสั่งกระทรวงพาณิชย์ เรื่องมอบอำนาจหน้าที่ผู้ตรวจราชการ
กระทรวง
- รวบรวมและจัดเตรียมข้อมูลแผนงาน/โครงการสำคัญของหน่วยงาน
ในสังกัด เสนอผู้ตรวจราชการกระทรวงเพื่อคัดเลือกแผนงาน/โครงการ บรรจุในแผนการตรวจ
ราชการประจำปี

- จัดทำคำสั่งกระทรวงพาณิชย์เรื่องแผนการตรวจราชการประจำปี
เสนอปลัดกระทรวงลงนาม

- เวียนคำสั่งแผนการตรวจราชการประจำปีให้หน่วยงานในสังกัด
กระทรวงพาณิชย์ สำนักนายกรัฐมนตรี และกระทรวงอื่น

- จัดทำรูปเล่มแผนการตรวจราชการประจำปี

- เผยแพร่แผนการตรวจราชการประจำปีบนเว็บไซต์กองตรวจราชการ

2) การเตรียมการออกตรวจและจัดทำข้อมูลการตรวจราชการ

- กำหนดวันออกตรวจราชการ

- ประสานหน่วยรับตรวจเตรียมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อประกอบการตรวจราชการ

- ขออนุมัติการเดินทางไปราชการและยืมเงินทรงราชการ

- รวบรวมข้อมูลจาก สพจ./จัดทำข้อมูลรายงานการตรวจราชการต่อผู้ตรวจราชการและเสนอเพิ่มข้อมูลประกอบ

3) การลงพื้นที่ตรวจราชการ

ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์ลงพื้นที่ตรวจราชการกรณีปกติ ปีงบประมาณละ 2 ครั้ง โดยเป็นการตรวจแผนงาน/โครงการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์สำหรับการตรวจราชการแบบบูรณาการจะเป็นไปตามที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนด และสำหรับการตรวจราชการกรณีพิเศษจะใช้กลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนโดยผู้ตรวจราชการจะไปประชุม/พบปะ/ตรวจเยี่ยมกับเครือข่ายภาคประชาชน อาทิ สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม รัฐวิสาหกิจชุมชน เกษตรกร

4) การจัดทำรายงานและการติดตามข้อเสนอแนะจากการตรวจราชการ

- ศึกษาวิเคราะห์ จัดทำรายงานข้อมูลจากข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะจากการตรวจราชการกรณีปกติและการตรวจราชการแบบบูรณาการเสนอผู้ตรวจราชการและปลัดกระทรวงพาณิชย์เพื่อพิจารณา/สั่งการไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหา อุปสรรคการปฏิบัติงาน

- แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบเพื่อให้แก้ไขปัญหา อุปสรรคการปฏิบัติงาน

- ติดตามหน่วยงานในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคการปฏิบัติงาน จากข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการ

- สรุปผลรายงานการตรวจราชการเสนอปลัดกระทรวงพาณิชย์

จากการวิเคราะห์ระบบการตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์ พบว่า ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านบุคลากร ผู้ตรวจราชการกระทรวงพาณิชย์มีจำนวนน้อยกว่าเขตตรวจราชการ โดยผู้ตรวจราชการแต่ละรายจะรับผิดชอบเขตตรวจราชการส่วนภูมิภาคจำนวน 3 เขต และหน่วยงานในเขตตรวจราชการส่วนกลาง 2 หน่วยงาน การจัดทำแผนการตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์มีการระบุขั้นตอนและแนวทางการตรวจราชการประจำปีในแต่ละประเด็นการตรวจราชการในภาพรวม สำหรับด้านกระบวนการ พบว่า การตรวจราชการของกระทรวงพาณิชย์มีการตรวจราชการ ปีงบประมาณละ 2 ครั้ง ในการตรวจราชการรอบที่ 1 เป็นการตรวจเพื่อแนะนำแนวทางการดำเนินการแก่หน่วยรับตรวจ ส่วนการตรวจราชการรอบที่ 2 เป็นการตรวจเพื่อติดตามว่าหน่วยรับตรวจมีการดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์กรหรือไม่ แสดงให้เห็นถึงการให้

ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการภายหลังการตรวจราชการ สำหรับด้านผลผลิต พบว่า กระทรวงพาณิชย์มีการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการประจำปีเผยแพร่ต่อสาธารณะทางเว็บไซต์ของกองตรวจราชการ โดยในการรายงานผลการตรวจราชการประจำปีจะประกอบด้วยผลการตรวจราชการทั้ง 3 กรณี ซึ่งแบ่งออกเป็นผลการตรวจติดตามการปฏิบัติราชการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ในส่วนภูมิภาค และผลการตรวจติดตามแผนงาน/โครงการสำคัญของกระทรวงพาณิชย์ และผลการตรวจราชการแบบบูรณาการ

3.4 สรุปความแตกต่างของระบบการตรวจราชการของกระทรวงต่างๆ

จากการศึกษาแนวปฏิบัติด้านการตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ จำนวน 3 กระทรวง พบว่า ในแต่ละกระทรวงมีการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการ โดยมีลักษณะทั่วไปของการตรวจราชการคล้ายคลึงกันซึ่งทุกกระทรวงยึดถือตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 และมีการแบ่งเขตตรวจราชการตามที่ตั้งสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด คือ เขตตรวจราชการส่วนกลาง(กรุงเทพมหานคร) กับเขตตรวจราชการในส่วนภูมิภาค 18 เขตตรวจราชการ(77 จังหวัด) สำหรับการกำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการพบว่า กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการคลังได้มีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการของกระทรวงเป็นการเฉพาะ ในขณะที่กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงพาณิชย์เป็นการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งผู้ตรวจราชการและมอบหมายความรับผิดชอบเขตตรวจราชการในแต่ละปี โดยในการกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวง ซึ่งทุกกระทรวงมีความคล้ายคลึงกัน โดยเป็นไปตามระเบียบการตรวจราชการของสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ในบางกระทรวงได้มีการกำหนดอำนาจเชิงบริหารแก่ผู้ตรวจราชการกระทรวงด้วย โดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการคลังได้ให้อำนาจแก่ผู้ตรวจราชการกระทรวงอำนาจในการประเมินผลการปฏิบัติราชการของหน่วยรับตรวจและข้าราชการในสังกัด ในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงพาณิชย์มีการกำหนดอำนาจหน้าที่เฉพาะในส่วนของการตรวจราชการเท่านั้น สำหรับด้านการสนับสนุนการตรวจราชการ พบว่าทุกกระทรวงมีหน่วยงานระดับกองหรือเทียบเท่ากองทำหน้าที่สนับสนุนงานตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวง ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะอยู่ภายใต้สำนักงานปลัดกระทรวงของแต่ละแห่ง สำหรับบุคลากรในระบบการตรวจราชการ พบว่าในแต่ละกระทรวงมีจำนวนผู้ตรวจราชการแตกต่างกัน โดยผู้ตรวจราชการแต่ละคนจะรับผิดชอบเขตตรวจราชการในจำนวนที่แตกต่างกัน สำหรับกระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์พบว่าผู้ตรวจราชการแต่ละคนรับผิดชอบเขตตรวจราชการในจำนวนที่เท่ากันคือ คนละ 3 เขตตรวจราชการ สำหรับผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข พบว่าผู้ตรวจราชการแต่ละคนรับผิดชอบเขตตรวจราชการจำนวน 1-3 เขตตรวจราชการ ในด้านบุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจ

ราชการพบว่าแต่ละกระทรวงมีการมอบหมายข้าราชการในสังกัดหน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการ ส่วนหนึ่งให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวงในแต่ละเขตตรวจราชการ ทั้งนี้สำหรับ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า นอกจากผู้ช่วยผู้ตรวจราชการแล้ว ยังมีสาธารณสุขนิเทศก์ทำหน้าที่ สนับสนุนงานด้านวิชาการในเขตสุขภาพแต่ละเขต ซึ่งสาธารณสุขนิเทศก์สามารถปฏิบัติหน้าที่แทน ผู้ตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขในเขตสุขภาพที่ได้รับมอบหมายได้ ในกรณีที่ตำแหน่งผู้ตรวจ ราชการกระทรวงสาธารณสุขในเขตสุขภาพนั้นๆ ว่างลงหรือผู้ดำรงตำแหน่งตรวจราชการกระทรวง สาธารณสุขไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้และไม่ได้มีการแต่งตั้งรักษาการไว้

สำหรับด้านปัจจัยนำเข้าอื่นๆ พบว่า กระทรวงการคลัง กระทรวงสาธารณสุข และ กระทรวงพาณิชย์มีการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีและคู่มือ/แนวทางการตรวจราชการ ตลอดจนปฏิทินการออกตรวจราชการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจ ราชการกระทรวง สามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ สำหรับกระทรวงศึกษาธิการมีการจัดทำแผนการตรวจ ราชการประจำปีและ คู่มือการใช้งานระบบการตรวจราชการอิเล็กทรอนิกส์ (e-Inspection) แต่ไม่มีการ จัดทำคู่มือสำหรับการปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับด้านเทคโนโลยี พบว่า ทุกกระทรวง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจราชการแตกต่างกัน โดยกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุขมีการพัฒนาระบบการตรวจราชการอิเล็กทรอนิกส์ที่มีลักษณะเป็นเว็บไซต์ สำหรับการตรวจราชการโดยเฉพาะ ซึ่งในส่วนของกระทรวงสาธารณสุขได้นำระบบดังกล่าวมาใช้งาน ตั้งแต่ในขั้นตอนการเตรียมการก่อนการตรวจราชการ การประสานงานกับหน่วยรับตรวจ โดยเป็นการ ลงทะเบียนสำหรับผู้ร่วมลงพื้นที่ตรวจราชการในแต่ละครั้ง รวมถึงใช้ในการรายงานผลการตรวจ ราชการและติดตามการรายงานผลการตรวจราชการของหน่วยรับตรวจ ทั้งรายเขตและรายจังหวัด ซึ่งใน ระบบดังกล่าวยังใช้สำหรับเผยแพร่สรุปผลการตรวจราชการ รายงานผลการตรวจราชการ ข้อเสนอการ/ ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการ ด้วย ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการมีการนำระบบตรวจราชการ อิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในการรายงานผลการตรวจราชการภายหลังจากผู้ตรวจราชการลงพื้นที่ สำหรับ กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการคลังไม่พบว่ามีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตรวจ ราชการ แต่เป็นการเผยแพร่ข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการและรายงานผลการตรวจ ราชการลงในเว็บไซต์ของหน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการ

เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการ พบว่า แต่ละกระทรวงมีจำนวนรอบการตรวจราชการ ประจำปีประมาณ และลักษณะ/ประเภทของการตรวจราชการ โดยทั่วไปคล้ายคลึงกัน เพียงแต่มีการ เรียกชื่อ ที่แตกต่างในแต่ละกระทรวง เช่น กระทรวงการคลังมีการตรวจราชการตามภารกิจ (Function) ซึ่งมีลักษณะการตรวจเหมือนการตรวจราชการกรณีปกติของกระทรวงอื่นๆ นอกจากนี้ กระทรวงการคลัง กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงพาณิชย์ มีการกำหนดขั้นตอนการติดตามผลการ

ดำเนินการของหน่วยรับตรวจภายหลังการตรวจราชการเสร็จสิ้นไว้ในแผนการตรวจราชการอย่างชัดเจน ซึ่งในส่วนของการตรวจการคลังและการตรวจพาณิชย์พบที่มีการจัดทำรายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการ แยกจาก รายงานผลการตรวจราชการด้วย

สำหรับด้านผลผลิต พบว่า ทุกกระทรวงมีการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการ ประจำปี สำหรับกระทรวงพาณิชย์และการคลังพบที่มีการจัดทำรายงานผลการติดตามการดำเนินการจากข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการด้วย สำหรับกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงสาธารณสุข พบว่า มีการรายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการ รวมอยู่ในรายงานผลการตรวจราชการรอบที่ 2 ส่วนการคลังมีการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการรายรอบด้วย ด้านรูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินการตรวจราชการพบว่า แต่ละกระทรวงมีการนำเสนอผลการตรวจราชการในลักษณะภาพข่าวประชาสัมพันธ์และมีการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการในรายรอบและประจำปีเป็นรูปเล่ม สำหรับกระทรวงการคลังมีการเผยแพร่การดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการในรูปแบบคลิปวิดีโอลงบนเว็บไซต์ของหน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการด้วย นอกจากนี้ พบว่า ความสม่ำเสมอของการรายงานและประเภทของรายงานผลการตรวจราชการมีความแตกต่างกันไปในแต่ละกระทรวง ทั้งนี้ พบว่า กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลังและกระทรวงพาณิชย์ มีการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการในแต่ละรอบของการตรวจราชการและเผยแพร่ต่อสาธารณะทางเว็บไซต์ของหน่วยงานทุกรอบ สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีการเผยแพร่เฉพาะรายงานผลการตรวจราชการประจำปี สำหรับด้านข้อมูลรายงานผลการตรวจราชการในแต่ละประเภท พบว่า กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์มีการเผยแพร่รายงานผลการตรวจราชการทั้งกรณีปกติและการตรวจราชการแบบบูรณาการ สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีการเผยแพร่เฉพาะผลการตรวจราชการกรณีปกติซึ่งสามารถแสดงการเปรียบเทียบได้ตามตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงการเปรียบเทียบระบบการตรวจราชการของกระทรวงต่างๆ

องค์ประกอบของระบบการตรวจราชการ ด้านต่างๆ	กระทรวง ศึกษาธิการ	กระทรวง การคลัง	กระทรวง สาธารณสุข	กระทรวง พาณิชย์
ด้านสภาพแวดล้อม				
การกำหนดระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการของกระทรวงเป็นการเฉพาะ	/	/	-	-
ด้านปัจจัยนำเข้า				
1. จำนวนเขตตรวจราชการที่ผู้ตรวจราชการรับผิดชอบ	1-3	3-4	1-3	ภูมิภาค 3 เขต + ส่วนกลาง 2
2. หน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการ	/	/	/	/
3. ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ	/	/	/	/
4. บุคลากรในตำแหน่งอื่นที่มีบทบาทหน้าที่ในการตรวจราชการซึ่งมี อำนาจเทียบเท่าผู้ตรวจราชการ	-	-	(สาธารณสุข นิเทศ)	-
5. แผนการตรวจราชการประจำปี	/	/	/	/
6. คู่มือ/แนวทางการตรวจราชการ/แนวทางการปฏิบัติงาน	-	/	/	/
7. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ (e- inspection)	/	-	/	-
8. อำนาจในทางบริหารของผู้ตรวจราชการกระทรวง	-	/	/	-
ด้านกระบวนการ				
1. จำนวนรอบการลงพื้นที่ตรวจราชการต่อปีงบประมาณ	2	2	2	2
2. การตรวจราชการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Video Conference)	-	/	-	-
3. การตรวจราชการทางเอกสาร	-	/	-	-
4. ระบบการลงทะเบียนร่วมตรวจราชการออนไลน์	-	-	/	-
5. การเชื่อมโยงกับการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน (KPI)	-	/	/	-
6. การติดตามผลการดำเนินการภายหลังการตรวจราชการ	-	/	/	/
ด้านผลผลิต				
1. การจัดทำรายงานผลการตรวจราชการ	/	/	/	/
- การรายงานผลการตรวจราชการกรณีปกติ	/	/	/	/
- การรายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการ	/	/	/	/
2. รายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจ ราชการ	-	/	-	/
3. รูปแบบการเผยแพร่รายงานผลการตรวจราชการ	/	/	/	/
- ภาพข่าว	/	/	/	/
- เอกสารอิเล็กทรอนิกส์	/	/	/	/
- สื่อมัลติมีเดีย	-	/	-	-
		video clip)		

จากตารางที่ 2.1 พบว่า ทุกกระทรวงมีการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการ โดยมีลักษณะทั่วไปของการตรวจราชการคล้ายคลึงกัน เช่น การกำหนดพื้นที่เขตตรวจราชการและการกำหนดบทบาทของผู้ตรวจราชการในการปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการ แต่อำนาจในเชิงบริหาร

ของผู้ตรวจราชการในแต่ละกระทรวงมีความแตกต่างกัน สำหรับด้านการสนับสนุนกลไกการตรวจราชการ พบว่า ทุกกระทรวงมีหน่วยงานระดับสนับสนุนงานตรวจราชการ และมีผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวงในแต่ละเขตตรวจราชการ ทั้งนี้พบว่าในบางกระทรวงมีผู้ที่ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจราชการแทนผู้ตรวจราชการได้ สำหรับ ด้านปัจจัยนำเข้าอื่นๆ พบว่า ทุกกระทรวงมีการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีและนอกจากนี้ พบว่าในบางกระทรวงมีการจัดทำคู่มือ/แนวทาง/แนวปฏิบัติสำหรับงานตรวจราชการ สำหรับด้านเทคโนโลยี พบว่าทุกกระทรวง มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจราชการในรูปแบบเว็บไซต์ ทั้งนี้ ในบางกระทรวงมีการพัฒนาเว็บไซต์กลางสำหรับงานตรวจราชการ โดยเฉพาะนอกเหนือไปจากเว็บไซต์ของหน่วยงาน

เมื่อพิจารณาด้านกระบวนการ พบว่า ทุกกระทรวงมีจำนวนรอบการตรวจราชการ และ ประเภทของการตรวจราชการคล้ายคลึงกัน และในบางกระทรวงมีการติดตามผลการดำเนินการของหน่วยรับตรวจภายหลังการตรวจราชการ สำหรับด้านผลผลิต พบว่า ทุกกระทรวงมีการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการประจำปีสำหรับการตรวจราชการกรณีปกติ ทั้งนี้พบว่าในบางกระทรวงมีการจัดทำและเผยแพร่รายงานผลการตรวจราชการในรายรอบ รายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการ และรายงานผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการ ในการประชาสัมพันธ์งานตรวจราชการพบว่าทุกกระทรวงมีการเผยแพร่การดำเนินการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการในรูปแบบภาพข่าวประชาสัมพันธ์ และบางกระทรวงมีการเผยแพร่ในลักษณะสื่อมวลชนเดียว (คลิปรีวิดีโอ) ด้วย

จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ ผู้วิจัยพบข้อแตกต่างระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงอื่นๆ ทั้งในด้านทรัพยากรและการดำเนินการต่างๆ ในการตรวจราชการ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการตรวจราชการได้ ทั้งนี้ประเด็นที่พบที่มีความแตกต่าง ได้แก่ อำนาจเชิงบริหารของผู้ตรวจราชการ บุคลากรในระบบการตรวจราชการ การจัดทำคู่มือ/แนวทางการปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการ การนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานตรวจราชการ การติดตามการดำเนินงานภายหลังการตรวจราชการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการตรวจราชการต่อสาธารณะ

4. ทฤษฎีระบบ

4.1 ความหมายของทฤษฎีระบบ

กิติมา ปรีดีดิกล (2539, น. 51) คำว่าระบบในการบริหารงานนั้นหมายถึง องค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันและมีส่วนกระทบต่อปัจจัยระหว่างกันในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2540, น. 93) กล่าวว่า ระบบหมายถึงสิ่งซึ่ง ประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบหรือหน่วยย่อย องค์ประกอบหรือหน่วยย่อยเหล่านี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

จันทรานี สงวนนาม.(2545, น. 84) คำว่า “ระบบ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ระเบียบเกี่ยวกับการรวมสิ่งต่างๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันเดียวตามหลักเหตุผลทางวิชาการ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ประสานเข้ากันโดยกำหนดรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สก๊อต (Scott: 1967) ได้กล่าวไว้ว่า การนำแนวคิดและทฤษฎีระบบหรือที่เรียกว่า System Theory เข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบการจัดการขององค์การ โดยอาศัยการจัดการบทบาทหน้าที่ การกำหนดกรอบแนวคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการ และเทคนิคต่างๆ ที่เกี่ยวกับองค์การ และการบริหารงานโดยเน้นให้มองภาพรวมขององค์การ ในสภาพที่เป็นระบบ

ซีกอล (Sehgal, 1972,pp. 97-102) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีระบบ หรือที่เรียกว่า System Theory หมายถึง การรวมตัวกันของหลายๆ สิ่ง เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือความเป็นจุดศูนย์กลางเดียวกัน โดยในแต่ละสิ่งที่น่าสนใจร่วมกันจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือขึ้นต่อกันและกัน หรือจะต้องมีผลกระทบซึ่งกันและกัน นำมาผ่านซึ่งผลของกระบวนการและเพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งก็คือ ผลลัพธ์นั่นเอง

โชเดอร์เบค และ คีฟาลาส (Schoderbek and Kefalas, 1990) ได้กล่าวไว้สำหรับทฤษฎีเชิงระบบหรือ System Theory ว่า เป็นการแก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดของแต่ละปัญหาอย่างลึกซึ้ง การมองปัญหาโดยรวม หรือที่เรียกว่า Systems view or Systems Approach และได้มีการขยายความว่า วิธีการเชิงระบบ มีความแตกต่างกับวิธีการเชิงวิเคราะห์ (Analytical Approach) ให้ตรงกับวิธีการเชิงระบบ ซึ่งเป็นกระบวนการในการแยกแยะจากส่วนร่วมทั้งหมดออกเป็นส่วนๆ ที่เล็กกว่า เพื่อให้เข้าใจการทำหน้าที่ของส่วนร่วม วิธีการเชิงระบบอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีระบบทั่วไป ซึ่งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการรวมเอาแนวทางปฏิบัติต่างๆ มารวมกันเข้า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

แอนเดรียส เฮียโรนีมี (Andreas Hieronymi, 2013, pp. 580-595) กล่าวว่าไว้ว่าแนวคิดและทฤษฎีระบบเกิดจากการรวมกันของหลากหลายวิชา ไม่ว่าจะเป็น ชีววิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา และเทคโนโลยี และเอามาประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านระบบกระบวนการขั้นตอน นำมาซึ่งผลลัพธ์ ซึ่งนำมาสู่ข้อตกลง คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงต่อไป

แอนเจลา กาลูปา (Angela Galupa, 2014) ได้ศึกษาถึงการจัดการมภาวะสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทฤษฎีระบบมาประกอบการบริหารงาน โดยกล่าวไว้เกี่ยวกับ System Theory ว่าต้องเริ่มจากกระบวนการในการนำข้อเสนอแนะมาเพื่อพัฒนาปรับปรุงก่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย เพื่อให้ผ่านกระบวนการนำมาซึ่งผลการดำเนินงาน

เอ็ดดี้ จิมอนต์โกเมอร์ (Eddie G. Montgomery, 2014) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นการวิเคราะห์ถึงความเข้าใจเกี่ยวกับระบบที่ซับซ้อน ซึ่งมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเริ่มตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า ผ่านกระบวนการ นำมาสู่ผลลัพธ์และการตรวจสอบ เป็นระบบที่หมุนเวียนอย่างนี้ไปเรื่อยๆ โดย Eddie G. Montgomery ได้ศึกษาถึงรูปแบบห่วงโซ่คุณค่าการดูแลสุขภาพของคนทั่วโลก โดยนำเสนอความสัมพันธ์ที่เริ่มจากสิ่งอำนวยความสะดวกสบาย การไหลเวียนของสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้จำหน่าย ผู้ให้บริการหรือสถานบริการเป็นตัวกลาง ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายก็คือ ผลการดำเนินงานทางการเงิน

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทฤษฎีระบบ หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน และขึ้นต่อกันโดยส่วนประกอบต่างๆ ร่วมกันทำงานอย่างผสมผสานกัน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นมุมมองแบบองค์รวม ถ้าหากแยกส่วนประกอบต่างๆ ออกจากกัน อาจไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างสมบูรณ์ได้

4.2 องค์ประกอบของระบบ

Wayne K. & Cecil G. Miskel (2005, pp. 18-20) กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบ 5 องค์ประกอบดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ คน วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน
2. การแปรรูป (Transformations)
3. ปัจจัยส่งออก (Outputs) ได้แก่ ผลผลิตภัณฑ์และบริการ
4. ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)
5. สิ่งแวดล้อม (Environment) ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

Lunenberg & Ornstein (2000, p. 16) ได้จำแนกองค์ประกอบของระบบไว้ 5 ประการ คือ

1. ปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่ ทรัพยากรที่เป็นบุคคล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการ
2. กระบวนการแปรสภาพ (Transformation Process) เป็นการนำเอาทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้าไปสู่กระบวนการแปรสภาพ
3. ผลผลิต (Outputs) ได้แก่ ผลลัพธ์และการบริการขององค์กร
4. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) คือ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับผลผลิตและกระบวนการที่เป็นตัวกำหนดปัจจัยนำเข้าในการดำเนินการครั้งต่อไปซึ่งข้อมูลนี้อาจส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการหรือผลผลิตในครั้งต่อไปได้
5. สิ่งแวดล้อมของระบบ (Environment) เป็นสภาพแวดล้อมรอบองค์การที่กระทบองค์การ เช่น แรงผลักดันทางสังคม การเมือง สภาพเศรษฐกิจ

Norbert Wiener (1948, pp. 197-220) ได้ให้แนวคิดในเรื่องระบบขององค์การ ว่า ทฤษฎีระบบขององค์การหนึ่งองค์การ จะเป็นระบบได้ต้องประกอบไปด้วย ปัจจัย 5 ประการ ได้แก่

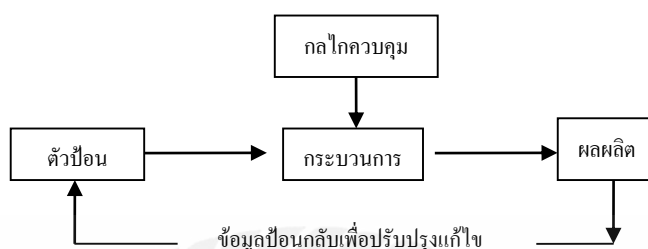
1. ปัจจัยนำเข้า (Input) เช่น วัตถุดิบ แรงงาน ทุน ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อองค์การที่ผู้บริหารทุกคนต้องให้ความสำคัญ เป็นกระบวนการผลิตซึ่งเปลี่ยนจากวัตถุดิบเป็นสินค้าและบริการ
2. กระบวนการ (Process) เป็นกระบวนการผลิตซึ่งเปลี่ยนจากวัตถุดิบเป็นสินค้าและบริการ เช่น กิจกรรมต่างๆ
3. ปัจจัยนำออก หรือ ผลผลิต (Output) ได้แก่ สินค้าและบริการ
4. ข้อมูลย้อนกลับจากภายในองค์การ (Feedback) เช่น ข้อมูลของพนักงานเกี่ยวกับผู้บริหาร เครื่องจักรล้าสมัย สภาพภายในโรงงานไม่ดี เป็นต้น
5. สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การ (Environment) ได้แก่ ผู้บริโภค สภาพเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย สังคม ประเพณี และค่านิยม เป็นต้น

Schoderbek C. G., Schoderbeck P. P. & Kefalas (1990) ได้จำแนกองค์ประกอบของระบบไว้ 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product)

ทิสนา แคมมณี (2545, น. 197-198) ได้จำแนกส่วนประกอบของระบบไว้ 5 ประการ คือ

1. ตัวป้อน (Input) คือ องค์ประกอบของระบบนั้นๆ
2. กระบวนการ (Process)
3. ผลผลิต (Product)

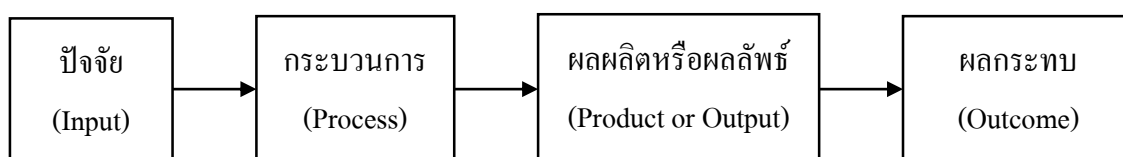
4. ควบคุม (Control)
5. ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

ภาพที่ 3 ภาพองค์ประกอบของระบบที่สมบูรณ์
 ที่มา: ทิศนา ขัมมณี, 2545 ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อ
 จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ: หน้า 197

จันทรานี สงวนนาม (2545, น. 86-85) กล่าวว่าระบบประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญของดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า คือ ทรัพยากรในการบริหารทุกๆด้านที่เป็นส่วนเริ่มต้นและเป็นตัวจักรสำคัญในการปฏิบัติงาน
2. กระบวนการ คือการนำปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรการบริหารมาใช้ดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ เนื่องจากในกระบวนการมีระบบย่อยๆ รวมกันอยู่หลายระบบ เพื่อให้ปัจจัยต่างๆ เข้าสู่กระบวนการทุกกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผลผลิตหรือผลลัพธ์ เป็นผลที่ได้จากกระบวนการซึ่งนำปัจจัยไปดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
4. ผลกระทบ เป็นผลที่เกิดภายหลังผลลัพธ์ ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่คาดไว้หรือไม่ก็ได้

ภาพที่ 4 ภาพองค์ประกอบของวิธีระบบ
 (ที่มา: จันทรานี สงวนนาม, 2545, หน้า 87)

ประชุม รอดประเสริฐ (2541, น. 66) กล่าวเกี่ยวกับระบบว่า ระบบใดระบบหนึ่งจะประกอบด้วยองค์ประกอบ หรือ ส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือสิ่งที่ป้อนเข้าไป หรือข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) หรือผลผลิต (Product) ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้จะมี ความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และทำงานร่วมกันเป็นวัฏจักรเมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งมีปัญหาหรือไม่ ทำงานส่วนอื่นก็จะหยุดชะงักไปด้วยนอกจากนี้ ระบบยังมีความสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ระบบยังมีความสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อม (Environment) อย่างใกล้ชิดที่อาจกล่าวได้ว่า ระบบจะได้รับข้อมูลนำเข้าจากสิ่งแวดล้อมและระบบจะสร้างหรือผลิตผลงานให้กับ สิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกัน โดยสิ่งป้อนเข้า (Input) หมายถึง ปัจจัยต่างๆ และเป็นองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การ ดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ อันเป็นที่ตั้งของระบบนั้น ด้วย กระบวนการ (Process) เป็นองค์ประกอบที่สองของระบบ หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่จะนำผลงาน หรือผลผลิตของระบบ ส่วนผลผลิต (Product) หรือผลงาน (Output) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้าย ของระบบโดย หมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลโดยสิ่งที่ ป้อนเข้าไป กระบวนการ และผลผลิต หรือ ผลงาน จะอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อม เดียวกัน หรือ กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทั้ง 3 องค์ประกอบต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเดียวกัน จึงจะสามารถดำเนินงานได้และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ระบบประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ปัจจัยนำออกหรือผลผลิต (Output) ข้อมูลย้อนกลับจาก ภายในองค์การ (Feedback) สิ่งแวดล้อมรอบองค์การ (Environment)

4.3 การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)

บุญเกื้อ ควรรหาเวช (อ้างถึงใน อรณูช ลิ้มตศิริ, 2543, น. 55) อธิบายถึงขั้นตอน การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) ว่าประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา (Identify Problem) เป็นการศึกษาว่ามีปัญหาใดที่ทำให้ไม่ บรรลุจุดมุ่งหมาย
2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย (Objectives) เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการแก้ไข ปัญหาที่ชัดเจน คำนึงถึงความสามารถในการปฏิบัติและออกมาเป็นการกระทำ
3. ขั้นศึกษาข้อจำกัด (Constraints) ศึกษาข้อจำกัดด้านทรัพยากรและทำรายการ ข้อจำกัด
4. ขั้นสร้างทางเลือกสำหรับแก้ไขปัญหา (Alternatives)

5. **ขั้นพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม (Selection)** โดยพิจารณาข้อดีข้อเสียของทางเลือกที่สร้างไว้และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุด

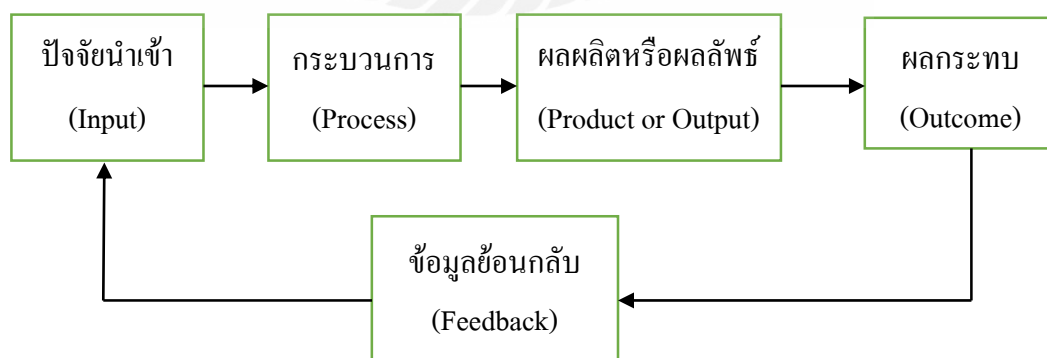
6. **ขั้นทดลองปฏิบัติ (Implementation)** เป็นการนำวิธีการที่เลือกไปทดลองกับกลุ่มย่อยหรือสถานการณ์ตัวอย่างเพื่อดูว่าสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่ และมีปัญหาอย่างไร

7. **ขั้นประเมินผล (Evaluation)** เป็นการประเมินผลการทดลองว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

8. **ขั้นปรับปรุงแก้ไข (Modification)** เป็นนำข้อบกพร่องที่พบจากการประเมินผลการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงนำไปใช้แก้ปัญหาของระบบจริง

อรนุช ลิมตศิ (2543, น. 54) กล่าวถึงการวิเคราะห์ระบบไว้ว่าการวิเคราะห์ระบบเป็นขบวนการต่อเนื่องและมีลักษณะเหมือนกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นการนำข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) จากผลผลิตหรือการประเมินผลมาปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น

จันทรานี สงวนนาม (2545, น. 87-89) กล่าวถึง การนำเอาทฤษฎีระบบหรือวิธีระบบมาใช้ในการบริหารองค์การ หากนำมาใช้ให้ดี ถูกต้อง และเหมาะสม ระบบก็จะช่วยให้องค์การมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากนำมาใช้ไม่ถูกต้องหรือองค์ประกอบแต่ละส่วนของระบบไม่สัมพันธ์กันก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์การได้ ดังนั้นการนำเอาทฤษฎีระบบมาใช้จึงจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบที่เรียกว่า System Analysis ควบคู่ไปด้วยการวิเคราะห์ระบบ จะช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า หากผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ปัญหานั้นจะเกิดจากองค์ประกอบใดของระบบ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร ข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยให้ทราบถึงประเภทของปัญหา จุดที่ต้องได้รับการพัฒนาแก้ไขหรือปรับปรุงได้มากขึ้น การแก้ไขปรับปรุงก็ต้องกระทำอย่างเป็นระบบมิใช่แก้ไขเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง ดังภาพ

ภาพที่ 5 ภาพรูปแบบขององค์ประกอบของวิธีระบบและการวิเคราะห์ระบบ

วนิดา ฉัตรวิราม (2554, น. 19) กล่าวถึงการนำวิธีระบบไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นปัญหาให้ถูกต้อง
2. ระบุตัวแปรที่ก่อให้เกิดปัญหา
3. กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาหรือพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้โดยกำหนดหลายๆวิธี
4. เปรียบเทียบวิธีการแก้ไขแต่ละวิธีและประเมินวิธีที่น่าไปใช้ได้จริงอย่างเหมาะสมตรงตามเป้าที่ตั้งไว้
5. เลือกวิธีแก้ปัญหาคือดีที่สุด
6. นำวิธีแก้ปัญหาคิดขึ้นไปทดลองปฏิบัติ
7. ติดตามผลการปฏิบัติทุกขั้นตอนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาแทรกซ้อนอื่น
8. แก้ไขจุดบกพร่องที่เกิดขึ้นในวิธีปฏิบัติงานที่เลือกใช้
9. กำหนดมาตรฐานที่ใช้ในวิธีการปฏิบัติงาน
10. ให้พนักงานทุกคนปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

โดยสรุป การนำทฤษฎีระบบมาใช้ในการบริหารจัดการ ควรจะต้องมีการวิเคราะห์เพื่อให้ผู้บริหารทราบว่า หากผลผลิตหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปัญหานั้นจะเกิดจากองค์ประกอบใดของระบบ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งอาจอาศัยขั้นตอนการวิเคราะห์ 7 ขั้น ได้แก่ กำหนดปัญหา (Identify Problem) กำหนดจุดมุ่งหมาย (Objectives) ศึกษาข้อจำกัดต่างๆ (Constraints) กำหนดทางเลือก (Alternatives) การพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม (Selection) การทดลองปฏิบัติ (Implementation) การประเมินผล (Evaluation) และการปรับปรุงแก้ไข (Modification)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

จามรี ชุ่มทอง (2555) ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย พบว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรียังไม่สอดคล้องและสามารถรองรับทิศทางการบริหารเชิงบูรณาการเนื่องจากกฎหมายกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานที่กว้างเกินไป โดยผู้วิจัย พบว่า ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่จะทำงานด้านการตรวจราชการตามตัวชี้วัดที่สำนักงาน ก.พ. กำหนดและตามที่รัฐบาลกำหนด นอกจากนี้ผู้ตรวจยังไม่มีอำนาจในการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้ตรวจในเขตตรวจของตนเองได้ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการประสานงานกันเองระหว่างผู้ตรวจราชการกับผู้ช่วยผู้ตรวจราชการในบางครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการตรวจราชการแนวใหม่ที่เน้นการทำงานเชิงบูรณาการและสร้างสรรค์ทั้งด้านข้อมูล เทคโนโลยี และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้มีการปรับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการเรื่องการให้คุณให้โทษผู้ช่วยผู้ตรวจราชการและหน่วยรับตรวจและหลักความเป็นมืออาชีพหรือความเชี่ยวชาญ

ศุภิตรา อติศัพท์ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการตรวจราชการแบบบูรณาการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวง รองผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าผู้ตรวจราชการระดับจังหวัด ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน คณะกรรมการธรรมาภิบาลและเจ้าหน้าที่/หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการแบบบูรณาการ โดยพบสภาพปัญหาของการตรวจราชการแบบบูรณาการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และการสนทนาโดยสามารถสรุปสภาพปัญหาของการตรวจราชการดังนี้

1. ศักยภาพของบุคลากรในระบบการตรวจราชการ

1.1 ปัจจัยที่ทำให้ผู้ตรวจราชการแสดงบทบาทในฐานะผู้ตรวจราชการไม่เต็มศักยภาพอันเนื่องมาจากทัศนคติที่มีต่อเหตุผลในการคัดเลือกผู้เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการของผู้บริหารระดับสูงซึ่งมีหลายเหตุผล อาทิ เนื่องจากไม่มีตำแหน่งที่เหมาะสมเป็นการลงโทษ เป็นต้น จึงทำให้ผู้ตรวจราชการบางส่วนขาดขวัญ กำลังใจ ไม่มีความกระตือรือร้นหรือตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและภาพลักษณ์ของผู้ตรวจราชการ โดยรวม นอกจากนี้ผู้ตรวจราชการ โดยเฉพาะในระดับกระทรวง มีลักษณะเป็น generalist มากกว่า specialist

1.2 ความล้าสมัยของจำนวนผู้ตรวจราชการในแต่ละกระทรวงยังมีความแตกต่างกัน ระบบการตรวจราชการในปัจจุบันควรมีความเป็นเอกภาพและมีการบูรณาการที่เป็นรูปธรรม

มากยิ่งขึ้น แต่จำนวนผู้ตรวจราชการและการมอบหมายเขตตรวจราชการยังล้าลั่นกันทำให้การบูรณาการในทางปฏิบัติมีข้อจำกัด ทั้งในเรื่องของเวลา ปริมาณ และคุณภาพของการตรวจราชการที่แตกต่างกัน

1.3 หน่วยงานสนับสนุนการตรวจราชการยังมีความล้าลั่นทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่จะช่วยงานผู้ตรวจราชการ บุคลากรในระบบการตรวจราชการไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ที่ผ่านมาจะมีการอบรมพัฒนาบุคลากรในระบบการตรวจราชการ ซึ่งเป็นระบบของการตรวจราชการแบบบูรณาการทั้งระบบ แต่เป็นการอบรมกระบวนการปฏิบัติงาน ไม่มีการอบรมพัฒนากระบวนการในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีความสำคัญในทางการบริหาร

2. กระบวนการตรวจราชการ

2.1 แผนการตรวจราชการแบบบูรณาการมีขอบเขตที่จำกัด แผนงาน/โครงการที่นำมาบรรจุยังไม่ครอบคลุมและมีนัยสำคัญมากพอในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในระดับนโยบายของกระทรวงและ/หรือของรัฐบาล

2.2 รายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการในภาพรวมยังขาดความชัดเจนที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของนโยบายหรือยุทธศาสตร์สำคัญของกระทรวงและรัฐบาล

2.3 กระบวนการตรวจราชการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้ได้มาซึ่งข้อมูล แผนงาน โครงการ ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสะท้อนให้เกิดการบูรณาการ ได้อย่างแท้จริง จึงส่งผลต่อการขับเคลื่อนความสำเร็จของนโยบายรัฐบาลในภาพรวม เพราะไม่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างโครงการอย่างแท้จริง

2.4 ตัวชี้วัดการรับรองการปฏิบัติราชการซึ่งกำหนดโดย สำนักงาน ก.พ.ร. ยังมีข้อจำกัดที่มีการวัดผลตัวชี้วัดตามการรับรอง มีผลให้ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวงให้ข้อเสนอแนะกับหน่วยรับตรวจได้เฉพาะที่ดำเนินการได้ทันภายในปีงบประมาณเท่านั้นแต่สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นการพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่องน่าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ซึ่งต้องใช้เวลากลับไปไม่นำมาคิดผลเชิงสัมฤทธิ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

3. ความร่วมมือของหน่วยงานในระดับจังหวัด และภาคประชาชน พบว่า ภาคประชาชนซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจราชการยังมีส่วนหนึ่งที่ไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวงน้อยและยังไม่มีความรู้ความเข้าใจใน

บทบาทหน้าที่และการให้ข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการให้ข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ การมอบหมายงานในหน้าที่ตามระเบียบ พบว่า เป็นการปฏิบัติซึ่งไม่ลงลึกในรายละเอียดหรือมีการตรวจสอบอย่างแท้จริง จึงทำให้ข้อมูลที่ได้จากภาคส่วนเหล่านี้ยังไม่เพียงพอและครอบคลุม อีกทั้งการปฏิบัติงานของคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดบางส่วนยังขาดการติดตามงาน ทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดยังไม่สามารถให้ข้อมูลจากการสอดส่องการทำงานภาครัฐได้เท่าที่ควร อีกทั้งข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะยังไม่สามารถนำมาประมวลประกอบเป็นข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการได้ในบางครั้ง

4. แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจราชการแบบบูรณาการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า เพื่อให้ระบบการตรวจราชการซึ่งเป็นระบบงานที่มีความสำคัญสำหรับผู้บริหารระดับสูง มีข้อมูลและรายงานผลการตรวจราชการที่มีความเที่ยงตรง ถูกต้อง แม่นยำ น่าเชื่อถือ มีประโยชน์สำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจของฝ่ายบริหารได้อย่างเหมาะสม จึงควรมีการอบรมสัมมนาหรือประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเพื่อพัฒนาบุคลากรในระบบการตรวจราชการ ควรมีการกำหนดรูปแบบ เนื้อหาของรายงานให้เหมาะสมสำหรับผู้บริหาร โดยควรแสดงในรูปผลสัมฤทธิ์ของแผนงาน โครงการ หรือนโยบาย ซึ่งมีจุดเน้นที่การรายงานผลสำเร็จของงานและการใช้จ่ายงบประมาณ ควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ในลักษณะของการจัดการความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงได้ทุกระทรวง รวมทั้งในระดับจังหวัด สามารถเป็นแหล่งสำหรับสืบค้นข้อมูลการตรวจราชการที่ผ่านมา แทนการเก็บในลักษณะของเอกสารสิ่งพิมพ์ ควรมีแนวทางในการตรวจติดตามและประเมินผลตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ มุ่งเน้นผลงานและผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยการประเมินผลลัพธ์ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดควรมีการพัฒนาตัวชี้วัด โดยเลือกตัวชี้วัดที่จำเป็นและมีข้อมูลช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานในการทำงาน ซึ่งควรมีการกำหนดเกณฑ์ในการวัดคุณภาพและประสิทธิภาพ ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่กับภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจราชการและจัดอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้กับภาคประชาชนดังกล่าวเพื่อทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในส่วน of คณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัด ควรเน้นย้ำการปฏิบัติตามระเบียบที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานภาครัฐทั้งนี้ ในการคัดเลือกภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจราชการแบบบูรณาการควรมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความเสียสละในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง จึงจะส่งผลดีต่อระบบการตรวจราชการตามกระบวนการมีส่วนร่วม

พัชรนันท์ เกียรติบัณฑิต (2558) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการตรวจราชการแบบเครือข่าย การมีส่วนร่วมของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำมาวิเคราะห์สรุปเป็นข้อมูลเบื้องต้น และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานตรวจราชการ การให้คำปรึกษาแนะนำการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ การสนับสนุนการตรวจราชการและหน่วยรับตรวจในพื้นที่จังหวัดตาก จำนวน 9 คน ได้แก่ ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชนด้านวิชาการประจำจังหวัดตาก ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดตาก เขต 1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดตาก เขต 2 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดตาก ผู้บริหารสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดตาก ผู้บริหาร สำนักงาน กศน.จังหวัดตาก และผู้บริหารสำนักงาน กศน.อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารระดับกระทรวง รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจราชการ หรือเคยปฏิบัติงานการตรวจราชการ การสนับสนุนการตรวจราชการระดับกระทรวง ระดับเขตตรวจราชการ ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตรวจราชการในพื้นที่จังหวัดตาก รวมทั้งพื้นที่เขตตรวจราชการอื่นจำนวน 8 คน ได้แก่ รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (เคยดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวง) ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ช่วยปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผู้อำนวยการสำนักงานศึกษาธิการภาค 2 ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวง นักวิเคราะห์นโยบายและแผน (ปฏิบัติหน้าที่ในการสนับสนุนการตรวจราชการระดับกระทรวง) เลขาธิการรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน (เคยปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวง) และนักวิชาการศึกษา (ปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนการตรวจราชการ ระดับเขตตรวจราชการ)

ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคของการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในพื้นที่จังหวัดตาก ได้แก่

1. ด้านยุทธศาสตร์และการวางแผน พบว่า การวางแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง หน่วยรับตรวจระดับพื้นที่โดยเฉพาะสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ด้านระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ พบว่า การประสานและบูรณาการด้านข้อมูลสารสนเทศการตรวจราชการยังไม่เป็นระบบที่ทันสมัยและหน่วยรับตรวจไม่ได้จัดทำข้อมูลการตรวจราชการร่วมกัน ส่วนใหญ่ใช้หนังสือราชการสั่งการ หน่วยรับตรวจระดับจังหวัดมีระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการไม่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากหน่วยรับตรวจระดับจังหวัดจะมีข้อมูลที่เป็นลักษณะเฉพาะของหน่วยงานและยังขาดข้อมูลที่เป็นจตุรร่วมในการตรวจราชการ

3. ด้านการประสานและพัฒนาเครือข่าย พบว่า การมีส่วนร่วมในการลงพื้นที่ตรวจราชการของหน่วยรับตรวจระดับจังหวัดพร้อมคณะผู้ตรวจราชการกระทรวงเป็นแบบแยกสังกัดไม่ใช่การทำงานในลักษณะที่เป็นเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการ ภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการรวมทั้งการจัดประชุม สัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายการตรวจราชการ จัดให้เฉพาะบุคลากรของสำนักงานศึกษาธิการภาคและสำนักงาน กศน. จังหวัด ทำให้การประสานและพัฒนาเครือข่ายการตรวจราชการ ไม่ครอบคลุมทุกสังกัด

4. ด้านเครื่องมือการตรวจราชการ พบว่า เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการกับข้อมูลพื้นฐานที่หน่วยรับตรวจระดับจังหวัดมีอยู่มีความแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเพิ่มภาระงานกับเจ้าหน้าที่ในการจัดเก็บข้อมูลใหม่ ต้องทำงานหลายครั้ง

5. ด้านการปฏิบัติการตรวจราชการ พบว่า ผู้ตรวจราชการกระทรวงใช้เวลาในการลงพื้นที่ตรวจราชการสำหรับสถานศึกษาแต่ละแห่งน้อยเกินไป ในขณะที่เดียวกัน เครือข่ายการตรวจราชการที่เป็นผู้บริหารของหน่วยรับตรวจระดับจังหวัด รวมทั้งที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชนด้านวิชาการประจำจังหวัดอาจมีภาระงานราชการมาก ไม่สามารถลงพื้นที่ร่วมปฏิบัติการตรวจราชการกับผู้ตรวจราชการกระทรวงได้อย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่จะมอบหมายผู้แทน ทำให้การประสานด้านนโยบายสู่การปฏิบัติขาดความต่อเนื่อง

6. ด้านการรายงานและนำเสนอผลการตรวจราชการ พบว่า การนำเสนอผลการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยรับตรวจต่อผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่นำเสนอเป็นเอกสาร รูปเล่ม รูปแบบการนำเสนอไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร เช่น การใช้ระบบออนไลน์ การจัดทำรายงานผลตรวจราชการประจำปีไม่ได้จัดทำลักษณะวิชาการระดับผลการวิจัยและหลังจากการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการแล้ว หน่วยรับตรวจไม่ทราบผลการตรวจราชการ

ส่วนแนวทางการตรวจราชการแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมของกระทรวงศึกษาธิการสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ด้านพันธกิจ เป้าหมาย ประเด็นการตรวจราชการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า หน่วยรับตรวจจะมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ พันธกิจ เป้าหมาย จุดเน้นการตรวจราชการ ตามที่ส่วนกลางกำหนด โดยการเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการเพื่อประสานการจัดทำแผนการตรวจราชการ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด โดยมีที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชนด้านวิชาการ ประจำจังหวัด ร่วมให้ข้อเสนอแนะและผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการประชุมชี้แจง เพื่อมอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการปีละ 2 ครั้ง เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในการตรวจราชการ ของหน่วยรับตรวจและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดแผนการตรวจราชการ ระดับพื้นที่ที่มีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

2. ด้านงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยรับตรวจ พบว่า ควรจัดตั้งหน่วยงาน กลางระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานจัดทำแผนงบประมาณ บุคลากร วิชาการ และการตรวจราชการ ติดตาม ประเมินผลร่วมกัน และการสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัด

3. ด้านระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ พบว่า ควรมีการประสานเชื่อมโยงข้อมูลการใช้ ประโยชน์ร่วมกัน โดยอาศัยกลไกคณะกรรมการสนับสนุนการตรวจราชการระดับจังหวัด การนำ ระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4. ด้านการประสานและพัฒนาเครือข่าย พบว่า การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ของผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา/สถานศึกษา และเชิญที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน ด้านวิชาการประจำจังหวัดเข้าร่วมกิจกรรมด้วย จะทำให้เกิดการประสานระหว่างเครือข่ายการตรวจ ราชการมากขึ้น และการปฏิบัติงานในฐานะเครือข่ายการตรวจราชการเป็นงานระดับนโยบายรัฐบาล ซึ่งมีความสำคัญมาก กระทรวงศึกษาธิการควรมีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งเครือข่ายการตรวจราชการ และประกาศแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจเกี่ยวกับการสนับสนุนการตรวจราชการ

5. ด้านเครื่องมือการตรวจราชการ พบว่า การพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องของหน่วย สนับสนุนการตรวจราชการทั้งระดับกระทรวงและระดับเขตตรวจราชการให้สามารถจัดทำ/ออกแบบ เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลให้มีคุณภาพ ในส่วนของหน่วยรับตรวจมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะและ Try out เครื่องมือเพื่อปรับปรุง เครื่องมือในการเก็บข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

6. ด้านการรายงานและการนำเสนอผลการตรวจราชการ พบว่า ผู้บริหารหน่วยงาน ทางการศึกษา/สถานศึกษาระดับจังหวัด ควรให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการตรวจราชการกับคณะ ผู้ตรวจราชการกระทรวง ตามกำหนดการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อรับทราบปัญหาและผลการ ดำเนินงานที่เป็นแบบอย่างที่ดี (Best Practice) ร่วมกัน และมีการรายงานผลการดำเนินงานให้ต้น สังกัดรับทราบตามลำดับ

7. การนำเสนอผลการดำเนินงานขับเคลื่อนนโยบายของหน่วยปฏิบัติควรมีความหลากหลายโดยเฉพาะการนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการรายงานและนำเสนอผลการตรวจราชการ

8. ด้านการบูรณาการการตรวจราชการ ประหยัด รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ พบว่า การใช้กลไกคณะกรรมการสนับสนุนการตรวจราชการระดับจังหวัดเพื่อดำเนินการให้เกิดแผนการตรวจราชการระดับจังหวัดร่วมกัน การประสานเชื่อมโยงข้อมูลสนับสนุนการตรวจราชการ ระดับจังหวัด โดยนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลและการรายงานผลการดำเนินงานตามประเด็นการตรวจราชการจะส่งผลให้เกิดการบูรณาการการตรวจราชการ ประหยัด รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

9. ด้านแนวทางที่จะทำให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ควรเพิ่มรอบการตรวจราชการในพื้นที่ให้มากขึ้น

10. ด้านการตอบสนองนโยบายและการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและมีผลสัมฤทธิ์สูง พบว่า คณะกรรมการตรวจ ติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษาระดับกระทรวง ระดับจังหวัดระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา มีการปฏิบัติหน้าที่ในการสนับสนุนการตรวจราชการตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุและกฎหมายกำหนดอย่างจริงจัง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูลการตรวจราชการและร่วมแก้ปัญหาในจุดที่ตรวจพบปัญหาเป็นการตรวจระบบเปิดที่ทุกฝ่ายช่วยกันในขณะที่เดียวกันต้องไม่ใช่การตรวจเพื่อการจับผิด หรือปกป้องกันและกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการพัฒนาระบบการตรวจราชการ ไปสู่การตรวจราชการที่ใช้ระบบออนไลน์เพื่อการรายงานปัญหาในระดับพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ทันทต่อเหตุการณ์และเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูง

ทวิสิทธิ์ ใจห้าว, กิจสุวัฒน์ หงส์เจริญ, พัฒนาการ ไทยพิบูลย์ และสาคร บุญเรืองศรี (2559) ได้ทำการศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการในองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งที่ป้อนเข้ามา (input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถใช้อำนาจตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดได้เนื่องจากส่วนราชการในสังกัดซึ่งมีสถานศึกษาเป็นหน่วยรับตรวจและมีบุคลากรในสายบังคับบัญชาในระดับพื้นที่ทั่วประเทศขึ้นตรงต่อส่วนราชการ ผู้ตรวจราชการไม่มีอำนาจเชิงบริหาร คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการ

ตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ การแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการให้ผู้ตรวจราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ การแก้ไขกฎกระทรวงกำหนดจำนวนหลักเกณฑ์และวิธีการได้มาของคณะกรรมการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ 2548 การพิจารณามอบอำนาจเชิงบริหารให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาเร่งด่วนฉุกเฉิน การพัฒนาศักยภาพผู้ตรวจราชการและผู้สนับสนุนการตรวจราชการการปรับกระบวนการจัดทำรายงานการตรวจราชการให้มีคุณภาพสูงส่งเสริมการพัฒนาองค์กรและสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการที่หลากหลาย

พัฒนาพร ไทยพิบูลย์ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการปรับปรุงการจัดทำแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ โดยผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดวิธีการเชิงระบบในการศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาการจัดทำแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณด้านปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย 1) ความรู้ ความสามารถของบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนการตรวจราชการ 2) งบประมาณ 3) การกำหนดนโยบายการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ 4) การรวบรวมปัญหาด้านการศึกษาเพื่อนำมากำหนดเป็นนโยบายการตรวจราชการหรือจุดเน้นการตรวจราชการ 5) ความร่วมมือจากองค์กรหลักในการสนับสนุนข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการตรวจราชการ 6) ระเบียบการตรวจราชการและข้อกำหนดเกี่ยวกับแผนการตรวจราชการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 สำหรับปัญหา ด้านกระบวนการประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาด้านการศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ในการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ 2) ขาดการมีส่วนร่วมของคณะบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการตรวจราชการ 3) แนวปฏิบัติที่ไม่ได้นำเสนอร่างแผนการตรวจราชการฯ ต่อที่ประชุมคณะกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและ 4) ปัญหาเกี่ยวกับการเผยแพร่แผนการตรวจราชการฯ แก่คณะบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) สำหรับปัญหาด้านผลผลิต ได้แก่ 1) ช่วงระยะเวลาที่ผู้รับบริการได้รับทราบแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ 2) ความสอดคล้องของนโยบายการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการประจำปี กับนโยบายสำคัญด้านการศึกษาของรัฐบาลและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ 3) ความชัดเจนของแนวทางการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ และ 4) ปฏิทินการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ 1) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำแผนการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณควรตระหนักถึงสภาพปัญหา

ในการจัดทำแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และนำแนวทางการพัฒนาแผนการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ค้นพบไปปรับปรุงแผนการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ ให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการทุกกลุ่ม 2) ควรมีการบูรณาการให้การตรวจราชการให้เป็นไปตามระยะเวลาในปฏิทินการตรวจราชการประจำปี งบประมาณ 3) ควรปรับปรุงกระบวนการตรวจราชการเพื่อให้ระบบการตรวจมีความเข้มแข็ง โดยผู้แทนองค์กรหลักและทุกฝ่ายควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการตรวจราชการ ประจำปี งบประมาณ 4) สดศ.สป. ในฐานะเลขานุการในคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่สนับสนุนการตรวจราชการ ควรจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีงบประมาณให้แล้วเสร็จภายในเดือนกันยายน 5) ควรจัดให้มีการประชุมอบรม พัฒนาศักยภาพผู้ช่วยผู้ตรวจราชการผู้ตรวจราชการ และบุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการแต่ละระดับ เพื่อสร้างความรู้ ประสิทธิภาพเรื่องบทบาทหน้าที่ของส่วนราชการและสถานศึกษาหลักสูตรการศึกษา การตรวจราชการแนวใหม่ การตรวจราชการแบบมีส่วนร่วม วัฒนธรรมองค์กรและการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ อย่างน้อยปีงบประมาณละ 1 ครั้ง

สถาปนวัตน์ ภูมาลา (2560) ศึกษาเรื่องทัศนคติและความคาดหวังต่อการกำกับติดตาม การปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการของหน่วยรับตรวจราชการในส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทัศนคติของหน่วยรับตรวจ ราชการต่อการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการและเพื่อศึกษาความคาดหวัง ของหน่วยรับตรวจราชการต่อการพัฒนาระบบการตรวจราชการ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หัวหน้าหน่วยราชการในส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 396 หน่วย 396 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งได้กลับคืน จำนวน 285 ชุด โดยใช้ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า t-test ค่า F-test และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ด้วยวิธี Scheffe มีผลการศึกษา ดังนี้

ภาพรวมของทัศนคติของหน่วยรับตรวจราชการในส่วนภูมิภาค ต่อการกำกับติดตาม การปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในรอบการตรวจราชการรอบที่ 1 รอบที่ 2 และรอบที่ 3 พบว่า เห็นด้วยในระดับมาก โดยเฉพาะ การตรวจราชการ รอบที่ 2 ในประเด็นข้อเสนอแนะผู้ตรวจราชการ ในการดำเนินงานของหน่วยงาน ทำให้หน่วยงานต้องมีการทบทวนรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภาพรวมความคาดหวังต่อกระบวนการและเครื่องมือการตรวจราชการในพัฒนาการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการของหัวหน้าหน่วยงานในส่วนภูมิภาค พบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างมีความคาดหวังในระดับมากที่สุด ในด้านวิธีการทำรายงานการตรวจราชการ ในประเด็นวิธีการทำรายงานการตรวจราชการ ต้องไม่ยุ่งยากซับซ้อนและมีการบูรณาการหน่วยงาน ผลการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศและอายุต่างกันมีระดับทัศนคติต่อกระบวนการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการที่แตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งงานที่ต่างกัน มีระดับความคาดหวังต่อการพัฒนาการกำกับติดตามการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ข้อเสนอแนะการศึกษาในระดับนโยบาย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรกำหนดให้การตรวจราชการเป็นกลไกหลัก หรือกระบวนการหลักในการกำกับติดตามการปฏิบัติงานในทุกๆ ขั้นตอนเพื่อเป็นการตรวจสอบในภาพรวมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการใช้งบประมาณ ความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ถึงกลุ่มเป้าหมาย การประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดสรรโครงการกิจกรรมและงบประมาณที่ลงถึงประชาชนจริงๆ ในพื้นที่ ควรเพิ่มกฎกระทรวงให้ผู้ตรวจราชการสามารถให้คุณให้โทษ มีอำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญในการประเมินผลหน่วยงาน บุคลากรเพื่อให้มีการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล

ทวิสิทธิ์ ใจห้าว (2561) ศึกษาเรื่อง เอกภาพในการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และเสนอแนวทางการสร้างความเป็นเอกภาพในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารและบุคลากรสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยการใช้แบบเจาะจง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ หรืองานติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการสุ่มอย่างง่ายซึ่งการศึกษาคั้งนี้ ได้มีการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้แบบสอบถามส่วนแนวทางการสร้างความเป็นเอกภาพ ในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการโดยใช้การประชุมกลุ่มย่อย สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาความไม่เป็นเอกภาพในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษา พ.ศ.2560 มีความเหมาะสมต่อการกิจการติดตามประเมินผลในหน่วยงานเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความ

เหมาะสมสูงสุด อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ พบว่า ความเหมาะสมของจำนวนครั้งในการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลไปยังหน่วยงานในสังกัดกระทรวง ในรอบปีเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ย ระดับความเหมาะสมสูงสุดอยู่ในระดับมากและด้านผลผลิต พบว่า การให้ความสำคัญของผู้บังคับบัญชาในการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมสูงสุด อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพปัญหาของการสร้างความเป็นเอกภาพของการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าการจัดโครงสร้างการบริหารราชการ/โครงสร้างภารกิจการปฏิบัติงานต่อภารกิจการติดตามประเมินผลในหน่วยงานของท่าน เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุด อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ พบว่า ความสอดคล้องของประเด็นการติดตามประเมินผลกับภารกิจขององค์กร เป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง และด้านผลผลิต พบว่า การนำสารสนเทศที่ได้จากการติดตามประเมินผลภายในองค์กรมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาสูงสุด อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการสร้างความเป็นเอกภาพในการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ศึกษาถึงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตที่สามารถเสริมสร้างความเป็นเอกภาพของระบบการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า มีประเด็นแนวทาง ดังนี้ คือ การพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา การแต่งตั้งคณะทำงานติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล เป็นกรรมการและเลขานุการ การปรับปรุง ประเด็นนโยบายการตรวจราชการและติดตามประเมินผล และตัวชี้วัดเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ และการปรับปรุงคู่มือติดตามประเมินผลการจัดการศึกษารอบที่ 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล เป็นกรรมการและเลขานุการ

2.2 ด้านกระบวนการ มีประเด็นแนวทาง ดังนี้ คือ การจัดทำและพัฒนายุทธศาสตร์การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การเพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งของคณะทำงานติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การพัฒนามาตรฐาน

การติดตามประเมินผลและตัวชี้วัด เพื่อการติดตามประเมินผลตามกรอบประเด็นนโยบาย การปรับปรุงพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามคู่มือติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และการจัดทำแผนการดำเนินการของสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

2.3 ด้านผลผลิต มีประเด็นแนวทาง ดังนี้ คือ การกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ส่วน ราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติตามยุทธศาสตร์การติดตามประเมินผล การจัดการ การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ คู่มือการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการและระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การผลักดันให้มีคำสั่ง มติคณะอนุกรรมการและ คณะกรรมการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการ จัดทำรายงานและการนำเสนอผลการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาระดับส่วนราชการ ระดับภาค และระดับจังหวัด การประเมินผลการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์การติดตาม ประเมินผล การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการดีเด่นเพื่อมอบเกียรติบัตรและรางวัล แก่หน่วยงาน ผู้ปฏิบัติงานติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการดีเด่นประจำปี การประเมินผล การจัดทำรายงานการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการดีเด่น เพื่อมอบ เกียรติบัตรและรางวัลแก่หน่วยงานผู้จัดทำรายงานผลการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการดีเด่นประจำปี การจัดทำแผนพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายการติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะและบุคลากร ด้านการติดตามประเมินผล และจัดทำแผนพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษา ผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวทางการสร้างความเป็นเอกภาพของการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาในระดับกระทรวง ระดับส่วน ราชการ ระดับภาค และระดับจังหวัด เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงในการติดตามประเมินผลในแต่ละระดับ ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีประเด็นแนวทางสำคัญ ดังนี้

2.3.1 ระดับกระทรวง ได้แก่ การจัดทำยุทธศาสตร์การติดตาม ตรวจสอบ และ ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรมเกี่ยวกับการ สร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาทุกระดับ และการ พัฒนาซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์รองรับการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการติดตามประเมินผล การจัดการศึกษา

2.3.2 ระดับส่วนราชการ ได้แก่ การปรับแผนงานโครงการและการสนับสนุน งบประมาณส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านการติดตามประเมินผลมากขึ้น การติดตามประเมินผล ภาพรวม กรอบประเด็นนโยบายและตัวชี้วัดที่คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

จัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ถือเป็นแกนในการปฏิบัติงานติดตามประเมินผลและการจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ตามกรอบประเด็นนโยบายและตัวชี้วัดที่คณะกรรมการหรือคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

2.3.3 ระดับภาค ได้แก่ การจัดทำแผนการติดตามประเมินผลระดับภาค รองรับแผนการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง และจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาระดับภาคตามกรอบประเด็นนโยบายการติดตามประเมินผล ที่คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2.3.4 ระดับจังหวัด ได้แก่ การจัดทำแผนการติดตามประเมินผลระดับจังหวัด รองรับแผนการติดตามประเมินผลระดับกระทรวงและระดับภาค การเตรียมบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการปฏิบัติภารกิจด้านการติดตามประเมินผล การติดตามรับนโยบายการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อไปปฏิบัติ และจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาระดับภาค ตามกรอบประเด็นนโยบายการติดตามประเมินผลที่คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนด ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารจัดการที่เหมาะสมมีคุณภาพ เป็นรูปธรรม และพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่สำคัญ ได้แก่ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล ในฐานะเลขานุการและสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ต้องเร่งปรับกลยุทธ์ มาตรการ แนวทางการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามกรอบอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์กับกระทรวงศึกษาธิการได้อย่างเต็มที่กลยุทธ์สำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ ได้แก่ การประสานความเข้าใจและความร่วมมือกับองค์กรหลัก การสร้างการรับรู้และการยอมรับกรอบการติดตามประเมินผล และหลักการได้ประโยชน์ร่วมในกระบวนการติดตามประเมินผล กับหน่วยงานการศึกษาในระดับภูมิภาค ส่วนการพัฒนาระบบการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ จะเน้นการสร้างความเป็นเอกภาพในการกำหนดเป้าหมายและการกำหนดยุทธศาสตร์การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นสำคัญ

สมศักดิ์ เจตสุรกันต์ (2561) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการตรวจราชการของไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางของระบบการตรวจราชการที่มีความเหมาะสมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกลไก/เครื่องมือการตรวจสอบการดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ ของรัฐบาลได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับระบบการตรวจราชการ และ

เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของไทยให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) โดยวิจัยข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ กล่าว คือ ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในลักษณะการสัมภาษณ์ปลายปิด (Close Interview) กับการสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open Interview) ถึงมุมมองและความคาดหวังจากการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการจากประชากรตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ตรวจราชการสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีและผู้ตรวจราชการกระทรวง ส่วนข้อมูลทุติยภูมิมาจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ศึกษาจากเอกสารบทความทางวิชาการมุ่งเน้นในประเด็น ปัญหาของระบบการตรวจราชการ การประเมินผลการตรวจราชการ และ แผนการบริหารการตรวจราชการ ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาหลักๆ ที่ทำให้การตรวจราชการไม่มีประสิทธิภาพ ใน 4 มิติ ได้แก่ 1) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการตรวจราชการ 2) ปัญหาที่เกิดจากกลไกการตรวจราชการ 3) ปัญหาที่เกิดจากอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ และ 4) ปัญหาการขาดแรงจูงใจของบุคลากร

อรทัย ก๊กผล ปัทมา สุบกำปิง และนิศยา โพธิ์นอก (2561) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบตรวจราชการแบบบูรณาการ สำหรับวิธีการศึกษาวิจัย เน้นการศึกษาเชิงคุณภาพและควบคู่กับการศึกษาเชิงปริมาณ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์และระดมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบการตรวจราชการแบบบูรณาการ กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารระบบตรวจราชการ ผู้ตรวจราชการ (ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ตรวจราชการกระทรวงและผู้ตรวจราชการกรม) และที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน รวม 20 คน ส่วนการระดมความคิดเห็น ดำเนินการในกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี กลุ่มผู้ช่วยผู้ตรวจราชการและฝ่ายสนับสนุนการตรวจราชการ และกลุ่มที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน รวม 23 คน ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินระบบตรวจราชการแบบบูรณาการในปัจจุบัน ตามกรอบความท้าทาย 5 ด้าน โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ตรวจราชการ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่สนับสนุนงานตรวจราชการ และที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการภาคประชาชน รวม 269 คน ผลการวิจัย พบว่า ระบบการตรวจราชการแบบบูรณาการมีปัญหาบางประการที่ทำให้ระบบการตรวจราชการไม่สามารถบรรลุบทบาทและมาตรฐานการตรวจราชการ รวมทั้งความท้าทายใหม่ของการบริหารราชการโดยจำแนกปัญหาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ปัญหาด้านโครงสร้าง (Structure) พบว่า ในภาพรวมทั้งระบบ ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานตรวจราชการยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากการแบ่งโครงสร้างการตรวจราชการออกเป็นระดับต่างๆ ได้แก่ การตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี การตรวจราชการ

กระทรวงและการตรวจราชการกรม ซึ่งแยกส่วนกันอยู่ ทำให้ไม่เกิดการเชื่อมโยงและบูรณาการ การตรวจราชการได้อย่างแท้จริง

2. ปัญหาด้านบุคลากร (Staff) พบว่า การเข้าสู่ตำแหน่งของผู้ตรวจราชการบางคน ไม่ได้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจราชการ ซึ่งมีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานและสมรรถนะของผู้ตรวจราชการ รวมทั้งมีผลต่อการให้คุณค่าและความสำคัญของงานตรวจราชการ นอกจากนี้การตรวจราชการ ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานด้านสมรรถนะของผู้ตรวจราชการให้มีความชัดเจนและยังขาดการกำหนด มาตรฐานกลางในการตรวจราชการ โดยการตรวจราชการจะขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เฉพาะตัวของบุคคล แม้จะมีคู่มือการตรวจราชการ แต่เป็นเพียงการวางกรอบ การปฏิบัติงานโดยสังเขปเท่านั้น ไม่ใช่ข้อกำหนดในเชิงมาตรฐานที่ควรมีความเป็นสากล โดยผ่านการสังเคราะห์และกำหนดไว้เป็นทางการ

3. ปัญหาด้านกระบวนการ (Process) พบว่า การวางแผนลงพื้นที่ และการรายงาน และติดตามผลต่างมีอุปสรรค ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนการตรวจราชการ ยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล สารสนเทศที่เป็นระบบ สำหรับการสืบค้นข้อมูลเพื่อการวางแผน การวางแผนการตรวจราชการ ไม่ได้ ออกแบบให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นการตรวจราชการ ซึ่งเป็น อุปสรรคต่อความคุ้มค่าและประโยชน์ของทั้งฝ่ายนโยบายและความต้องการพื้นที่ ในส่วนของขั้นตอน การลงพื้นที่ตรวจราชการ พบว่า ในการเตรียมตัวก่อนลงพื้นที่การประสานขอข้อมูลกับหน่วยงาน ในพื้นที่ เป็นข้อมูลที่ไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์ให้เป็นข้อมูลที่แสดงถึงผลการดำเนิน โครงการที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังขาดการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล นอกจากนี้ ในการประสานงานระหว่างกระทรวง กรมเพื่อแจ้งกำหนดการและข้อมูลสำหรับลงพื้นที่ตรวจ ราชการ แบบบูรณาการมีความล่าช้า ส่งผลให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงและผู้ตรวจราชการกรม บางครั้งไม่สามารถเข้าร่วมได้ ในขณะที่ขั้นตอนการรายงานและติดตามผลการตรวจราชการ รายงานผลการตรวจราชการไม่ได้ถูกนำไปใช้โดยฝ่ายบริหาร อีกทั้งในขั้นตอนการเขียนรายงานใน ปัจจุบันไม่สามารถให้หน่วยตรวจราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยตรงได้ อย่างเหมาะสม สำหรับการติดตามมีเพียงการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผล ซึ่งมีเพียง การส่งหนังสือติดตามการดำเนินงานจากหน่วยรับตรวจเท่านั้น ไม่ได้มีการติดตามว่ามีการปฏิบัติตาม ข้อเสนอแนะจริงหรือไม่

4. ปัญหาด้านข้อมูลสารสนเทศและระบบสนับสนุน (Support) จากการเก็บข้อมูล พบว่า ระบบการตรวจราชการยังขาดฐานข้อมูลสำหรับงานตรวจราชการ เพื่ออำนวยความสะดวก ในการสืบค้นข้อมูลประกอบการทำแผนการตรวจราชการและการลงพื้นที่ตรวจราชการ นอกจากนี้

พบว่า บุคลากรงานตรวจราชการมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนภาระงานที่ต้องรับผิดชอบระบบตรวจราชการไทย

นธิดา แก้วสวัสดิ์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ (Red Tape) ที่ส่งผลต่อความรู้สึกสงสารประชาชน และพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากกฎเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่รัฐ ความรู้สึกของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากความล่าช้าที่เกิดจากระเบียบขั้นตอนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Sympathy Towards Citizens) และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ (Rule Bending) ของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อช่วยเหลือประชาชน ผู้วิจัย พบว่า ความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่ซึ่งต่างเป็นปัจจัยที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน นั่น คือ ยิ่งความเป็นทางการสูงพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติราชการก็จะยิ่งสูงขึ้นตามไปด้วยซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเริ่มแก้ไขระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความล่าช้าอยู่ในปัจจุบัน โดยแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานลดน้อยลงไปจากองค์กรได้แก่ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้แก่เจ้าหน้าที่

นฤชล แก้วสำอางค์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานครในองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร และด้านระบบข้อมูลสนับสนุนการตรวจราชการ ผลการศึกษา พบว่า การตรวจราชการของกรุงเทพมหานครที่ไม่ครอบคลุมทั้งประเด็นการตรวจตามยุทธศาสตร์และพื้นที่ เนื่องจากภารกิจงานของกรุงเทพมหานครที่มีหลากหลาย ส่งผลให้ผู้ตรวจราชการกรุงเทพมหานครไม่สามารถลงตรวจได้ทุกภารกิจทุกพื้นที่ การจัดทำแผนการตรวจราชการยังไม่ครอบคลุมประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งนี้เนื่องจากขาดข้อมูลสนับสนุนที่เพียงพอ ผลที่ได้จากการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ ไม่ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจาก ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความเชื่อมั่นในข้อมูลการตรวจราชการ และรายงานผลการตรวจราชการมีความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์นอกจากนี้ยังพบว่า บุคลากรในระบบตรวจราชการยังขาดสมรรถนะหลักและความเชี่ยวชาญผู้ศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาในด้านโครงสร้าง โดยให้จัดโครงสร้างการตรวจราชการตามกลุ่มภารกิจสำหรับด้านกระบวนการได้เสนอให้มีการทบทวนกระบวนการตรวจราชการให้มีการวางแผนการตรวจ

ราชการที่ครอบคลุมมากขึ้น สำหรับแนวทางพัฒนาด้านบุคลากร มีข้อเสนอแนะให้จัดทำระบบความก้าวหน้าในสายงานและการเข้าสู่ตำแหน่งของผู้ตรวจราชการ

อนิสสา เกตุกำเนิด (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการตรวจราชการตามแนววิถีใหม่ (New normal) กระทรวงสาธารณสุขเขตสุขภาพที่ 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 2 ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) และ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการตรวจราชการและนิเทศงานตามแนวทางวิถีใหม่ (New normal) กระทรวงสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบตรวจราชการและนิเทศงานตามแนวทางวิถีใหม่ (New Normal) กระทรวงสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 2 ผ่านระบบ Online มี 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การประชุมชี้แจงแผนการตรวจราชการ กำหนดหน่วยรับตรวจผ่านระบบ Online 2) การประชุมกลุ่มย่อยแต่ละคณะตรวจราชการเพื่อซักซ้อม การเก็บข้อมูล แบบรายงานผล รายละเอียดตัวชี้วัด 3) การประชุมกลุ่มย่อยของผู้นิเทศก่อนนำเสนอผลงาน แต่ละจังหวัด 4) การนำเสนอผลตามตัวชี้วัด ต่อทีมตรวจราชการผ่านระบบออนไลน์ที่มีการสื่อสาร 2 ทาง 5) สร้าง platform หรือ Application ในการรับส่งข้อมูล โดยที่ต้องมีระบบเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เสถียรและมีระบบจัดเก็บและเข้าถึงบันทึกการประชุมออนไลน์ด้วยการสร้างห้องประชุมเป็นกลุ่มย่อย ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่าควรสร้าง platform หรือ Application ในการรับส่งข้อมูลการตรวจราชการและรายงานผลตรวจราชการในแต่ละประเด็นที่เข้าถึงง่าย จะทำให้ชัดเจนมากขึ้น สะดวกต่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถปรับรูปแบบรายงานได้ง่าย ตามบริบทปัญหา

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศสรุปได้ว่าระบบการตรวจราชการของไทยยังคงพบปัญหาในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการจัดโครงสร้างการบริหารราชการในภารกิจติดตามประเมินผล ด้านบทบาทและอำนาจของผู้ตรวจราชการกระทรวงซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจราชการอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการนำข้อสั่งการ/ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการไปปฏิบัติด้วย นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการ ทั้งในการวางแผนการตรวจราชการ การจัดทำเครื่องมือการตรวจราชการการลงพื้นที่ตรวจราชการซึ่งการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ นั้นไม่เพียงแต่จะส่งผลต่อความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลในการจัดทำแผนการตรวจราชการ เครื่องมือการตรวจราชการ และรายงานผลการตรวจราชการเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในวิธีการทำงานได้ ทั้งนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นในบางกรณีสาเหตุจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานในการดำเนินการเกี่ยวกับการ

ตรวจราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหน่วยรับตรวจซึ่งเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังของบุคลากรในระบบการตรวจราชการส่งผลให้การลงพื้นที่ตรวจราชการไม่สามารถดำเนินการอย่างทั่วถึงได้ ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาด้านของบุคลากรอีกประการหนึ่งก็คือด้านความรู้ ความสามารถของบุคลากรในระบบตรวจราชการ รวมไปถึงการไม่มีการจัดทำหลักสูตรสำหรับอบรมพัฒนาบุคลากรในแต่ละระดับที่เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจราชการตลอดจนการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในระบบการตรวจราชการอย่างเหมาะสม สำหรับการลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงพบว่าผู้ตรวจราชการใช้เวลาในการลงพื้นที่หน่วยรับตรวจแต่ละแห่งน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าหน่วยรับตรวจมีความคาดหวังในระดับมากที่สุดต่อวิธีการรายงานผลการตรวจที่ต้องไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ซึ่งมีงานวิจัยที่พบว่าความยุ่งยากของระเบียบขั้นตอนการทำงานนั้นมีผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์มากขึ้นได้

ในส่วนของรายงานผลการตรวจราชการ พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการรายงานผลไม่ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายอย่างเต็มที่ซึ่งในบางกรณีเกิดจากการจัดทำรายงานที่ล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลการรายงานผลการตรวจราชการที่ไม่ได้มีลักษณะเชิงวิชาการมากเพียงพอ โดยจากงานวิจัยที่ผ่านมาได้พบข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการตรวจราชการในประเด็นต่างๆ ได้แก่ การแก้ไข กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ตรวจราชการ การเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการ การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ที่สอดคล้องสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ด้านการติดตาม ประเมินผล การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ในงานตรวจราชการ การปรับปรุงคู่มือการติดตาม ประเมินผล การกำหนดมาตรฐานสำหรับการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการ เป็นต้น

5.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เอห์เลน, เพอร์ริแมนและชาเคิลตัน (Ehren, Perryman, & Shackleton, 2014) ได้ศึกษาเรื่องข้อกำหนดความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาที่ดี: ผลของการตรวจโรงเรียนในการขับเคลื่อนการพัฒนา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุและวิเคราะห์เกี่ยวกับตรวจสอบโรงเรียนที่ส่งผลต่อผลงานของโรงเรียนในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยคณะผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากครูใหญ่และครูในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเป็นเวลา 2 ปี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการตรวจโรงเรียนส่วนใหญ่ส่งผลให้เกิดขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงโดยอ้อม โดยเป็นการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาต่างๆ มากกว่าเป็นการบังคับให้ปฏิบัติโดยตรง เช่น การที่โรงเรียนตอบสนองต่อข้อคิดเห็นจากการตรวจสอบโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าการตรวจสอบโรงเรียนโดยกำหนดความคาดหวังที่ชัดเจนต่อการจัดการศึกษาที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับโรงเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนในการดำเนินการปรับปรุง ทั้งนี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนต่างรู้สึกกดดันที่จะต้องตอบสนองข้อเสนอแนะต่างๆ และปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ชไวเบอร์กเกอร์, เควเซล มาห์เลอร์และ ฮอชลิ (Schweinberger, Quesel, Mahler, & Höchli, 2017) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของข้อมูลป้อนกลับที่มีต่อคุณลักษณะด้านกระบวนการคุณภาพของโรงเรียน: การศึกษาระยะยาวเกี่ยวกับการรับของครูในการตรวจโรงเรียนของโรงเรียนภาคบังคับของสวิส โดยเป็นการศึกษาสำรวจมุมมองของครูเกี่ยวกับการตรวจสอบโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐต่างๆ ในสวิสเซอร์แลนด์จำนวน 4 รัฐ พบว่า หน้าที่และลักษณะของการตรวจสอบโรงเรียนในสวิสเซอร์แลนด์ได้รับการร่างและมีพื้นฐานทางทฤษฎีของการศึกษาในการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ข้อมูลจากการสำรวจครูที่เข้าร่วมการศึกษาซึ่งมีจำนวนผู้เข้าร่วมการวิจัยในระยะที่ 1 จำนวน 477 คน และในระยะที่ 2 จำนวน 383 คน โดยข้อมูลจากการสำรวจนำมาวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิจัย พบว่า ความรู้ที่ได้จากการตรวจเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน โดยการนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัตินั้นจะปรับเปลี่ยนตามความเชื่อเกี่ยวกับประสิทธิภาพโดยรวมของครู แต่ผลของการปรับเปลี่ยนนี้ไม่มากเท่ากับการพิจารณาทางทฤษฎี นัยยะจากข้อค้นพบต่างๆ ได้มีการอภิปรายโดยย้ถึงลักษณะของนโยบายการตรวจซึ่งเน้นคุณภาพของกระบวนการต่างๆ อย่างมาก เช่น ความเป็นผู้นำ การจัดการคุณภาพ ความร่วมมือ บรรยากาศของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

เคเมทโฮเฟอร์, กุสตัฟสัน และ อัลทริชเตอร์ (Kemethofer, Gustafsson & Altrichter, 2017) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการตรวจโรงเรียนในประเทศสวีเดนและประเทศออสเตรีย โดยมุ่งไปที่การวิเคราะห์ตัวแบบการตรวจระดับชาติของประเทศสวีเดนและประเทศออสเตรียซึ่งทั้งสองประเทศนี้มีระบบการตรวจมีวิธีการที่แตกต่างกันไปตามการบริหารประเทศออสเตรียเป็น

ตัวแทนของระบบการตรวจที่มีความสำคัญน้อยซึ่งไม่ได้มีเชื่อมโยงผลที่ตามมา กับผลการตรวจเยี่ยม สำหรับในสวีเดน พบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการตรวจโรงเรียนเป็นผลเชิงลบ เช่น การให้บทลงโทษต่างๆ หรือแม้แต่บทลงโทษเชิงงบประมาณ ผลการศึกษาชี้ว่า การตรวจโรงเรียนในประเทศสวีเดน และประเทศออสเตรเลียส่งผลกระทบต่อการพัฒนาโรงเรียนในระดับน้อยถึงปานกลาง

วาร์กเนอร์ (Wager, 2020) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพและการใช้ประโยชน์จากการสังเกตการสอนในชั้นเรียนภายหลังการตรวจเยี่ยมโรงเรียนในภาคเหนือของประเทศเยอรมนี โดยมีจุดประสงค์เพื่อประเมินผลและประโยชน์ของการสังเกตการสอนในชั้นเรียนต่อการพัฒนาบทเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ผลการศึกษา พบว่า การร่วมสังเกตการสอนส่งผลต่อการพัฒนาบทเรียนเพียงเล็กน้อยใน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้คะแนนด้านการใช้ประโยชน์ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตามการสังเกตการสอนในชั้นเรียนนั้นดูเหมือนว่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาบทเรียนในโรงเรียนที่มีระดับความร่วมมือของครูในระดับต่ำ

โอลาสด์็อตเตอร์, โจนัสสัน และ ซิกูร์ด็อตเตอร์ (Olafsdottir, Jonasson, & Sigurðardottir, 2022) ได้ศึกษา เรื่อง การใช้ประโยชน์จากข้อมูลป้อนกลับและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนที่เกิดจากการประเมินภายนอกซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำรวจการใช้ประโยชน์จากข้อมูลป้อนกลับและผลกระทบจากการประเมินภายนอกในโรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับของประเทศไอซ์แลนด์ จำนวน 6 โรงเรียน โดยเน้นไปที่การรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลา 4-6 ปี หลังจากรับการประเมินภายนอกเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ครูใหญ่และครูและวิเคราะห์เอกสารรายงานการประเมิน แผนการปรับปรุงและรายงานความก้าวหน้า ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะจากการประเมินภายนอกได้ถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการสอน การให้แนวคิด การโน้มน้าวใจและการเสริมแรงในโรงเรียน ที่แตกต่างกันออกไปหลายระดับ ตามความเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู พบว่า การดำเนินการปรับปรุงที่นำเสนอในแผนการปรับปรุงของโรงเรียนนั้นมักเป็นสิ่งที่โรงเรียนได้ปฏิบัติหรือดำเนินการต่อเนื่องในทางใดทางหนึ่งอยู่แล้ว และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศพบว่าโดยส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาถึงผลของการตรวจโรงเรียนทั้งในแง่ของประโยชน์และผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนและครูรวมไปถึงด้านทัศนคติที่มีต่อการตรวจโรงเรียน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผลการวิจัยต่างๆ พบว่า การตรวจโรงเรียนมีผลต่อการดำเนินการหรือการพัฒนาของโรงเรียนทางใดทางหนึ่ง โดยโรงเรียนจะนำข้อเสนอแนะไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนา วางแผนการพัฒนาโรงเรียน ทั้งนี้มีงานวิจัยที่บ่งชี้

ว่าผู้รับการตรวจมีการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีความกดดันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการตรวจโรงเรียน ทั้งนี้ทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่าประเด็นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตรวจราชการของประเทศไทยและต่างประเทศนั้นมีการให้ความสำคัญในประเด็นที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการตรวจราชการของไทยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาปัญหาและพัฒนากำหนดการดำเนินการตรวจราชการให้ดีขึ้น เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาองค์ประกอบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านการตรวจราชการ ในขณะที่ประเด็นการศึกษาในต่างประเทศเป็นการศึกษาถึงผลลัพธ์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับการตรวจ การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการในแง่มุมต่างๆ นั้น บ่งบอกว่า การตรวจราชการเป็นภารกิจที่สำคัญสำหรับหน่วยงานระดับนโยบาย เพราะจะช่วยให้ทราบความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของนโยบาย รายงานผลให้รัฐบาลได้รับทราบ และสามารถเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในจังหวัดให้มีความถูกต้อง เกิดการบูรณาการการทำงาน มีผลให้หน่วยรับตรวจปฏิบัติตามข้อสั่งการหรือข้อเสนอแนะและมีผลเป็นรูปธรรม การตรวจโรงเรียนมีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการศึกษา บุคลากรด้านการศึกษาประจำอำเภอ ผู้ตรวจโรงเรียนมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง จึงถือว่าตำแหน่งผู้ตรวจราชการยังมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารระดับสูง และเป็นเครื่องมือหนึ่งของรัฐบาลในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหน่วยงานของรัฐ แต่ยังคงพบปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการ ที่รู้สึกว่าการถูกกลโกลโหมจึงทำให้ผู้ตรวจราชการบางส่วนขาดขวัญกำลังใจ และไม่มีความกระตือรือร้นหรือตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ ความล้าหลังของจำนวนผู้ตรวจราชการแต่ละกระทรวงมีความแตกต่างกัน แผนการตรวจราชการแบบบูรณาการซึ่งมีสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้จัดทำมีขอบเขตจำกัด ไม่ครอบคลุมแผนงาน โครงการที่มีนัยสำคัญมากพอในการประเมินผลสัมฤทธิ์ระดับนโยบายของกระทรวง/รัฐบาลได้ รายงานผลการตรวจราชการแบบบูรณาการในภาพรวมขาดความชัดเจนที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จหรือความสำเร็จของนโยบายหรือยุทธศาสตร์สำคัญของกระทรวงและรัฐบาล กระบวนการตรวจราชการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้ได้มาซึ่งข้อมูล แผนงาน โครงการที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์เพียงพอที่จะทำให้ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสะท้อนให้เกิดการบูรณาการได้อย่างแท้จริง และยังพบข้อจำกัดด้านตัวชี้วัดค่ารับรองการปฏิบัติราชการซึ่งกำหนดโดย ก.พ.ร. ที่ทำให้การให้ข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการทำได้เฉพาะงานที่ดำเนินการได้ทันภายในปีงบประมาณเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านความร่วมมือของหน่วยงานระดับจังหวัด และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การวางแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นลักษณะการสั่งการจากบนลงล่าง การประสาน และบูรณาการด้านข้อมูล

สารสนเทศการตรวจราชการยังไม่เป็นระบบที่ทันสมัย เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลตามนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการกับข้อมูลพื้นฐานที่หน่วยรับตรวจระดับจังหวัดมีอยู่แตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้ตรวจราชการกระทรวงใช้เวลาลงพื้นที่ตรวจราชการสำหรับสถานศึกษาแต่ละแห่งน้อยเกินไป การนำเสนอผลการดำเนินงานตามนโยบายของหน่วยรับตรวจต่อผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนใหญ่นำเสนอเป็นเอกสารรูปเล่ม รูปแบบการนำเสนอไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร และยังพบข้อเสนอแนะอีกหลายประการ เช่น ผู้บริหารระดับสูงจะต้องมีความเข้าใจ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการตรวจราชการ ควรมีการกำหนดรูปแบบเนื้อหาของรายงานให้เหมาะสมสำหรับผู้บริหาร ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศของการตรวจราชการมีความสำคัญจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเพื่อให้ใช้ประโยชน์ในการเรียกใช้ข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลเพื่อประกอบการตรวจราชการและการเผยแพร่ผลงานของผู้ตรวจราชการ อีกทั้งยังควรจัดตั้งหน่วยงานกลางระดับจังหวัดเพื่อทำหน้าที่ประสานการจัดทำแผนงบประมาณ บุคลากร วิชาการ และการตรวจราชการ ติดตาม ประเมินผลร่วมกันและการสนับสนุนงบประมาณจากต้นสังกัด ควรเพิ่มรอบการตรวจราชการในพื้นที่ให้มากขึ้น

ทั้งนี้การตรวจราชการควรเน้นที่ความคุ้มค่า การแสวงหาข้อเท็จจริงซึ่งควรกำหนดให้มีกลไกหรือรูปแบบการตรวจราชการที่จะต้องตรวจในเชิงกระบวนการควบคู่กับการตรวจในเชิงลึกคู่ขนานกัน และควรให้ข้อมูลย้อนกลับต่อโรงเรียนอย่างรวดเร็ว และควรตรวจโรงเรียนให้บ่อยมากขึ้น อีกทั้งผู้ตรวจราชการก็ควรให้แนวทางแก่โรงเรียนอย่างเพียงพอและควรมีการสนับสนุนโรงเรียนด้วยฝ่ายที่ทำหน้าที่ตรวจโรงเรียนและครูต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงาน โดยควรจัดการประชุมอย่างเป็นทางการเพื่อชี้แจงและเน้นย้ำถึงความก้าวหน้าและความท้าทายเกี่ยวกับผลการเรียนการสอน รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการตรวจโรงเรียนให้เพียงพอเพื่อให้กิจกรรมการตรวจโรงเรียนสามารถดำเนินการลุล่วงตามแผนของหน่วยงานทางการศึกษา ในส่วนของการพัฒนาระบบ พบว่า กรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบ ประกอบด้วยองค์ประกอบของระบบ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านข้อมูลป้อนกลับ

นอกจากนี้ จากการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ พบว่าแต่ละกระทรวงมีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายคลึงกัน มีที่มาจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 เช่นเดียวกัน มีการแบ่งประเภทของการตรวจราชการ และจำนวนรอบของการตรวจราชการคล้ายคลึงกัน มีการแบ่งกระบวนการในการตรวจราชการออกเป็น 3 กระบวนการ เช่นเดียวกัน ได้แก่ การดำเนินการก่อนการตรวจราชการ การดำเนินการระหว่างการตรวจราชการ และการดำเนินการภายหลังการตรวจราชการ ซึ่งแต่ละกระทรวงมีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละกระบวนการตรวจราชการ อาทิ การจัดทำแผนการตรวจราชการและคู่มือการ

ตรวจราชการ การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการตรวจราชการ การจัดทำรายงานผลการตรวจราชการการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจราชการต่อสาธารณะ ผู้วิจัยพบแนวปฏิบัติที่ดีหลายประการจากกระทรวงต่างๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีการดำเนินการดังกล่าว อาทิ การจัดทำคู่มือการตรวจราชการ การเผยแพร่ผลการตรวจราชการ รวมถึงข้อเสนอแนะ/ข้อสั่งการของผู้ตรวจราชการต่อสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านการตรวจราชการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาระบบตามองค์ประกอบของระบบ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อค้นพบต่างๆ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และข้อมูลจากการค้นคว้าเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ มากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยจำแนกประเด็นการศึกษาตามองค์ประกอบของทฤษฎีระบบดังกล่าวข้างต้น โดยข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ จะได้วิเคราะห์ข้อมูลของสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการ และแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ เพื่อนำผลการวิจัยเสนอต่อผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการในระยะต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณคือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการลงพื้นที่ตรวจราชการปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ดังนี้

1.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการลงพื้นที่ตรวจราชการปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 840 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 20 ธ.ค. 65) จากเขตตรวจราชการทั้งหมด 18 เขต โดยผู้วิจัยทำการศึกษาจากผู้บริหารหน่วยงาน/สถานศึกษาแห่งละ 1 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบสัดส่วนกับตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ที่ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามพื้นที่เขตตรวจราชการ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 264 คน ปรากฏดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตตรวจราชการ

เขตตรวจราชการที่	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
ส่วนกลาง	6	2
เขตตรวจราชการที่ 1	18	6
เขตตรวจราชการที่ 2	34	11
เขตตรวจราชการที่ 3	36	11
เขตตรวจราชการที่ 4	34	11
เขตตรวจราชการที่ 5	83	26
เขตตรวจราชการที่ 6	71	22
เขตตรวจราชการที่ 7	84	27
เขตตรวจราชการที่ 8	29	9
เขตตรวจราชการที่ 9	31	10
เขตตรวจราชการที่ 10	140	44
เขตตรวจราชการที่ 11	20	6
เขตตรวจราชการที่ 12	25	8
เขตตรวจราชการที่ 13	60	19
เขตตรวจราชการที่ 14	56	18
เขตตรวจราชการที่ 15	24	8
เขตตรวจราชการที่ 16	25	8
เขตตรวจราชการที่ 17	19	6
เขตตรวจราชการที่ 18	45	14
รวม	840	264

1.2 ประชากรในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ทุกเขตตรวจราชการปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน (ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ 658/2565 ดังแสดงในภาคผนวก) ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งประเภทบริหารระดับสูงหรือระดับต้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และในปัจจุบันกำลังดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัย ทั้งนี้ จากการจากการประสานติดต่อกับฝ่ายเลขานุการ พบว่าผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้มีจำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีการเก็บข้อมูล 2 ส่วน ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553, น. 138)

5	หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึงมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นอื่นๆ

2.1.1 วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร คำสั่ง ระเบียบต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำกรอบอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ แนวคิด หลักการ และข้อมูลต่างๆ มากำหนดประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2) นำแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสอบถาม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1) นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ราย ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำผลการตรวจสอบมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา
$\sum R$	แทน	ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยเกณฑ์การให้คะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงเนื้อหา
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงเนื้อหา
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงเนื้อหา

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ ดังนี้

ถ้า	$IOC \geq 0.60$	ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา/จุดประสงค์
ถ้า	$IOC < 0.60$	ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา/จุดประสงค์

จากการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ โดยมีคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ข้อ

2) ผู้วิจัยปรับปรุงข้อคำถามสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบัก (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละชุดที่ฉบับควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540, น. 125) จากการทดลองใช้พบว่า ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.93 แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ได้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อยุทธศาสตร์ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการ และพื้นที่เขตตรวจราชการที่รับผิดชอบ

ตอนที่ 2 สภาพความเหมาะสมและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended) ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการ โดยจำแนกข้อคำถามออกเป็น 4 ด้านตามองค์ประกอบของระบบการตรวจราชการ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

2.2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร คำสั่ง ระเบียบต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำกรอบอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ แนวคิด หลักการ และข้อมูลต่างๆ มากำหนดประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2) นำแบบสัมภาษณ์ เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พร้อมสรุปย่อประเด็นและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญใช้ประกอบการตรวจสอบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

3.1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยามถึงผู้บริหาร โรงเรียน/สถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

3.1.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามเพื่อการวิจัยพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัยทางไปรษณีย์ถึงผู้บริหาร โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และแนบซองเปล่าจำหน่ายซองถึงผู้วิจัยเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างส่งกลับให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์

3.1.3 ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยได้รับกลับคืนมา 247 ฉบับ จากที่ส่งไปทั้งหมด 264 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.5

3.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ เอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นเอกสารและสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ คำสั่ง ระเบียบ ผลงานวิจัย บทความวิชาการ งานวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระของการวิจัยและสัมพันธ์กับการสัมภาษณ์

3.2.2 การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยามถึงปลัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2) ผู้วิจัยประสานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยทำบันทึกเสนอผ่านผู้อำนวยการสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล เพื่อขอความอนุเคราะห์แจ้งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการสัมภาษณ์ผู้ตรวจราชการทุกคน

3) ผู้วิจัยนำหนังสือแจ้งจากปลัดกระทรวงศึกษาธิการประสานผู้ช่วยผู้ตรวจราชการเพื่อชี้แจงข้อมูล วัตถุประสงค์ของการวิจัยและนัดหมายวัน เวลา สถานที่สำหรับการขอสัมภาษณ์ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

4) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ ได้แก่แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ดินสอ ปากกา เครื่องบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

5) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ที่นัดหมาย โดยขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ และการเผยแพร่ข้อมูลลงในงานวิจัย

6) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 10 คน จากจำนวนทั้งหมด 11 คน คิดเป็นร้อยละ 90.90

7) ถอดเทปบทสัมภาษณ์ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

8) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีดังนี้

4.1.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists) วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และหาร้อยละ (percentage) และนำเสนอด้วยตารางประกอบคำบรรยาย

4.1.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาแปลความหมายและนำเสนอด้วยตารางประกอบคำบรรยาย มีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553, น. 138)

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

4.1.3 วิเคราะห์คำถามปลายเปิดโดยใช้โดยใช้ความถี่ (frequency)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

4.2.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) มีขั้นตอนดังนี้

4.2.3 ถอดบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการจากเครื่องบันทึกเสียงที่ได้สัมภาษณ์ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกคนตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำไว้

4.2.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์จากคำสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ จากเครื่องบันทึกเสียง ตาม โครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ดังนี้

1) การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ผู้วิจัยดำเนินการจัดระเบียบของข้อมูล เช่น การปรับลด เพิ่ม หาข้อมูลใหม่จนได้ผลหรือข้อสรุป โดยจัดข้อมูลให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ใช้ทำการศึกษาค้างนี้ เพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้งานได้ง่ายขึ้น

2) การแสดงข้อมูล (Data Display) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลดทอนข้อมูลมาจัดระเบียบและนำมาเรียงลำดับตามเวลาที่เกิดขึ้นก่อนหลังให้เป็นหมวดหมู่ด้วยวิธีการพรรณนา เพื่อง่ายต่อการนำข้อมูลมาสรุปในขั้นตอนต่อไป

3) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (Conclusion and Verification) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมที่ได้นำมาทำการลดทอนข้อมูลและแสดงผลข้อมูลแล้ว เพื่อหาข้อสรุปหรือข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา รวมถึงการเปรียบเทียบความแตกต่าง และความสอดคล้องเพื่อให้ได้ประเด็นของการศึกษา

4.2.5 ประมวลผลความคิดเห็นของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ จากเครื่องบันทึกเสียงตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ที่มีความสอดคล้องกันในแต่ละประเด็นคำถาม เรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ตามโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์

4.2.6 สรุปและเรียบเรียงแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ตามที่ประมวลผลความคิดเห็นของผู้ตรวจราชการในแต่ละประเด็น โดยนับความถี่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะประเด็นที่มีผู้ตอบซ้ำกันเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด มาเรียบเรียงเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเขียนบรรยายเป็นความเรียงตามประเด็นหัวข้อการสัมภาษณ์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistic) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ของข้อมูลในแต่ละปัจจัย ได้แก่ เพศ อายุ เขตตรวจราชการที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean: \bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel ในการประมวลผล

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistic) โดยนับความถี่ของคำสัมภาษณ์ที่มีความสอดคล้อง คล้ายคลึงไปในแนวทางเดียวกันกันในแต่ละประเด็น

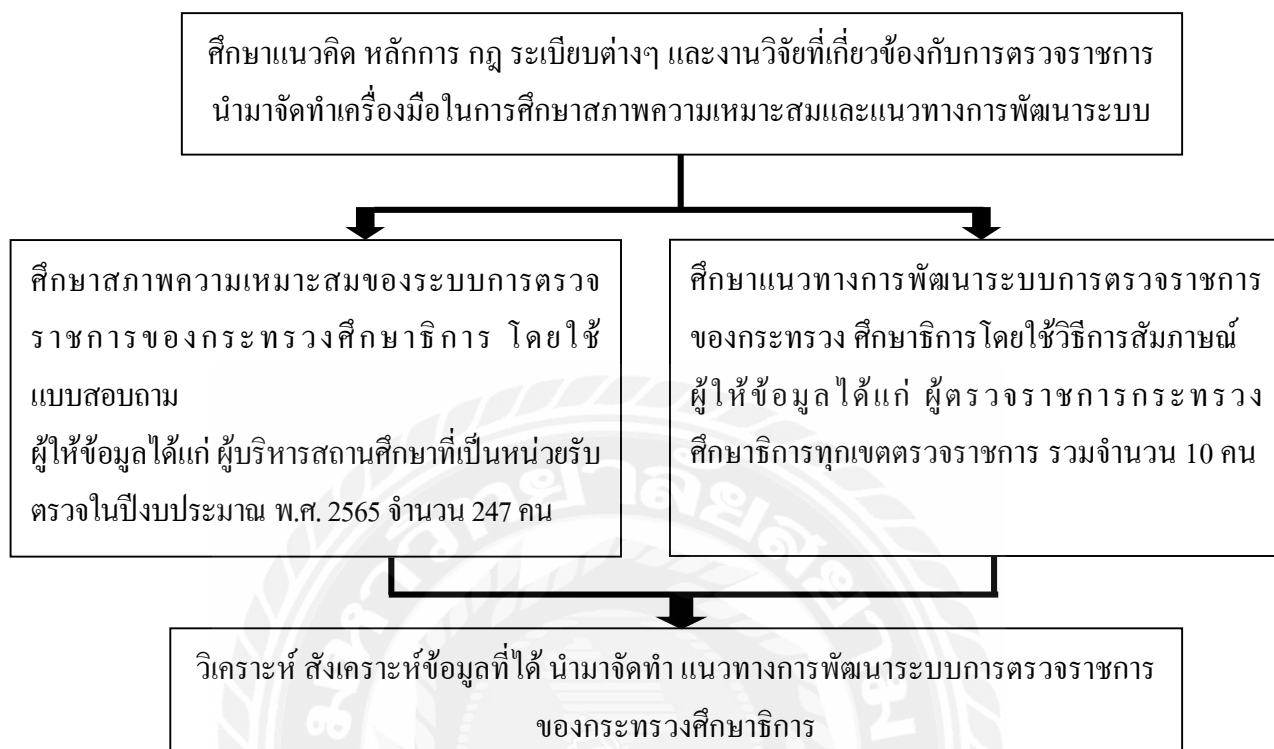
6. สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

6.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ กฎ ระเบียบต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ นำมาจัดทำเครื่องมือในการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

6.2 ศึกษาสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นหน่วยรับตรวจในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 247 คน

6.3 ศึกษาสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลคือผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกเขตตรวจราชการ รวมจำนวน 10 คน

6.4 วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ภาพที่ 6 ภาพขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหมาะสมในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ กระทรวงศึกษาธิการ การครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive Research) ในการศึกษาผู้วิจัย มีการเก็บข้อมูลโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับ การลงพื้นที่ตรวจราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 840 คนและสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 264 คน ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับความ เหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ จำนวนทั้งสิ้น 264 ชุด โดยได้รับ กลับคืนมา 247 ฉบับ จากที่ส่งไปทั้งหมด 264 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.5 จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวม ได้มาทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประชากรที่ใช้ คือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกเขตตรวจราชการ จำนวน 11 คน จากการประสานงาน ผู้วิจัย เก็บข้อมูลได้จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 90.90 จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหา เชิงบรรยาย โดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวง ศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ

- 1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- 1.2 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในภาพรวมและรายด้าน
- 1.3 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้าน สภาพแวดล้อม
- 1.4 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้าน ปัจจัยนำเข้า

1.5 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้าน
กระบวนการ

1.6 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้าน
ผลผลิต

**ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ**

2.1 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้าน
สภาพแวดล้อม

2.2 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านปัจจัย
นำเข้า

2.3 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้าน
กระบวนการ

2.4 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านผลผลิต

2.5 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้าน
ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

**ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ
กระทรวงศึกษาธิการ** ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้าน
สภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ของผู้ตอบแบบสอบถามและพื้นที่เขตตรวจราชการที่สถานศึกษาตั้งอยู่

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ	247	
	เพศชาย	144	58.29
	เพศหญิง	103	41.70
	รวม	247	100
2	อายุ	247	
	25-35 ปี	7	2.83
	36-45 ปี	47	19.02
	46-55 ปี	98	39.67
	56 ปีขึ้นไป	95	38.46
	รวม	247	100
3	สถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่เขตตรวจราชการที่		
	กรุงเทพมหานคร	2	0.80
	เขตตรวจราชการที่ 1	5	2.02
	เขตตรวจราชการที่ 2	11	4.45
	เขตตรวจราชการที่ 3	11	4.45
	เขตตรวจราชการที่ 4	11	4.45
	เขตตรวจราชการที่ 5	24	9.71
	เขตตรวจราชการที่ 6	21	8.50
	เขตตรวจราชการที่ 7	26	10.52
	เขตตรวจราชการที่ 8	9	3.64
	เขตตรวจราชการที่ 9	10	4.04
	เขตตรวจราชการที่ 10	43	17.40
	เขตตรวจราชการที่ 11	4	1.61
	เขตตรวจราชการที่ 12	7	2.83
เขตตรวจราชการที่ 13	13	5.26	

ที่	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	เขตตรวจราชการที่ 14	17	6.88
	เขตตรวจราชการที่ 15	7	2.83
	เขตตรวจราชการที่ 16	8	3.23
	เขตตรวจราชการที่ 17	5	2.02
	เขตตรวจราชการที่ 18	13	5.26
	รวม	247	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 247 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.29 ส่วนเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 41.70 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.67 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 56 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.46 และ ช่วงอายุ 36-45 ปี และ ช่วงอายุ 25-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.02 และร้อยละ 2.83 ตามลำดับที่ตั้งของสถานศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่เขตตรวจราชการที่ 10 คิดเป็นร้อยละ 17.40 รองลงมาเป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตตรวจราชการที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 10.52 และสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตตรวจราชการที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 9.71 ส่วนเขตตรวจราชการที่มีผู้ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ สถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 0.80

1.2 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 4.2 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในภาพรวมและรายด้าน

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	ด้านสภาพแวดล้อม	3.00	1.01	ปานกลาง
2	ด้านปัจจัยนำเข้า	2.85	1.12	ปานกลาง
3	ด้านกระบวนการ	2.73	0.90	ปานกลาง
4	ด้านผลผลิต	2.62	0.81	ปานกลาง
	รวม	2.80	0.97	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$, S.D. = 0.97) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แต่ละด้านมีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลาง ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}=3.00$, S.D. = 1.01) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X}= 2.85$, S.D. = 1.12) ด้านกระบวนการ ($\bar{X}= 2.73$, S.D. = 0.90) และด้านผลผลิต ($\bar{X}=2.62$, S.D. = 0.81) ตามลำดับ

1.3 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านสภาพแวดล้อม

ตารางที่ 4.3 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านสภาพแวดล้อม

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	ความสอดคล้องของนโยบายการตรวจราชการกับบริบทของสถานศึกษา	4.38	0.61	มาก
2	ความเป็นเอกภาพของนโยบายการตรวจราชการและติดตามประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ	2.96	0.64	ปานกลาง
3	บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ	2.18	0.71	น้อย
4	การสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการรับการตรวจราชการ	3.12	0.59	ปานกลาง
5	การรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษา	2.38	0.70	น้อย
รวม		3.00	1.01	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.00$, S.D. = 1.01) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ ความสอดคล้องของนโยบาย การตรวจราชการกับบริบทของสถานศึกษา ($\bar{X}=4.38$, S.D. = 0.61) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ การสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการรับการตรวจราชการ ($\bar{X}= 3.12$, S.D. = 0.59) และความเป็นเอกภาพของนโยบายการตรวจราชการและติดตามประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ($\bar{X}=2.96$, S.D.= 0.64) ส่วนข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ การรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษา ($\bar{X}=2.38$,

S.D. = 0.70) และ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของ
กระทรวงศึกษาธิการ ($\bar{X} = 2.18$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

1.4 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านปัจจัยนำเข้า

ตารางที่ 4.4 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
ด้านปัจจัยนำเข้า

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
6	นโยบายการตรวจราชการประจำปีของ กระทรวงศึกษาธิการ	4.24	0.55	มาก
7	ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและ ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ(e-Inspection)	2.06	0.73	น้อย
8	คู่มือการใช้งานระบบ e-Inspection	1.96	0.64	น้อย
9	เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลการตรวจราชการ (แบบรายงาน ผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผล 2565/แบบ รต.65)	3.12	0.59	ปานกลาง
	รวม	2.85	1.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของ
กระทรวงศึกษาธิการด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}=2.85$, S.D. = 1.12) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก คือ
นโยบายการตรวจราชการประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการ ($\bar{X}=4.24$, S.D. = 0.55) ส่วนข้อที่มี
ระดับความเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลการตรวจราชการ (แบบรายงานผล
การตรวจราชการและติดตามประเมินผล 2565/แบบ รต.65) ($\bar{X}=3.12$, S.D. = 0.59) ส่วนข้อที่มี
ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยได้แก่ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตาม
ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (e-Inspection) ($\bar{X}=2.06$, S.D. = 0.73) และ
คู่มือการใช้งานระบบ e-Inspection ($\bar{X}=1.96$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

1.5 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านกระบวนการ

ตารางที่ 4.5 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านกระบวนการ

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
10	กระบวนการการประสานงานกับคณะผู้ตรวจราชการ	2.86	0.77	ปานกลาง
11	รูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินการแก่ผู้ตรวจราชการ	3.06	0.69	ปานกลาง
12	ความเหมาะสมของรูปแบบการตรวจราชการ	3.14	0.65	ปานกลาง
13	กระบวนการรายงานผลการตรวจราชการ	3.22	0.78	ปานกลาง
14	จำนวนครั้งของการลงพื้นที่ตรวจราชการ	2.35	0.69	น้อย
15	ระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการใช้ในการลงพื้นที่ตรวจราชการ ณ สถานศึกษา	1.76	0.80	น้อย
	รวม	2.73	0.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านกระบวนการโดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลาง ได้แก่ การรายงานผลการตรวจราชการ ($\bar{X}=3.22$, S.D. = 0.78) ความเหมาะสมของรูปแบบการตรวจราชการ ($\bar{X}=3.14$, S.D. = 0.65) รูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินการแก่ผู้ตรวจราชการ ($\bar{X}=3.06$, S.D. = 0.69) และกระบวนการการประสานงานกับคณะผู้ตรวจราชการ ($\bar{X}=2.86$, S.D. = 0.77) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมน้อย ได้แก่ จำนวนครั้งของการลงพื้นที่ตรวจราชการ ($\bar{X}=2.35$, S.D. = 0.69) และระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการใช้ในการลงพื้นที่ตรวจราชการ ณ สถานศึกษา ($\bar{X}=1.77$, S.D. = 0.80)

1.6 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านผลผลิต

ตารางที่ 4.6 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านผลผลิต

ข้อที่	รายการ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
16	การนำข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสู่การปฏิบัติ	3.11	0.67	ปานกลาง
17	การจัดทำรายงานการตรวจราชการเสนอหน่วยงานต้นสังกัด	3.00	0.60	ปานกลาง
18	การได้รับการสนับสนุน/ช่วยเหลือจากต้นสังกัดภายหลังการตรวจราชการในการจัดปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้น	2.15	0.78	น้อย
19	การติดตามผลการดำเนินการของสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ภายหลังการตรวจราชการเสร็จสิ้น	2.24	0.69	น้อย
รวม		2.62	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านผลผลิต โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.62$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลางได้แก่ การนำข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสู่การปฏิบัติ ($\bar{X}=3.10$, S.D. = 0.67) และการจัดทำรายงานการตรวจราชการเสนอหน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X}=3.00$, S.D. = 0.60) ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมน้อยได้แก่ การติดตามผลการดำเนินการของสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ภายหลังการตรวจราชการเสร็จสิ้น ($\bar{X}=2.24$, S.D. = 0.69) และการได้รับการสนับสนุน/ช่วยเหลือจากต้นสังกัดภายหลังการตรวจราชการในการจัดปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้น ($\bar{X}=2.15$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้การวิจัยเชิงปริมาณพบว่าสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน สำหรับด้านสภาพแวดล้อมพบว่าประเด็นที่มีสภาพความเหมาะสมน้อยได้แก่ การรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษา และ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประเด็นเรื่องบทบาทหน้าที่ของหน่วยรับตรวจนั้นเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ ติดตาม ตรวจสอบ และ

ประเมินผลการจัดการศึกษา พ.ศ. 2560 สำหรับด้านปัจจัยนำเข้าพบว่าข้อคำถามเกี่ยวกับนโยบายการตรวจราชการประจำปีมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนประเด็นที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อยเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้สนับสนุนการตรวจราชการ (e-Inspection) รวมถึงคู่มือการใช้งานระบบดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบต่างๆของระบบการตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ ที่พบว่ากระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีการจัดทำคู่มือการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับในด้านกระบวนการพบว่าประเด็นที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อยเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการลงพื้นที่ตรวจราชการของผู้ตรวจราชการทั้งสิ้น ได้แก่ จำนวนครั้งที่ผู้ตรวจราชการลงพื้นที่และระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการใช้ในการลงพื้นที่ สำหรับด้านผลผลิตในภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีสภาพความเหมาะสมน้อยเป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของกระทรวงศึกษาธิการภายหลังการลงพื้นที่ตรวจราชการ ได้แก่ การติดตามผลภายหลังการตรวจราชการและการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัดในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ (N=10)

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณข้างต้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อยไปเป็นข้อคำถามเพิ่มเติมในศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการในแต่ละองค์ประกอบของระบบการตรวจราชการตามทฤษฎีระบบ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาในรูปแบบความเรียงและสร้างข้อสรุปได้ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านสภาพแวดล้อม

ประกอบด้วย ระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 และ โครงสร้างการบริหารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ระบุว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

2.1.1.1 ควรปรับปรุงกระบวนการของระเบียบเพื่อลดขั้นตอนการทำงานให้สั้นลงให้มีความยืดหยุ่นในการให้ความเห็นชอบ มีช่องทางใหม่โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการประชุมในสถานที่ (Onsite) เช่น การจัดส่งข้อเสนอ นโยบายตรวจราชการประจำปี หรือรายงานผลการตรวจราชการ การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ และจัดส่งความเห็นชอบให้ฝ่ายเลขานุการ พร้อมรับรองให้มีผลถือเป็นมติและนำไปจัดทำคำสั่งเสนอรัฐมนตรีลงนามประกาศต่อไป เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดความยืดหยุ่นและความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น อีกทั้งจะทำให้คณะกรรมการมีระยะเวลาในการพิจารณาและอ่านเอกสารมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในทางปฏิบัติ ทำให้ฝ่ายเลขานุการลดกระบวนการทำงาน สามารถใช้เวลาในการปฏิบัติราชการอื่นได้เพิ่มขึ้น (n=7) ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“ระเบียบเป็นกลไกหลักที่ครอบคลุมการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดกระบวนการที่ชัดเจนผ่านความเห็นชอบของคณะบุคคล และรับทราบผลการดำเนินงานเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย มีองค์ประกอบที่ครอบคลุมการขับเคลื่อนงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับ จึงถือได้ว่ามีความเหมาะสมในเชิงโครงสร้างการบริหาร อย่างไรก็ตามพลวัตรของการบริหารราชการมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสภาพแวดล้อม กฎหมาย ระเบียบ ก็มีความจำเป็นที่ได้รับการปรับปรุงและพัฒนาควรดำเนินการปรับปรุงกระบวนการของระเบียบเพื่อลดขั้นตอนการทำงานให้สั้นลง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“ควรแก้ไขระเบียบขั้นตอน ให้มีความกระชับในการทำงานการเสนอรายงานผลให้ hierarchy สั้นลง เช่นในการรวบรวมรายงานผลการตรวจแต่ละรอบต้องส่งทั้งเอกสารทั้งระบบมาส่วนกลาง ถ้าพัฒนาก็น่าจะใช้ระบบรายงานได้เลย ให้เกิดความสะดวก รวดเร็วขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“ควรปรับปรุงแก้ไขระเบียบขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน ควรจัดระบบการเสนอรายงานให้สั้นและกระชับเพื่อลดกระบวนการทำงาน เพราะฝ่ายเลขานุการมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบหลายด้าน ให้สามารถใช้เวลาในการปฏิบัติราชการอื่นได้เพิ่มขึ้น ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ๆ น่าจะนำมาใช้ในการรายงานผลการตรวจ จะได้สะดวก รวดเร็ว ในการส่งข้อมูล และก็มี ความคล่องตัวในการปรับนโยบาย”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 27 ธ.ค. 65)

“ระเบียบที่กำหนดขั้นตอนต่างๆไว้ควรจะปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีต่างๆ ควรจัดให้มีช่องทางการสื่อสาร ประสานงานที่ไม่จำเป็นต้องรอนัดประชุมพร้อมกัน เช่น การจัดส่งข้อเสนอนโยบายตรวจราชการประจำปีหรือรายงานผลการตรวจราชการ การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ให้คณะกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นชอบ และจัดส่งความเห็นชอบให้ฝ่ายเลขานุการ พร้อมรับรองให้มีผลถือเป็นมติ นำไปขับเคลื่อนเสนอเป็นคำสั่งให้ท่านว่าการลงนาม”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 27 ธ.ค. 65)

“ควรปรับในส่วนกระบวนการขั้นตอนที่เกี่ยวเนื่องหลายชั้น ข้อมูลผลการตรวจก็จะซ้ำ ไม่ทันการณ โดยเฉพาะรายงานรายรอบ จังหวัดส่งภาค ภาครวบรวมส่งต่อส่วนกลางทั้งในระบบทั้งเปเปอร์ ควรจะปรับให้รายงานผ่านระบบก็จะลดขั้นตอนการทำงานได้ แล้วก็ได้ข้อมูลเร็วขึ้น ควรใช้ช่องทางหลากหลายช่องทาง ที่สะดวก รวดเร็ว ไม่ต้องรอการจัดประชุม เพราะผู้ตรวจราชการว่างไม่ค่อยพร้อมกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, 3 ม.ค. 66)

“ระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 มีความเหมาะสมระดับหนึ่ง แต่ควรปรับให้มีความยืดหยุ่นมากกว่านี้ จำเป็นต้องปรับลดขั้นตอนการทำงานให้สั้นลงเช่นในการรวบรวมรายงานผลการตรวจแต่ละรอบต้องส่งทั้งเอกสารทั้งระบบ เป็นการเพิ่มภาระ ถ้าพัฒนาก็น่าจะใช้ระบบรายงานตรงได้เลย ให้เกิดความสะดวก รวดเร็วไม่ซ้ำซ้อน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, 10 ม.ค. 66)

2.1.1.2 ควรเสริมบทบาทอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวง โดยให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงมีความรับผิดชอบการบริหารการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติ (n=6) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“กระทรวงศึกษามีการตั้งสำนักงานศึกษาธิการภาคกับจังหวัด เป็นหน่วยขับเคลื่อนการบริหารการศึกษาแปลงนโยบายส่วนกลางสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาซึ่งสังกัดองค์กรหลักที่เป็นหน่วยงานระดับกรมมีผู้บริหารที่สถานะเทียบเท่าปลัด ทำให้การขับเคลื่อนภารกิจด้านการตรวจราชการของผู้ตรวจซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานปลัด ในการลงพื้นที่ตรวจราชการจึงไม่ได้รับความใส่ใจจากผู้บริหาร

การศึกษาในพื้นที่เท่าที่ควร เนื่องจากอยู่กันคนละสังกัด จึงควรแก้ไขระเบียบการตรวจราชการในเรื่องอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจให้มีอำนาจด้านการบริหาร การกำกับ ติดตาม การให้คุณให้โทษผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ซึ่งจะส่งผลไปถึงการนำนโยบายหรือข้อเสนอแนะต่างๆไปปฏิบัติ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 27 ธ.ค. 65)

“หากแต่จำเป็นต้องเร่งเสริมบทบาทอำนาจ หน้าที่ให้แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวงให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้หน่วยรับตรวจ มีความใส่ใจในด้านการตรวจราชการและให้ความสำคัญต่อการตรวจราชการมากยิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นการใช้ศักยภาพของ ผู้ตรวจราชการกระทรวงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงมีความรับผิดชอบการบริหารการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบ”

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 17 ม.ค. 66)

“ผู้ตรวจราชการกระทรวง เป็นผู้บริหารระดับสูงที่ไม่มีอำนาจ นโยบาย ข้อเสนอแนะต่างๆ ก็อาจจะไม่ค่อยมีผล กระทรวงอื่นผู้ตรวจมีหน้าที่ประเมินข้าราชการระดับ 8 เช่น สาธารณสุข แต่ของเราไม่มีกรมมอบอำนาจให้ผู้ตรวจ มีเพียงบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะ สั่งการ แต่หน่วยรับตรวจไม่สนใจเพราะผู้ตรวจไม่ได้มีส่วนส่งเสริมการพัฒนาในสายงานของเขา อย่างถ้ารับแก้ตรงนี้ ก็จะทำให้การตรวจมีประสิทธิภาพ หน่วยรับตรวจจะให้ความสำคัญกับการตรวจ การนำข้อเสนอแนะไปใช้มากขึ้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องการมอบอำนาจให้แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวง ในฐานะที่เป็นผู้สอดคล้องดูแลแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงและปลัดกระทรวง รวมถึงเลขาธิการขององค์กรหลักในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการด้วย”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

2.1.2 การจัดโครงสร้างการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับความสอดคล้องกับระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า มีปัญหาและแนวทางการพัฒนา คือ ไม่มีตำแหน่งผู้ตรวจราชการระดับกรมประจำองค์กรหลัก จึงควรให้มีทั้งผู้ตรวจราชการในระดับกรมเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันที่มีแต่ผู้ตรวจราชการระดับกระทรวง เพื่อเชื่อมโยงและบูรณาการทำงานร่วมกัน (n=7) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“โครงสร้างของกระทรวงศึกษาก็ดี แต่สิ่งที่ขาดไปก็ คือ ผู้ตรวจราชการประจำแห่ง หรือที่เรียกว่าผู้ตรวจราชการกรม โครงสร้างการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาก็ ควรจะมีผู้ตรวจราชการประจำสำนักงานที่เป็นองค์กรหลักทุกสำนัก เหมือนที่กระทรวงอื่นๆ เช่น กระทรวงมหาดไทยก็มี

ผู้ตรวจราชการกรม เป็นต้น เพื่อจะได้ช่วยประสานการตรวจแบบบูรณาการภายในกระทรวงได้ดีขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“องค์กรหลักของกระทรวงทุกองค์กร เปรียบเสมือนกรมๆ หนึ่ง ของกระทรวง จึงควรกำหนดให้มีผู้ตรวจราชการระดับกรมประจำองค์กรหลักเพราะสถานศึกษาแต่ละประเภทก็มีบริบทต่างกันทั้งกลุ่มเป้าหมาย การบริหารจัดการภายใน การจัดการศึกษา ถ้ามีผู้ตรวจกรมก็จะเข้าใจบริบท ความต้องการของเขามากกว่าสมมติถ้า สพฐ มี เวลาตรวจโรงเรียน สพฐ. ก็เชิญเขาไป เขาจะได้รับความ ข้อมูล ประสานกับหน่วยงานของเขาต่อได้รวดเร็วยิ่งขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“แต่ละแห่งตอนนี้ไม่ได้เชื่อมโยงกัน ในส่วนการตรวจราชการในแต่ละแห่งก็ไม่มีผู้ตรวจราชการ มีแต่ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ด้านการตรวจ แต่ก็ไม่ได้ลงตรวจพร้อมกัน ควรให้มีตำแหน่งผู้ตรวจราชการของแต่ละแห่ง เป็นระดับกรมเพราะสถานศึกษาก็มีความต้องการต่างกันไป ถ้ามีผู้ตรวจระดับกรมก็จะดูแลได้ทั่วถึงกว่า ตรงความต้องการสถานศึกษาแต่ละประเภทมากกว่า และมีการบูรณาการงานด้านการตรวจราชการภายในให้มีความเชื่อมโยงกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, 10 ม.ค. 66)

2.2 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการ ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย นโยบายและแผนการตรวจราชการ อัตรากำลังและสมรรถนะของบุคลากร งบประมาณ ข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนการตรวจราชการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ และคู่มือการปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ด้านนโยบายและองค์ประกอบเนื้อหาของแผนการตรวจราชการที่กำหนดขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน (n=10) มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมสอดคล้องกับและจุดเน้นการจัดการศึกษาของของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2.2 ด้านอัตรากำลังของบุคลากรในระบบการตรวจราชการพบว่า ในส่วนของผู้ตรวจราชการและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ สรุปได้ดังนี้

2.2.2.1 ควรเพิ่มจำนวนผู้ตรวจราชการให้สอดคล้องกับจำนวนเขตตรวจราชการส่งผลให้การลงพื้นที่ของผู้ตรวจราชการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากต้องรับผิดชอบหลายเขตตรวจราชการควรแต่งตั้งผู้ตรวจราชการให้ครบ 18 เขตตรวจ คือ จำนวน 18 คน เพื่อให้รับผิดชอบตรวจเขตละ 1 คน จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น (n=6) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“ผศ.มีความเหมาะสมตามพลวัตร์ กล่าวคือ นโยบายของระบบราชการ โดยสำนักงาน ก.พ. มีเป้าประสงค์ต้องการลดจำนวนข้าราชการ ซึ่ง ผศ.ที่มีอยู่ในปัจจุบันก็สามารถขับเคลื่อนการตรวจราชการได้ครอบคลุมทั้ง 18 เขตตรวจราชการ ซึ่งมี ศธก. เข้ามาช่วยสนับสนุน แต่ทั้งนี้ เนื่องจากเขตตรวจราชการมีจำนวน 18 เขต ถ้าจะให้การตรวจราชการมีประสิทธิภาพ ทัวถึง และครอบคลุมทุกนโยบาย ควรแต่งตั้งผู้ตรวจราชการให้ครบ 18 เขตตรวจ คือจำนวน 18 คน เพื่อให้รับผิดชอบตรวจเขตละ 1 คน จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“กระทรวงศึกษามีอัตราผู้ตรวจมากกว่าที่อื่นๆ แต่ในความจริงแต่งตั้งได้ไม่ครบ มีแต่ตำแหน่งไม่มีคน ควรแต่งตั้งผู้ตรวจราชการเพิ่มขึ้น ให้เพียงพอกับจำนวนเขตตรวจราชการทั้ง 18 เขตเพื่อกระจายความรับผิดชอบตรวจให้เท่าๆกัน ตอนนี้อย่างคนรับ 2-3 เขตก็ทำให้รับภาระเยอะและตรวจได้ไม่ทั่วถึง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“ควรให้มีผู้ตรวจราชการเพิ่มให้พอดีกับกับจำนวนเขตตรวจ หรืออย่างน้อยควรแต่งตั้งให้ครบตอนนี้ ทุกวันนี้รับ 2 เขตหนักไป ตรวจไม่ทั่ว”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 26 ธ.ค. 65)

“ผู้ตรวจราชการมีไม่เพียงพอกับจำนวนเขตตรวจราชการ ควรจะรับผิดชอบคนละเขต จะทำให้การลงพื้นที่ทั่วถึงมากขึ้น ถ้าจะพัฒนาควรแต่งตั้งให้ผู้ตรวจมีจำนวนเท่าเขตตรวจ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 27 ธ.ค. 65)

2.2.2.2 เพิ่มจำนวนผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ซึ่งปัจจุบันผู้ตรวจราชการมีผู้ช่วยคนละ 1 คน ซึ่งมีภาระงานจำนวนมาก ได้แก่ งานเลขานุการของผู้ตรวจราชการ การประสานงานกับหน่วยรับตรวจ การลงพื้นที่และงานวิชาการ จึงควรเพิ่มจำนวนผู้ช่วยผู้ตรวจราชการให้มีจำนวน 2-3 คน ต่อผู้ตรวจราชการ 1 คน เพื่อแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ชัดเจน และทำให้งานเสร็จได้เร็วและมีคุณภาพมากขึ้น (n= 7) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“ปัจจุบันมีผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ประจำผู้ตรวจราชการคนละ 1 คน ซึ่งต้องรับผิดชอบงานทุกอย่าง ทั้งการวางแผนการออกตรวจ การประสานกับหน่วยงานในส่วนภูมิภาค และหาข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนการตรวจราชการ รวมถึงการจัดทำรายงานการตรวจราชการด้วย จึงมีภาระงานที่

ค่อนข้างมาก หากต้องพัฒนาประสิทธิภาพการตรวจราชการให้ดีขึ้น ควรให้มีผู้ช่วยผู้ตรวจ จำนวน 2-3 คน เพื่อจะได้แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน งานจะเร็ว เป็นปัจจุบัน มีคุณภาพมากขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการตอนนี้มีคนเดียว ต้องรับผิดชอบงานเลขานุการ ประสานงานต่างๆ งานวิชาการ ทำรายงานผลการตรวจ สาม งานธุรการ ควรแต่งตั้งเพิ่ม อย่างน้อยควรมี 3 คนจะได้กระจายงานกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 26 ธ.ค. 65)

“ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการต้องรับผิดชอบงาน การวางแผนการออกตรวจ การประสานกับหน่วยงานในส่วนภูมิภาค การเตรียมข้อมูลสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ การร่วมลงพื้นที่ตรวจราชการ รวมถึงการจัดทำรายงานการตรวจราชการด้วย แต่มีผู้ช่วยเพียงคนเดียว ทำงานไม่ทัน จึงควรเพิ่มผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ให้มี 2-3 คน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 27 ธ.ค. 65)

2.2.3 สมรรถนะที่จำเป็นของบุคลากรในระบบตรวจราชการ แบ่งออกเป็น ผู้ตรวจราชการ ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ และ บุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการ ดังนี้

2.2.3.1 ผู้ตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะต่างๆ ได้แก่ ด้านการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายผู้ทำหน้าที่ตรวจและฝ่ายผู้รับการตรวจ การวิเคราะห์นโยบาย และการใช้เทคโนโลยี (n= 5) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง เป็นผู้บริหารระดับสูง ซึ่งทุกท่านผ่านการบริหารราชการทั้งงบประมาณ และบุคคล ทั้งจากระดับสำนักหรือกอง ระดับกรม หรือแม้แต่ว่าระดับกระทรวง จึงเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่าผู้ตรวจราชการกระทรวงมีสมรรถนะในระดับสูง หากแต่ละคนมีการปรับตัวเมื่อได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ตรวจราชการกระทรวง เนื่องจากบทบาทหน้าที่จะแตกต่าง ไม่มีภารกิจในส่วนของการบริหารงบประมาณและบุคคล แต่จะมีภารกิจใหม่ด้านการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา โดยเฉพาะ ซึ่งต้องใช้ขีดสมรรถนะทางวิชาการค่อนข้างสูง และปัจจุบันผู้ตรวจราชการกระทรวง มีหลักสูตรผู้ตรวจราชการกระทรวงที่สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้จัดการอบรมให้ ทั้งนี้สมรรถนะที่ผู้ตรวจราชการควรต้องได้รับการพัฒนาเสริมเติมเต็ม ได้แก่ การสื่อสาร การวิเคราะห์นโยบาย รวมทั้งการใช้เทคโนโลยี”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 27 ธ.ค. 65)

“สมรรถนะที่ผู้ตรวจราชการต้องการพัฒนา คือ เรื่องการสื่อสารเพราะต้องเป็นผู้สื่อสารนโยบายให้หน่วยรับตรวจ การสร้างความเข้าใจ ทักษะคิดเชิงบวกให้ผู้รับตรวจ จะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นจริง ส่วนทักษะอื่นๆ ก็เป็นการวิเคราะห์นโยบาย ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“ผู้ตรวจราชการเป็นผู้บริหารระดับกรม ระดับกระทรวงจากส่วนราชการต่างกัน มีความรู้ความสามารถในบริบทด้านการบริหารที่แตกต่าง สำหรับการพัฒนาสมรรถนะของผู้ตรวจราชการในปัจจุบันมีหลักสูตรพัฒนาผู้ตรวจราชการกระทรวงของสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ ส่วนสมรรถนะที่ผู้ตรวจราชการต้องมี คือ ทักษะด้านการสื่อสาร เพราะผู้ตรวจต้องสื่อสารนโยบายให้หน่วยรับตรวจเกิดความเข้าใจ สื่อสาร ต้องคม ชัด ลึก คือ คมในเนื้อหา ชัดในประเด็น และลึกในรายละเอียด เป็นการสื่อสารสร้างทัศนคติเชิงบวกให้ผู้รับตรวจ ไม่รู้สึกกดดัน จะได้รับความร่วมมือในเรื่องของข้อมูล นอกจากนี้ก็จะมีเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลที่อาจจะปรับตัวไม่ทัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

2.2.3.2 ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสาร การประสานงาน การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปรายงาน และการใช้เทคโนโลยี (n=5) ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“สมรรถนะที่ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการควรได้รับการพัฒนาจะต่างกันไปในแต่ละคน เพราะแต่ละคนก็ถนัดไม่เหมือนกัน ทักษะที่จำเป็นสำหรับงานก็เป็นการสื่อสารการประสานงาน การวิเคราะห์สังเคราะห์ ข้อมูล สรุปรายงาน ทักษะทางเทคโนโลยี เช่นการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทำข้อมูลต่างๆ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“สอดคล้องกับ ผศร. ปัจจุบันมีหลักสูตรอบรมผู้ช่วยผู้ตรวจราชการกระทรวง ของสำนักนายกรัฐมนตรี ประกอบกับบุคลากรที่เป็นผู้ช่วยฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์เพียงพออยู่แล้ว ทั้งทักษะทางวิชาการ และทักษะทางบุคคลแต่สมรรถนะที่ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการควรต้องได้รับการพัฒนาเสริมเติมเต็ม ได้แก่ ทักษะการสื่อสารการประสานงานที่มีประสิทธิภาพกับหน่วยรับตรวจ บางครั้งเกิดการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน นอกจากนี้ทักษะที่จำเป็นก็มีการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปรายงาน การใช้เทคโนโลยี”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 26 ธ.ค. 65)

“ห้องอื่นไม่รู้สำหรับห้องผมคืออยู่แล้ว สำหรับสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ คือในเรื่องทักษะการสื่อสาร การประสานงานต้องมีประสิทธิภาพ การสรุปรายงาน เพราะผู้ตรวจต้องนั่งฟังการนำเสนอ ก็อาจจะจดได้ไม่ครบ ต้องอาศัยอื่นๆ การทำงานในเชิงพื้นที่ การวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลในการนำเสนอให้ผู้ตรวจดูง่าย และการใช้เทคโนโลยีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่ง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, 3 ม.ค. 66)

2.2.3.3 บุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะคล้ายคลึงกับผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ คือ ด้านการสื่อสาร การประสานงาน การสรุปความ และการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพราะต้องทำข่าวประชาสัมพันธ์ต่างๆ โดยสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำหลักสูตรสนับสนุนการตรวจราชการสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการตรวจราชการซึ่งรวมถึงบุคลากรสำนักตรวจราชการและบุคลากรกลุ่มตรวจราชการในระดับภาคและจังหวัด เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติงาน ด้านการตรวจราชการมีการพัฒนาสมรรถนะ ทักษะ ความรู้เกี่ยวกับแนวทาง ข้อปฏิบัติที่เป็นปัจจุบัน มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น (n=5) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“ผู้ที่สนับสนุนการตรวจก็ควรมีสมรรถนะเช่นเดียวกับผู้ช่วย เป็นเรื่องการสรุปความ เน้นการใช้เทคโนโลยี โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ ในการทำสไลด์ อินโฟกราฟฟิกได้ อีกอย่างก็คือ การเขียนหนังสือราชการ เรายังไม่มีการอบรมพัฒนาบุคลากร สำนักตรวจควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันฯ พัฒนาหลักสูตรอันหนึ่งเป็นหลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนการตรวจราชการ ให้บุคลากรด้านการตรวจ ราชการรวมทั้งบุคลากรในระดับภาคและจังหวัดให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ในการสนับสนุนงานตรวจด้วยเช่นกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“บุคลากรสนับสนุนการตรวจควรได้รับการพัฒนาเช่นเดียวกับผู้ช่วย เราควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันฯ พัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้ปฏิบัติงานสนับสนุนการตรวจราชการ แล้วใส่ในโครงการพัฒนาบุคลากรประจำปี ให้มีการ reskill up skill ความรู้ ทั้งสำหรับผู้ที่อยู่ในส่วนกลาง ภาค จังหวัดสมรรถนะของผู้ที่สนับสนุนการตรวจก็จะคล้ายๆกับผู้ช่วย เป็นเรื่องการประสานงาน การสื่อสาร การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่เรายังไม่มีการพัฒนาส่วนนี้ สำนักควรสร้างความร่วมมือ

กับสถาบันฯ พัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้สนับสนุนการตรวจราชการให้บุคลากรพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ ทั้งของเรา ของภาค จังหวัด ให้เป็นหลักสูตรเดียวกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“ปัจจุบันมีหลักสูตรสำหรับผู้ตรวจและผู้ช่วย แต่ยังขาดหลักสูตรสำหรับบุคลากรที่สนับสนุน ทั้งในส่วนกลาง ภาค จังหวัด สำหรับส่วนกลางก็จะสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้ช่วย สมรรถนะที่จำเป็นก็เป็นเรื่องของการประสานงาน สรุปความ เทคโนโลยีต่างๆ สำหรับบุคลากรในศึกษาจังหวัด มีศึกษานิเทศก์ แต่เขาจะถนัดด้านประเมินมากกว่า ถ้าพัฒนา ก็ควรทำหลักสูตรด้านการสนับสนุนการตรวจให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจในการทำงานด้านตรวจราชการที่เป็นแบบแผนเดียวกัน และต้องทำอย่างต่อเนื่อง ควรบรรจุไว้ในโครงการพัฒนาบุคลากรประจำปี”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 27 ธ.ค. 65)

2.2.4 ควรเพิ่มการจัดสรรงบประมาณในการตรวจราชการและแบ่งการจัดสรรงบประมาณออกเป็น 2 ส่วน คือ ค่าใช้สอยปกติเกี่ยวกับการลงพื้นที่ตรวจราชการ และงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำเขตตรวจราชการ เพื่อให้ผู้ตรวจราชการได้ทำวิจัยหรือจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม (n=7) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“งบตรวจราชการ ไม่เพียงพอ ผู้ตรวจก็อยากจะลงตรวจให้ทั่วถึง แต่ปัจจุบันต้องลงตามงบที่มีให้และไม่ได้มีงบสำหรับการทำวิจัย การพัฒนาการศึกษา ควรจัดทำค่างบให้เพียงพอคือ สำหรับงบประมาณที่ใช้ลงพื้นที่ ควรตั้งงบกลางๆไว้และพิจารณาตามความเหมาะสม จัดทำเป็นงบกลาง แต่ถ้าบางเขตอยู่ไกล ต้องใช้เครื่องบิน หรือบางเขตพื้นที่ทุรกันดารก็เพิ่มไป”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 26 ธ.ค. 65)

“งบประมาณในการตรวจเป็นไปตามที่สำนักตรวจได้รับจัดสรร ซึ่งทางสำนักที่เป็นผู้ดูแลเรื่องงบประมาณมีความคลาดเคลื่อนในการดูแลและจัดทำคำขอให้เพียงพอส่งผลเกิดช่องว่างที่ ผบ.ตร.จะต้องรอจัดสรรงบประมาณเพิ่มมาใหม่ เกิดการปฏิบัติราชการที่ชะลอลง จัดสรรงบตรวจไม่เพียงพอ หากพัฒนา ก็ควรพัฒนาเรื่องงบที่ควรจัดสรรให้เพียงพอกับการลงพื้นที่และการศึกษาวิจัย พัฒนา”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“งบประมาณสำหรับงานตรวจราชการปัจจุบันไม่เพียงพอ ควรจะแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ งบประมาณที่ใช้ลงพื้นที่ อันนี้พิจารณาตามความเหมาะสม บางเขตอยู่ไกล ต้องใช้เครื่องบิน หรือบางเขตพื้นที่ทุรกันดารก็เพิ่มไป และให้มีงบอีกส่วนสำหรับวิจัย พัฒนาคุณภาพการศึกษาในเขตตรวจ เพราะการทำวิจัยก็ต้องมีงบด้วย”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 17 ม.ค. 66)

2.2.5 ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการควรทบทวนข้อมูลที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ตรวจราชการมีข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับการลงพื้นที่ตรวจราชการและการประสานงาน และควรใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการแจ้งข้อมูลต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา (n=6) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์อาทิ

“ข้อมูลสนับสนุนการตรวจข้อมูลทั่วไปควรอัปเดตให้เป็นปัจจุบัน ในกรณีที่มีเหตุการณ์เร่งด่วนในพื้นที่ ควรจะมีระบบสื่กระบบที่ใช้รายงานเหตุการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ผู้ตรวจได้ทันที จะได้รับทราบข้อมูล หากทางช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ได้ทันการณ์”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“ข้อมูลสนับสนุนไม่ได้มีให้มาก ต้องอาศัยน้องๆผู้ช่วยเตรียมให้เอาที่มีจำเป็น เรื่องนโยบาย ที่จะต้องไปตรวจ ถ้าจะพัฒนาควรมีระบบที่จัดเก็บข้อมูลแล้วต้องอัปเดตบ่อยๆ ให้พร้อมใช้ ยิ่งถ้าเป็นเรื่องด่วน ควรจะใช้ระบบเทคโนโลยี จะได้รวดเร็วขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, 3 ม.ค. 66)

“ข้อมูลสนับสนุนการตรวจมีน้อย ควรมีการเตรียมข้อมูลเรื่องนโยบาย จุดเน้น แล้วก็อาจจะใช้ระบบเทคโนโลยีในการแจ้งข้อมูลจากพื้นที่มาถึงพวกเราได้โดยตรง จะช่วยให้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้รวดเร็ว การแก้ไขปัญหาเยียวยาต่างๆก็จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 17 ม.ค. 66)

2.2.6 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) ควรมีการทบทวนและระดมสมองจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อส่วนราชการที่

จะใช้ประโยชน์จากระบบ e-Inspection และควรเชื่อมโยงข้อมูลทางการศึกษาของทุกส่วนราชการ ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน ลดการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ซึ่งมีอยู่แล้วในส่วนกลาง และเน้นไปที่ข้อมูลผลการขับเคลื่อน และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ (n=6) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“ระบบ e-Inspection เป็นระบบที่ออกแบบมาเพื่อต้องการสร้างฐานข้อมูลด้านการตรวจราชการและติดตามประเมินผลเชิงนโยบายฯ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนานโยบายการตรวจราชการในปีถัดไป มีผลสัมฤทธิ์ในการตรวจราชการที่สามารถเข้าถึงย้อนหลังได้ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ มีความโปร่งใส แต่เนื่องจากปัจจุบันถูกลดบทบาทและปรับปรุงระบบให้เล็กลง ซึ่ง สผศ. ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา ทุ่มเทพวิทยากรไปในการขับเคลื่อนนโยบายเฉพาะกิจ ที่ถูกมอบหมายพิเศษ การขับเคลื่อนระบบ e-Inspection ลดน้อยลง และการใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติมากกว่า แต่ในช่วง 3 ปีก่อนหน้า ระบบ e-Inspection เป็นระบบที่สามารถดูแลและรวบรวมข้อมูลให้ส่วนราชการ องค์กรหลัก เพื่อลดการซ้ำซ้อนของการสั่งการและจัดเก็บข้อมูล หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้ใช้ข้อมูล ดังนั้น การพัฒนา สผศ. จำเป็นต้องทบทวนและระดมสมอง จากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง เพื่อชี้แจงและสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อองค์กรหลักที่จะใช้ประโยชน์จากระบบ e-Inspection ลดการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษา ซึ่งมีอยู่แล้วในส่วนกลาง และเน้นไปที่ข้อมูลผลการขับเคลื่อน และ Best ที่เกิดขึ้นในพื้นที่”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“ระบบที่มีอยู่มีความเหมาะสม ระดับหนึ่ง แต่ควรพัฒนาเรื่องการจัดเก็บข้อมูลให้เชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งต้องมีการระดมสมองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบระบบให้ตรงตามต้องการการใช้ เกิดการบูรณาการข้อมูลนำมาใช้ในกระบวนการตรวจราชการได้มากขึ้นเช่น การรายงานผลการตรวจ ควรนำระบบนี้มาใช้ให้เกิดความรวดเร็ว ลดขั้นตอนต่างๆ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้งานระบบให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะหน่วยรับตรวจมีความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากระบบมากขึ้น เกิดความคุ้มค่า”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“ระบบ e-inspection เห็นว่ามีความเหมาะสม แต่ถ้าพัฒนาให้ใช้ได้มากขึ้นเรื่องการจัดเก็บข้อมูลทางการศึกษาได้ครอบคลุมทุกแห่ง โดยต้องลดความซ้ำซ้อนของการเก็บข้อมูล และควรมีการจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของหน่วยรับตรวจที่ดำเนินการนโยบายได้ดี เป็น best practice ให้เป็นตัวอย่างที่หน่วยรับตรวจอื่นสามารถเข้ามาดูและนำไปเป็นแนวทางแนวปฏิบัติได้ ควรมีการระดม

สมองระหว่างหน่วยงานที่ใช้ระบบในการพัฒนาระบบ เชื่อมโยงข้อมูลร่วมกัน ข้อมูลก็จะมี ความครบถ้วน และอาจพัฒนาไปใช้ในการประสานการตรวจ รายงานผลการตรวจให้เกิดความรวดเร็ว ขึ้นได้หรือรายงานเหตุการณ์ได้แบบ real time ต่างๆก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 3 ม.ค. 66)

2.2.7 ควรมีการจัดทำคู่มือการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้ตรวจ ราชการทุกคน รับประทานแนวทางการปฏิบัติราชการที่ตรงกัน โดยเฉพาะผู้ตรวจใหม่ซึ่งจำเป็นต้อง ศึกษาบทบาทหน้าที่จากคู่มือการตรวจราชการ (n=6) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“คู่มือการตรวจราชการมีความจำเป็น ทั้งฝ่ายผู้ตรวจและผู้รับตรวจ จะช่วยให้การตรวจราชการของ กระทรวงเป็นมาตรฐาน การจัดทำรายงานมีฟอร์แมตเดียวกันทุกเขตตรวจราชการ การทำงานก็จะ ง่ายยิ่งขึ้นด้วย”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“ถ้ามีการจัดทำคู่มือด้านการตรวจราชการก็จะทำให้การตรวจราชการเป็นรูปแบบที่มาตรฐาน เดียวกัน ก็จะทำงานได้เร็วขึ้น และจะช่วยให้มี ผู้ที่เข้ามาทำงานด้านการตรวจได้ศึกษาบทบาท หน้าที่แนวทางปฏิบัติงานจากคู่มือ รู้ว่าต้องทำอย่างไร โดยเฉพาะผู้ตรวจใหม่ๆ ต้องศึกษาจากคู่มือนี้”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 26 ธ.ค. 65)

“คู่มือการตรวจมีความจำเป็น เพราะผู้ตรวจมาจากหลากหลายที่ ประสบการณ์แตกต่างกัน การมี คู่มือจะทำให้ผู้ตรวจปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 3 ม.ค. 65)

2.3 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านกระบวนการ ประกอบด้วย กระบวนการก่อนการตรวจราชการ กระบวนการขณะตรวจราชการ และกระบวนการ หลังการตรวจราชการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการและการเตรียมการ ก่อนการตรวจราชการ ได้แก่ กระบวนการกำหนดประเด็นนโยบายการตรวจราชการประจำปี การ จัดทำแผนการตรวจราชการประจำปี และแผนปฏิบัติการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ สรุปได้ ดังนี้

2.3.1 กระบวนการกำหนดประเด็นนโยบายการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน (n=10) มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปตามหลักการข้อปฏิบัติ

2.3.2 กระบวนการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และการจัดทำเครื่องมือการตรวจราชการ ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการตรวจราชการและควรดำเนินการให้รวดเร็วยิ่งขึ้นเพื่อส่งให้ผู้ตรวจราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้วางแผนการทำงานต่อไป (n=6) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“แผนการตรวจราชการ แยกเป็น 2 มิติ คือ แผนของกระทรวงฯ ซึ่งดำเนินการโดยสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สป. และแผนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวง ซึ่งจะมีความเป็นปัจเจกตามแต่ละผู้ตรวจราชการกระทรวง อย่างไรก็ตามแผนการตรวจราชการกระทรวง เป็นกระบวนการทำงานที่เป็น Routine เป็นภาพกว้างๆ ที่บอกว่าในแต่ละปีมีนโยบายอะไร มีขั้นตอนการรายงานอย่างไร ซึ่งก็ถอดมาจากระเบียบการตรวจราชการฯ 2560 ดำเนินการภายใต้กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องอะไรบ้าง มีรอบระยะเวลาตามปฏิทินแต่ละปีอย่างไร หน่วยงานแต่ละระดับจะต้องดำเนินการอะไรบ้าง ขณะที่แผนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ เป็นจุดสำคัญกว่าที่จะเน้นไปในมิติที่แต่ละท่านรับผิดชอบ ระบุกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน แนวทางการตรวจราชการของแต่ละท่าน ปัจจุบันมีการแยกเครื่องมือการตรวจราชการออกจากแผน ซึ่งส่งผลกระทบต่อที่สำคัญมากต่อการตรวจราชการ กล่าว คือ ต่อเมื่อมีคำสั่งนโยบายการตรวจราชการประจำปี มีแผนการตรวจราชการประจำปี แต่ขาดเครื่องมือที่ส่วนราชการในพื้นที่จำเป็นต้องใช้ในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล ซึ่งเครื่องมือนี้ที่ผ่านมามีความล่าช้า ตามหลังนโยบายการตรวจราชการ 1-2 เดือน ปัจจุบันแผนการตรวจราชการในภาพรวม มีผลกระทบที่สำคัญเนื่องจากมีความล่าช้าเนื่องจากปัญหาเชิงการบริหารที่ไม่อาจควบคุมในการกำหนดนโยบายการตรวจราชการประจำปี ให้รวดเร็วเพียงพอ จึงส่งผลกระทบต่อแผนการตรวจราชการในภาพรวม”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, 10 ม.ค. 66)

“แผนการตรวจราชการและเครื่องมือมีความเหมาะสม แต่ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องและควรได้รับการเสนอแนะจากหน่วยงานที่รับผิดชอบนโยบาย นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่แผนค่อนข้างช้าส่งผลต่อการจัดทำเครื่องมือและการตรวจราชการ ควรให้เสร็จตั้งแต่ก่อนปีงบประมาณ”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“สำหรับแผนควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เขาได้เสนอประเด็น สะท้อนปัญหาที่เคยเจอได้ ด้านเวลาควรจะเร่งทำให้ทันรอบลงตรวจ การจัดทำเรื่องก็เช่นเดียวกันควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

2.3.3 กระบวนการในการจัดทำแผนปฏิบัติการตรวจราชการและติดตามประเมินผลของผู้ตรวจราชการ 2565 ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน (n=10) มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสม

การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการขณะตรวจราชการ ได้แก่ การประสานงานกับหน่วยรับตรวจและการลงพื้นที่ตรวจราชการ มีรายละเอียดดังนี้

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน (n=10) มีความคิดเห็นว่าการประสานงานกับหน่วยรับตรวจในการลงพื้นที่ตรวจราชการ มีความสะดวก จำนวนครั้งของการลงพื้นที่ของผู้ตรวจราชการและระยะเวลาของการลงพื้นที่ตรวจราชการ ณ หน่วยรับตรวจมีความเหมาะสม โดยผู้ตรวจราชการสามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการลงพื้นที่ ณ หน่วยรับตรวจได้เอง ซึ่งจำนวนครั้งและระยะเวลาจะมีความแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่

การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานภายหลังการตรวจราชการ ได้แก่ กระบวนการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการ และกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะและข้อสั่งการของรัฐมนตรีภายหลังการตรวจราชการ

2.3.4 ความเหมาะสมของกระบวนการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการจากการสัมภาษณ์ พบว่า มีความเหมาะสม เป็นไปตามกระบวนการ แต่มีความล่าช้า (n=5) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“รายงานมีความเหมาะสม ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ไม่ทันใช้งานเพราะใช้เวลารวบรวมเป็นรอบๆ แต่รายงานของผู้ตรวจเองภายหลังลงพื้นที่จะชี้ประเด็น ข้อเสนอแนะไวกว่า”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“รายงานผลการตรวจติดตาม มีความเหมาะสมแล้ว เพียงแต่ใช้เวลานาน บางทีอาจจะไม่ทันกับประเด็นปัญหาที่บางที่เป็นเรื่องเร่งด่วน”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 26 ธ.ค. 65)

“รายงานเนื้อหามีความครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ออกช้า ต่างกับรายงานของผู้ตรวจจะเสนอหลังลงพื้นที่ ซึ่งจะชี้ประเด็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ได้ทันที”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 27 ธ.ค. 65)

2.3.5 ความเหมาะสมของกระบวนการติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ และข้อสั่งการของรัฐมนตรีภายหลังจากการตรวจราชการ ควรมีการรายงานผลไปยังผู้ตรวจราชการ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ/การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (n=5) ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ

“การติดตามผลไม่ค่อยมีนะ เราก็ไม่รู้ว่หลังจากไปตรวจแล้วเป็นยังไงต่อ ผู้ตรวจเวลาไปตรวจในเบื้องต้นก็ให้ข้อเสนอแนะและรายงานปัญหาให้ปลัดทราบ ส่วนปลัดรายงานรัฐมนตรีต่อไหมขึ้นอยู่กับว่าเรื่องนั้นเกินอำนาจปลัดหรือไม่ หากสามารถสามารถเองได้ก็สั่งการลงไป ส่วนตามต่อไหม อันนี้เราไม่ได้ตาม เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของเขา ในการพัฒนา ก็ควรให้หน่วยรับตรวจมีการรายงานว่าได้รับการสนับสนุนหรือช่วยเหลือยังไง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 26 ธ.ค. 65)

“เราไม่มีการติดตามผลหลังไปตรวจ และมีโอกาสน้อยที่จะไปลงพื้นที่ตรวจซ้ำที่เดิม ผู้ตรวจก็จะไม่ได้รับทราบว่าหลังลงพื้นที่เป็นยังไง ควรจะมีการติดตามในส่วนนี้ คือ กำหนดให้หน่วยรับตรวจรายงานผลการดำเนินงานภายในระยะเวลาเท่าไรให้มีความชัดเจน การเผยแพร่ผลการตรวจ ข้อสั่งการของท่านว่าการ ก็ช่วยเรื่องการติดตามได้ จะทำให้รู้ว่าเรามีข้อเสนอแนะยังไง กระทรวงมีการสั่งการแก้ไขช่วยเหลือยังไง”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 27 ธ.ค. 65)

“ในมุมมองตรวจก็อยากรู้ว่าไปแล้วเกิดการพัฒนาขึ้นมาไหม แต่เราไม่ได้มีระบบติดตาม หนึ่ง อีกเหตุผลก็คือ ผู้ตรวจจะไม่ลงตรวจที่เดิมเพราะต้องไปให้ทั่วถึง ถ้ามีการกำหนดเวลาให้หน่วยรับตรวจรายงานผลว่ามีการพัฒนาหรือได้รับการช่วยเหลือยังไง หรือให้ feedback กลับมาก็จะทำให้การตรวจติดตามมีประสิทธิภาพขึ้น”

(ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 3 ม.ค. 66)

2.4 สภาพความเหมาะสมและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านผลผลิต ประกอบด้วย องค์ประกอบเนื้อหา รายงานผลการตรวจราชการ และข้อมูลผลการตรวจราชการ

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน (n=10) มีความคิดเห็นว่ารายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปี มีรูปแบบและองค์ประกอบของเนื้อหา รายงานที่เหมาะสม สำหรับข้อมูลผลการตรวจราชการพบว่าข้อมูลมีความครบถ้วนเพียงแต่มีความล่าช้า ควรจัดทำรายงานผลการตรวจราชการให้รวดเร็วขึ้นเพื่อให้ทันต่อใช้งาน

2.5 สภาพความเหมาะสมและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านข้อเสนอแนะอื่นๆ

2.5.1 ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของตำแหน่งผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ เกี่ยวกับประสบการณ์การปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ หรือการผ่านการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจราชการ

2.5.2 ควรเพิ่มอัตราตำแหน่งพนักงานราชการให้กับบุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการ และผลักดันให้บุคลากรประเภทจ้างเหมาบริการที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม ได้มีโอกาสบรรจุเป็นพนักงานราชการในสังกัด เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร ทำให้บุคลากรมีความมั่นคงในอาชีพ ซึ่งอาจส่งผลในการลดอัตราการลาออกของบุคลากรได้

2.5.3 ควรมีระบบสำหรับรายงานปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อให้ผู้ตรวจราชการ รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้อย่างรวดเร็ว

จากผลการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการกับผู้บริหารหน่วยงาน/สถานศึกษาซึ่งเป็นผู้รับการตรวจและผลการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งสัมภาษณ์ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการ ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สอดคล้องกันมาจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาได้ดังนี้ จากการวิจัยเชิงปริมาณด้านสภาพแวดล้อมพบในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและการรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษามีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพในด้านสภาพแวดล้อมที่พบว่าควรมีการทบทวนแก้ไขในส่วนของบทบาทของผู้ตรวจราชการในส่วนของอำนาจเชิงบริหาร ซึ่งการกำหนดบทบาทของผู้ตรวจราชการและหน่วยรับตรวจนั้นเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การ

ติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560. ดังนั้นแนวทางการพัฒนา จึงควรมีการทบทวนปรับปรุงแก้ไขระเบียบ สำหรับในส่วนของผู้ตรวจราชการ ควรพิจารณามอบ อำนาจด้านการบริหารบางส่วนแก่ผู้ตรวจราชการ ให้มีอำนาจในการประเมินผลการปฏิบัติราชการ ของหน่วยรับตรวจในพื้นที่เขตตรวจราชการที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ ทั้งนี้ จากผลการวิจัยเชิง ปริมาณที่พบว่า การรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษามีสภาพ ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย รวมถึงการได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งมีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อยเช่นกัน ประกอบกับผลการวิจัย เชิงคุณภาพพบว่าผู้ตรวจราชการกระทรวงไม่ได้มีอำนาจที่จะไปให้ข้อสั่งการหน่วยรับตรวจได้อย่าง เต็มที่เนื่องจากไม่ใช่ต้นสังกัดของหน่วยรับตรวจ หน่วยรับตรวจจึงไม่ได้ให้ความสนใจต่อการนำ ข้อเสนอแนะแนะของผู้ตรวจราชการไปใช้อย่างเต็มที่ ดังนั้น จึงควรมีการแต่งตั้งผู้ตรวจราชการ ระดับกรมเพื่อให้การตรวจราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือทำให้ผู้ตรวจราชการระดับ กรมซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของต้นสังกัดของหน่วยรับตรวจได้รับทราบข้อมูลปัญหาที่เกิดขึ้นใน พื้นที่ได้พร้อมกับผู้ตรวจราชการกระทรวง สามารถให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยรับตรวจได้ตรงตาม บริบทของหน่วยรับตรวจเนื่องจากผู้ตรวจราชการระดับกรมย่อมมีความรู้ ความเข้าใจในบริบทของ หน่วยรับตรวจที่เป็นหน่วยงานภายในสังกัดของตนเองเป็นอย่างดี อีกทั้งการมีผู้ตรวจราชการระดับ กรมยังสามารถส่งผลต่อขวัญกำลังใจและการนำข้อเสนอแนะจากการตรวจราชการไปปฏิบัติได้มาก ขึ้น

สำหรับผลการวิจัยเชิงปริมาณในประเด็นเรื่องบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการ การเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งพบว่ามีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับ น้อยนั้น เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่ากระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีการจัดทำคู่มือการ ตรวจราชการในระดับ ดังนั้น จึงควรมีการจัดทำคู่มือการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นแนวปฏิบัติแก่ผู้ตรวจราชการและผู้รับการตรวจในการปฏิบัติงานให้เป็น มาตรฐานเดียวกันแล้วยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของทั้งฝ่ายผู้ตรวจ ราชการและผู้รับการตรวจราชการได้

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยเชิงปริมาณยังพบว่าระบบ e-Inspection รวมถึงคู่มือการใช้งาน ระบบ มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ประกอบกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าระบบ e-Inspection ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างส่วนราชการในสังกัด ประกอบกับผลการวิจัยเชิง คุณภาพในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลสนับสนุนการตรวจราชการพบว่ายังคงมีข้อมูลในการสนับสนุน การตรวจราชการไม่เพียงพอ ประกอบกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังชี้ว่าควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของ ผู้ตรวจราชการในการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีและเครื่องมือการตรวจราชการ ดังนั้น

ในการพัฒนาระบบ e-Inspection จึงควรมีการระดมสมองกับหน่วยงาน/ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา และออกแบบระบบที่ตรงความต้องการของผู้ใช้งาน มีการเชื่อมโยงข้อมูลของส่วนราชการเป็นฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่รวบรวมข้อมูลสถานการณ์การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้ สำหรับด้านกระบวนการตรวจราชการ ข้อมูลจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ตรวจราชการในการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีและการจัดทำเครื่องมือการตรวจราชการให้มากขึ้นซึ่งในส่วนของการจัดทำเครื่องการตรวจราชการควรมีความเชื่อมโยงกับระบบ e-Inspection ด้วย นอกจากนี้ ข้อมูลจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังพบว่าควรมีการปรับลดขั้นตอนการทำงานให้สั้นลง และเพิ่มการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการรายงานผล ดังนั้น จึงควรปรับลดขั้นตอนกระบวนการรายงานผลการตรวจราชการให้กระชับขึ้น โดยให้หน่วยรับตรวจทุกระดับ รายงานผลการตรวจราชการผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแทนการส่งรายงานเป็นเอกสารมายังส่วนกลาง เนื่องจากในปัจจุบัน หน่วยรับตรวจจะต้องจัดทำรายงานทั้งรูปแบบเอกสารและรายงานผ่านระบบ e-Inspection ซึ่งเป็นการทำงานที่ซ้ำซ้อนของหน่วยรับตรวจและทำให้สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการในภาพรวม ได้รับข้อมูลได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสรุปแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ระบบการตรวจราชการ ของกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม)	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ระบบการตรวจราชการ
สภาพแวดล้อม - ระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ - โครงสร้างระบบการตรวจราชการ	สภาพแวดล้อม ปรับปรุงแก้ไขระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 ดังนี้ - ลดขั้นตอนการทำงาน - เพิ่มอำนาจการในการบริหารแก่ผู้ตรวจราชการ - เพิ่มผู้ตรวจราชการระดับกรม
ปัจจัยนำเข้า - ผู้ตรวจราชการ 12 คน/18 เขตตรวจราชการ - ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ 1 คน/ผู้ตรวจราชการ 1 คน	ปัจจัยนำเข้า - เพิ่มอัตราผู้ตรวจราชการ 18 คน/18 เขตตรวจ ราชการ

<p style="text-align: center;">ระบบการตรวจราชการ ของกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม)</p>	<p style="text-align: center;">ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ระบบการตรวจราชการ</p>
<p>- การฝึกอบรมผู้ตรวจราชการและผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ</p> <p>- งบประมาณสำหรับการลงพื้นที่ตรวจราชการ</p> <p>- ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ</p>	<p>- เพิ่มผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ 2-3 คน/ผู้ตรวจราชการ 1 คน</p> <p>- การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรในระบบการตรวจราชการทุกระดับที่เหมาะสม ทั้งในการส่วนกลาง ภาคและจังหวัด</p> <p>- เพิ่มการจัดสรรงบประมาณ โดยแบ่งงบประมาณสำหรับการตรวจราชการออกเป็น 2 ส่วน : 1) งบประมาณสำหรับการลงพื้นที่ 2) งบประมาณสำหรับศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่เขตตรวจราชการ</p> <p>- เพิ่มการจัดทำคู่มือการตรวจราชการ</p> <p>- ปรับปรุงการจัดทำข้อมูลสนับสนุนการตรวจราชการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ตรวจราชการ</p> <p>- ปรับปรุงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) ให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลทุกส่วนราชการและใช้ในการรายงานผลการตรวจราชการมากขึ้น</p>
<p>ด้านกระบวนการ</p> <p><u>กระบวนการก่อนตรวจราชการ</u></p> <p>- การจัดทำแผนการตรวจราชการ</p> <p>- การจัดทำคู่มือการตรวจราชการ</p>	<p>ด้านกระบวนการ</p> <p><u>กระบวนการก่อนตรวจราชการ</u></p> <p>- เพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้ตรวจราชการในการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปี และการจัดทำคู่มือการตรวจราชการ</p>
<p><u>กระบวนการขณะตรวจราชการ</u> (การลงพื้นที่ตรวจราชการ)</p>	<p><u>กระบวนการขณะตรวจราชการ</u> (การลงพื้นที่ตรวจราชการ)</p>

ระบบการตรวจราชการ ของกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม)	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ระบบการตรวจราชการ
<p><u>กระบวนการหลังการตรวจราชการ</u></p> <p>1. หน่วยรับตรวจรายงานผลการตรวจไปยังสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด</p> <p>2. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด รายงานผลไปยังสำนักงานศึกษาธิการภาค</p> <p>3. สำนักงานศึกษาธิการภาค รายงานข้อมูลลงในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและจัดส่งเอกสารไปยังสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล</p>	<p><u>กระบวนการหลังการตรวจราชการ</u></p> <p>1. ปรับลดขั้นตอนลำดับที่ 1-3 จากการส่งข้อมูลรายงานผลการตรวจราชการที่ระดับ เป็น ทุกหน่วยงานส่งข้อมูลรายงานผลการตรวจราชการโดยใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection)</p>
<p>4. สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล รวบรวมและจัดทำรายงานในภาพรวมระดับประเทศ</p> <p>5. เสนอคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>6. เสนอปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p>	<p>2. สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล รวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานผลการตรวจราชการในภาพรวมระดับประเทศ</p> <p>3. เสนอคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาให้ความเห็นชอบ</p> <p>4. เสนอปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p>
<p>7. เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีข้อสั่งการ ไปยังส่วนราชการ</p>	<p>5. เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีข้อสั่งการ ไปยังส่วนราชการ</p> <p>- เพิ่มการรายงานผลการดำเนินการของหน่วยรับตรวจภายหลังการตรวจราชการ</p>
<p>ผลผลิต</p> <p>- รายงานผลการตรวจราชการ และการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ</p>	<p>ผลผลิต</p> <p>- รายงานผลการตรวจราชการ และการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>- เพิ่มการเผยแพร่ผลการตรวจราชการ</p> <p>ข้อเสนอแนะ ข้อสั่งการของผู้ตรวจราชการ</p>

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาสภาพความเหมาะสมในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้วิจัยได้มีการใช้วิธีการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการลงพื้นที่ตรวจราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 840 คน และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 247 คน ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการทุกเขตตรวจราชการ จำนวน 10 คน ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

1. สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

1.1 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลาง โดยด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดรองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

1.2 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการรายด้านสภาพแวดล้อมในภาพรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมากมี 1 ข้อ คือ ความสอดคล้องของนโยบายการตรวจราชการกับบริบทของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมปานกลางมี 2 ข้อ ได้แก่ การสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการรับการตรวจราชการ และ ความเป็นเอกภาพของนโยบายการตรวจราชการและติดตามประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยมี 2 ข้อ คือ การรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรใน

สถานศึกษา และ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของ
กระทรวงศึกษาธิการ

1.3 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า
ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับมาก คือ นโยบายการตรวจราชการประจำปีของ
กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนข้อที่มีระดับความเหมาะสมปานกลาง ได้แก่ เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลการ
ตรวจราชการ (แบบรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผล 2565/แบบ รต.65) ส่วนข้อ
ที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตาม
ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (e-Inspection) และคู่มือการใช้งานระบบ
e-Inspection

1.4 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
ด้านกระบวนการ โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า
ส่วนใหญ่มีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลาง ได้แก่ การรายงานผลการตรวจราชการ
ความเหมาะสมของรูปแบบการตรวจราชการ และ รูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินการแก่ผู้ตรวจ
ราชการ ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมน้อย ได้แก่ จำนวนครั้งของการลงพื้นที่ตรวจราชการและ
ระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการใช้ในการลงพื้นที่ตรวจราชการ ณ สถานศึกษา

1.5 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ
ด้านผลผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความ
เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางมี 2 ข้อ ได้แก่ การนำข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสู่การปฏิบัติ
และการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการเสนอหน่วยงานต้นสังกัดและการติดตามผลการ
ดำเนินการของสถานศึกษาของผู้ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมน้อย มี 2 ข้อ ได้แก่ การติดตามผล
การดำเนินการของสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการภายหลังการตรวจราชการ และ การได้รับ
การสนับสนุน/ช่วยเหลือจากต้นสังกัดภายหลังการตรวจราชการในการขจัดปัญหา/อุปสรรคที่
เกิดขึ้น

2. แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

2.1 ด้านที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อม

1) ควรปรับปรุงระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผล
การจัดการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 โดยลดขั้นตอนในการดำเนินงาน ให้มี
ความยืดหยุ่นและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการรายงานผล
หรือรับทราบข้อมูลผลการดำเนินงานระหว่างปี เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และความคล่องตัว

ในการปรับนโยบายและควรเพิ่มบทบาทอำนาจในการบริหารให้แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวงให้มากขึ้น เพื่อให้หน่วยรับตรวจ มีความใส่ใจและให้ความสำคัญต่อการตรวจราชการมากยิ่งขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้บริหารการศึกษาาระดับสูงสุด ต้องพิจารณาเรื่อง การมอบอำนาจจากส่วนราชการอื่นให้แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวง ในฐานะที่เป็นผู้สอดส่องดูแล แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงและปลัดกระทรวง รวมถึงเลขานุการของส่วนราชการในสังกัด กระทรวงศึกษาธิการด้วย

2) โครงสร้างการตรวจราชการให้มีผู้ตรวจราชการระดับกรมประจำส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 ด้านที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

1) นโยบายการตรวจราชการและแผนการตรวจราชการประจำปีมีเนื้อหาและองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม

2) ควรเพิ่มอัตราตำแหน่งผู้ตรวจราชการให้ครบตามจำนวนเขตตรวจราชการ ทั้ง 18 เขตตรวจ เพื่อให้การตรวจราชการครอบคลุมทุกพื้นที่

3) ควรเพิ่มจำนวนผู้ช่วยผู้ตรวจราชการเป็นจำนวน 2-3 คนต่อผู้ตรวจราชการ 1 คน เพื่อจะได้แบ่งหน้าที่ได้ชัดเจน

4) การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในระบบการตรวจราชการมีดังนี้

4.1) ผู้ตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะ ในการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่าย การวิเคราะห์นโยบาย และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

4.2) ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนา สมรรถนะด้านการสื่อสาร การประสานงาน การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปรายงาน และการใช้เทคโนโลยี

4.3) บุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะ คล้ายคลึงกับผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ คือ การประสานงาน การสรุปความ และการใช้เทคโนโลยี โดยสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำหลักสูตรสนับสนุนการตรวจราชการสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการตรวจราชการซึ่งรวมถึงบุคลากรสำนักตรวจราชการและบุคลากรกลุ่มตรวจราชการในระดับภาคและจังหวัด เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการมีการพัฒนาสมรรถนะ ทักษะ ความรู้เกี่ยวกับแนวทาง ข้อปฏิบัติที่เป็นปัจจุบัน

5) การจัดสรรงบประมาณสำหรับการปฏิบัติด้านการตรวจราชการไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการ ควรเพิ่มการจัดสรรงบประมาณในการตรวจราชการเป็น 2 ส่วน คือ 1) ค่าใช้สอยปกติเกี่ยวกับการลงพื้นที่ตรวจราชการและ 2) งบประมาณในการพัฒนา

คุณภาพการศึกษาประจำเขตตรวจราชการเพื่อให้ผู้ตรวจราชการได้ทำวิจัยหรือจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม

6) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการ ควรมีการทบทวนข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ตรวจราชการมีข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับการลงพื้นที่ตรวจราชการ และควรนำเสนอเฉพาะข้อมูลส่วนที่จำเป็น และควรเพิ่มเติมข้อมูลด้านนโยบาย จุดเน้น สำหรับการตรวจราชการในพื้นที่ให้มากขึ้น

7) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลควรมีการทบทวนและระดมสมองจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่จะใช้ประโยชน์จากระบบ e-Inspection และควรเชื่อมโยงข้อมูลทางการศึกษาของทุกส่วนราชการให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน ลดการจับเก็บข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาซึ่งมีอยู่แล้วในส่วนกลาง และเน้นไปที่ข้อมูลผลการขับเคลื่อน และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และนำไปใช้ในกระบวนการรายงานผลการตรวจราชการมากยิ่งขึ้น

8) ควรมีการจัดทำคู่มือการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้ผู้ตรวจราชการทุกคนรับทราบแนวทางการปฏิบัติราชการที่ตรงกัน โดยเฉพาะผู้ตรวจใหม่ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาบทบาทหน้าที่จากคู่มือการตรวจราชการ

2.3 ด้านที่ 3 กระบวนการ

1) กระบวนการกำหนดประเด็น ตามนโยบายการตรวจราชการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2565 เป็นไปตามหลักการ ข้อปฏิบัติ แต่ต้องพัฒนาเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการเตรียมการล่วงหน้า เพื่อให้นโยบายสามารถออกมาได้เร็วขึ้น เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติที่จะนำไปขับเคลื่อนในส่วนอื่นต่ออีกหลายขั้นตอน

2) กระบวนการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีและการจัดทำเครื่องมือตรวจราชการ ควรมีการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องระหว่าง ผู้ตรวจราชการ ศึกษาธิการภาค และศึกษาธิการจังหวัด รวมถึงหน่วยรับตรวจ เช่น กศน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่พบในปีที่ผ่านมา และเสนอประเด็นการตรวจในปีงบประมาณต่อไป และควรเร่งดำเนินการให้แล้วเสร็จก่อนเริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ เพื่อให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องมีเวลาในการเตรียมการ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ทันรอบการตรวจราชการ

3) กระบวนการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมีความเหมาะสมแต่มีความความล่าช้า ไม่ทันการณ์ จึงควรปรับขั้นตอนการรายงานผลการตรวจราชการโดยนำเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อลดขั้นตอนและส่งต่อข้อมูลรายงานผลการตรวจราชการได้เร็วยิ่งขึ้น

4) ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยรับตรวจไปยังผู้ตรวจราชการ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ/การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

2.4 ด้านที่ 4 ผลผลิต

1) รูปแบบและเนื้อหาของรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีรูปแบบ/การจัดทำรายงานที่เหมาะสม

2) ข้อมูลที่ได้จากการรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สามารถนำไปสู่การพัฒนางานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลมีความครบถ้วน

3) การจัดทำรายงานควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนรอบการตรวจราชการในครั้งต่อไป

5.2 การอภิปรายผล

2.1 การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการในภาพรวมและรายด้าน มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลผลิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการตรวจราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพียงปีเดียวซึ่งอาจมีประสบการณ์ในการรับการตรวจราชการไม่มากนัก จึงเห็นว่ามี ความเหมาะสมระดับปานกลางทั้งโดยรวมและรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1.1 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ความสอดคล้องของนโยบายการตรวจราชการกับบริบทของสถานศึกษาเป็นข้อที่มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษามีหน้าที่ต้องรับนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดไปปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อยได้แก่ บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และการรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับทวิสิทธิ์

ใจห้าว และคณะ (2559) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการ และเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า หน่วยงานทางการศึกษาที่เป็นหน่วยรับตรวจไม่ให้ความสนใจกับภารกิจการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการและยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการและระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548

2.1.2 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นโยบายการตรวจราชการประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นข้อเดียวที่มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายการตรวจราชการประจำปีของกระทรวงศึกษาธิการ ได้นำนโยบายของกระทรวงหรือของรัฐบาลมาใช้ในการตรวจราชการ ซึ่งสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามนโยบายในแต่ละปี ส่วนเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลการตรวจราชการ (แบบรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผล 2565/แบบ รด.65) มีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อย เป็นข้อที่เกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (e-Inspection) โดยที่ คู่มือการใช้งานระบบ e-Inspection มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งไม่ได้ใช้งานระบบและรวมถึงไม่ได้มีอบรมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้งานระบบมากเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า การให้บริการระบบสารสนเทศในการสนับสนุนการตรวจราชการยังขาดการจัดการระบบสารสนเทศและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการตรวจราชการแบบบูรณาการ ทีมผู้ตรวจราชการยังขาดความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะนำไปประยุกต์กับงานตรวจราชการ เนื่องจากการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่จะมาดำเนินการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่

2.1.3 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านกระบวนการ โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กระบวนการประสานงานกับคณะผู้ตรวจราชการ รูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินการแก่ผู้ตรวจราชการ รูปแบบการตรวจราชการ และการรายงานผลการตรวจราชการ เป็นข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลาง แต่ในข้อคำถามเกี่ยวกับจำนวนครั้งของการตรวจราชการและระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการลงพื้นที่ ตรวจราชการ ณ สถานศึกษา มีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย โดยที่ระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการลงพื้นที่ ตรวจราชการ ณ สถานศึกษา เป็นข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้ตรวจราชการแต่ละคน มีพื้นที่การตรวจราชการจำนวนมาก จึงไม่สามารถลงตรวจราชการที่สถานศึกษาได้อย่างละเอียด เนื่องจากต้องรีบเดินทางไปยังเขตพื้นที่อื่นๆ หรือสถานศึกษาอื่น สอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่ง พบว่า ผู้ตรวจราชการมีระยะเวลาในการลงพื้นที่น้อยเกินไปทำให้ตรวจได้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากบริบทของพื้นที่ที่มีขนาดต่างกัน ประกอบกับภารกิจงานอื่นๆ รวมถึงจำนวนบุคลากรที่จะช่วยในขณะตรวจราชการมีน้อย และบางครั้งอาจไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยรับตรวจโดยเป็นการส่งตัวแทนมาให้ข้อมูล

2.1.4 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการด้านผลผลิต โดยรวมมีสภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับปานกลางได้แก่ การนำข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสู่การปฏิบัติ และการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด ส่วนข้อที่มีสภาพความเหมาะสมในระดับน้อย ได้แก่ การติดตามผลการดำเนินการของสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการภายหลังการตรวจราชการเสร็จสิ้น และการได้รับการสนับสนุน/ช่วยเหลือจากต้นสังกัดภายหลังการตรวจราชการในการขจัดปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ตรวจราชการไม่ใช่ผู้บังคับบัญชาของต้นสังกัดของสถานศึกษา สถานศึกษาจึงอาจไม่เร่งนำผลการตรวจราชการไปปฏิบัติหรือปรับปรุงการดำเนินงานอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้ตรวจราชการไม่สามารถให้คำแนะนำแก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่ปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับทวิสิทธิ์ ใจห้าว และคณะ (2559) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ พบว่า หน่วยรับตรวจและส่วนราชการต้นสังกัดส่วนใหญ่ไม่เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการตรวจราชการโดยตรง จึงไม่ให้ความสำคัญกับการตรวจราชการ นอกจากนี้ยัง พบว่า หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาที่เป็นหน่วยรับตรวจมีความเชื่อมั่นและความพึงพอใจต่อระบบการตรวจราชการตรวจราชการในระดับต่ำ เพราะ เชื่อว่าผู้ตรวจราชการไม่สามารถปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมายและภารกิจตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548 ผู้ตรวจราชการไม่มีอำนาจในการให้คำแนะนำแก่สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดได้

2.2 แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

2.2.1 ด้านที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อม

1) ควรปรับปรุงระเบียบระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 เพื่อลดขั้นตอนการทำงาน และทดแทนด้วยระบบเทคโนโลยีในการรายงานผลหรือรับทราบข้อมูลผลการดำเนินงานระหว่างปี เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และมีความคล่องตัวในการปรับนโยบาย สอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ สำนักนายกรัฐมนตรี ที่พบว่า การตรวจราชการมีขั้นตอนมาก ควรลดขั้นตอนการทำงานโดยให้พิจารณาขั้นตอนที่สามารถทำพร้อมกันได้ให้ยุบไปทำพร้อมกัน และจากการศึกษาของ นธิดา แก้วสวัสดิ์ (2562) เรื่อง อิทธิพลของความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาองค์กรบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่า ยังมีความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนมากเท่าไร ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานจะยังมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเริ่มแก้ไขระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีความล่าช้าอยู่ในปัจจุบัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ นฤชล แก้วสำอางค์ (2563) เรื่องแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ในการติดตามผลจากการตรวจราชการของ กรุงเทพมหานคร เป็นการติดตามผลจากรายงานของหน่วยงานเพียงอย่างเดียว ยังไม่มีการนำ กลไกหรือเครื่องมืออื่นมาช่วยในการติดตามผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อนิสสา เกตุกำเนิด (2564) ที่ทำการได้ศึกษาการพัฒนาแบบการตรวจราชการตามแนววิถีใหม่ (New normal) กระทรวงสาธารณสุขเขตสุขภาพที่ 2 และให้ข้อเสนอแนะว่าควรสร้างแพลตฟอร์ม (platform) หรือ แอปพลิเคชัน (Application) ในการรับส่งข้อมูลการตรวจราชการและรายงานผลการตรวจราชการที่เข้าถึงง่าย สะดวกต่อการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทวิสิทธิ์ ใจห้าว และคณะ (2559) ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการสามารถนำเสนอผลการตรวจราชการหรือสิ่งที่พบจากการตรวจราชการให้หัวหน้าส่วนราชการระดับกรมนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประโยชน์กับการบริหารจัดการศึกษา

2) ควรเสริมบทบาทอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้ตรวจราชการกระทรวง เพื่อให้หน่วยรับตรวจมีความใส่ใจและให้ความสำคัญต่อการตรวจราชการมากยิ่งขึ้น โดยให้ผู้ตรวจราชการ

กระทรวงมีความรับผิดชอบการบริหารการศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบร่วมกับเลขาธิการของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการสอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า ปัจจุบัน ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีไม่สามารถทำงานได้ตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายอย่างเต็มประสิทธิภาพ และยังคงไม่สามารถให้คุณโทษกับหน่วยรับตรวจราชการหรือผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ รวมทั้งอำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และ สถาปนวัฒน์ ภูมาลา (2560) ที่ศึกษาเรื่องทัศนคติและความคาดหวังต่อการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการของหน่วยรับตรวจราชการในส่วนภูมิภาค สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่เห็นควรเพิ่มกฎกระทรวงให้ผู้ตรวจราชการสามารถให้คุณให้โทษ มีอำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญในการประเมินผลหน่วยงานบุคลากรเพื่อให้มีการปฏิบัติงานในพื้นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล และสอดคล้องกับ โดยรวม ซึ่งสมศักดิ์ เจตสุรกันต์ (2561) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการตรวจราชการของไทยควรกำหนดให้สายงานตรวจราชการและผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้ตรวจราชการเป็นอาชีพหลัก (Inspector Career) ของหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงาน

3) ควรให้มีผู้ตรวจราชการระดับกรมประจำส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่นเดียวกับกระทรวงอื่นๆ ดังระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง พ.ศ. 2546 ที่ได้กำหนดให้มีผู้ตรวจราชการกรม มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเฉพาะในขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของกรม ในฐานะผู้สอดส่องดูแลแทนอธิบดีกรมการปกครอง และระเบียบกรมที่ดินว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2555 และระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ผู้ตรวจราชการกรมมีฐานะเป็นผู้สอดส่องดูแลแทนอธิบดีและคำสั่งกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานที่ 65/2565 เรื่อง มอบหมายให้ข้าราชการรับผิดชอบเขตตรวจราชการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระทรวงแรงงานได้มีการกำหนดตำแหน่งผู้ตรวจราชการระดับกรม

2.2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

1) อัตรากำลังของบุคลากรในระบบตรวจราชการ ควรเพิ่มอัตราตำแหน่งผู้ตรวจราชการให้ครบตามจำนวนเขตตรวจราชการ นอกจากนี้ควรให้ผู้ตรวจราชการแต่ละคนมีผู้ช่วยผู้ตรวจราชการจำนวน 2-3 คน เพื่อให้แบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบได้ชัดเจนซึ่งส่งผลให้การทำงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีคุณภาพมากขึ้น สอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนัก

นายกรัฐมนตรี พบว่า อัตรากำลังด้านการตรวจราชการทั้งผู้ตรวจราชการ ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ และเจ้าหน้าที่สนับสนุนการตรวจราชการมีอยู่จำกัด ไม่สอดคล้องกับปริมาณงานและพื้นที่ที่ไปตรวจ และ orts กักผล ปีพมา สืบกำลัง และนิตยา โปธิ์นอก (2561) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนา ระบบตรวจราชการแบบบูรณาการ พบว่า บุคลากรงานตรวจราชการมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับ จำนวนภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ

2) สมรรถนะของบุคลากรในระบบตรวจราชการ แบ่งออกได้ดังนี้ ผู้ตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนา สมรรถนะด้านการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจทั้งสองฝ่ายได้แก่ ฝ่ายผู้ทำหน้าที่ตรวจและผู้รับการตรวจ การวิเคราะห์นโยบายและการใช้เทคโนโลยี ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาเสริม สมรรถนะด้านการทักษะการสื่อสาร การประสานงาน การวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูล การสรุปรายงาน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยี บุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะเช่นเดียวกับผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ ได้แก่ การประสานงาน การสรุปความ โดยสำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลควรสร้างความร่วมมือกับสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำหลักสูตรสนับสนุนการตรวจราชการสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านสนับสนุนการตรวจราชการซึ่งรวมถึงบุคลากรสำนักตรวจราชการ และบุคลากรกลุ่มตรวจราชการในระดับภาคและจังหวัด เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการ มีการพัฒนาสมรรถนะ ทักษะความรู้เกี่ยวกับแนวทาง ข้อปฏิบัติที่เป็นปัจจุบัน มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พบว่า บุคลากรทางการตรวจราชการไม่เพียงพอต่อการออกตรวจราชการและขาดความรู้ในเรื่องที่จะสามารถนำไปสนับสนุนการตรวจราชการได้ รวมไปถึงความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศที่จะนำไปประยุกต์กับงานตรวจราชการ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าต้องจัดให้มีโครงการฝึกอบรมผู้ช่วยผู้ตรวจราชการที่หลากหลาย ทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์ และสอดคล้องกับ นฤชล แก้วสำอางค์ (2563) ซึ่งศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร ได้ให้ข้อเสนอแนะทางเพื่อการพัฒนากระบวนการตรวจราชการของกรุงเทพมหานครด้านบุคลากรว่า ให้นเน้นการพัฒนาเพื่อให้บุคลากรในสายงานมีคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานการตรวจราชการ มีความเชี่ยวชาญ และเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่ตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นไป รายละเอียดของหลักสูตรจะมีความเฉพาะตามระดับ โดยการออกแบบและจัดทำหลักสูตรควรเป็นไปเพื่อพัฒนา ทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เป็นไปตามมาตรฐานการตรวจราชการและความเชี่ยวชาญเชิงเทคนิค และสุมิตรา อติศัพท์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการตรวจราชการแบบ

บุคลากร พบว่า บุคลากรในระบบการตรวจราชการไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ที่ผ่านมามีการอบรมพัฒนาบุคลากรในระบบการตรวจราชการ ซึ่งเป็นระบบของการตรวจราชการแบบบูรณาการทั้งระบบ แต่เป็นการอบรมกระบวนการปฏิบัติงาน ไม่มีการอบรมพัฒนาระบวนการในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีความสำคัญในทางการบริหาร และสอดคล้องทวิสิทธิ์ ใจห้าว และคณะ (2559) ซึ่งศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการ และเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ คณะผู้วิจัย พบว่า ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการส่วนใหญ่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับส่วนราชการเดิม และขาดโอกาสในการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของส่วนราชการอื่น บุคลากรผู้สนับสนุนการตรวจราชการ ทั้งในระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาคความรู้ ประสบการณ์ด้านการตรวจราชการ ขาดการพัฒนาความรู้ด้านวิชาการในการจัดทำฐานข้อมูลสนับสนุนการตรวจราชการและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเลขานุการสนับสนุนการตรวจราชการ และสอดคล้องกับการศึกษาของทวิสิทธิ์ ใจห้าว (2561) ที่ศึกษาเรื่อง เอกภาพในการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบซึ่งเห็นว่า ควรเพิ่มประสิทธิภาพและความเข้มแข็งของคณะทำงานติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การพัฒนามาตรฐาน การติดตามประเมินผลและตัวชี้วัด เพื่อการติดตามประเมินผลตามกรอบประเด็นนโยบาย การปรับปรุงพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติตามคู่มือติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา

3) การจัดสรรงบประมาณสำหรับการตรวจราชการ ควรแบ่งการจัดสรรงบประมาณในการตรวจราชการเป็น 2 ส่วน คือ 1) ค่าใช้สอยปกติเกี่ยวกับการลงพื้นที่ตรวจราชการ และ 2) งบประมาณในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำเขตตรวจราชการ เพื่อให้ผู้ตรวจราชการได้ทำวิจัยหรือจัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับทวิสิทธิ์ ใจห้าว และคณะ (2559) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งให้แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการว่าควรสนับสนุนงบประมาณรองรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการตรวจติดตาม ประเมินผล ทั้งด้านการตรวจราชการ งานสนับสนุนการตรวจ ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วน ผู้ตรวจราชการควรเพิ่มวิจัยเชิงประเมินและให้รายงานผลการวิจัยต่อคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างน้อย ปีละ 1 เรื่อง

4) ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการควรทบทวนข้อมูลที่จำเป็นให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ตรวจราชการมีข้อมูลที่ถูกต้องสำหรับการลงพื้นที่ตรวจราชการ

และการประสานงาน และควรใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสนับสนุนเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการแจ้งข้อมูลต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ นฤชด แก้วสำอางค์ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า กรุงเทพมหานครต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางให้มีข้อมูลครบถ้วน สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เพื่อให้มีข้อมูลที่รอบด้าน เชื่อถือได้ เป็นมาตรฐานเดียวกัน และกองงานผู้ตรวจราชการสามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งหมดในระบบฐานข้อมูลของกรุงเทพมหานคร โดยที่ไม่ต้องจัดทำฐานข้อมูลใหม่เอง

5) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) ควรทบทวนและระดมสมองจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงและสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นต่อส่วนราชการ ที่จะใช้ประโยชน์จากระบบ e-Inspection โดยควรเชื่อมโยงข้อมูลทางการศึกษาทุกสังกัดในกระทรวงศึกษาธิการ รวบรวมให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการข้อมูล และควรเพิ่มการจัดเก็บข้อมูลผลการขับเคลื่อน และแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สอดคล้องกับ นฤชด แก้วสำอางค์ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า กรุงเทพมหานครต้องพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางให้มีข้อมูลครบถ้วน สามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เพื่อให้มีข้อมูลที่รอบด้าน เชื่อถือได้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และกองงานผู้ตรวจราชการสามารถเข้าถึงข้อมูลทั้งหมดในระบบฐานข้อมูลของกรุงเทพมหานคร โดยที่ไม่ต้องจัดทำฐานข้อมูลใหม่เอง และสอดคล้องกับการศึกษาของสุมิตรา อติศัพท์ (2557) เรื่อง การศึกษาประสิทธิภาพการตรวจราชการแบบบูรณาการ เห็นว่า ควรมีการจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ในลักษณะของการจัดการความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงได้ทุกกระทรวง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทวิสิทธิ์ ใจห้าว (2561) ที่ศึกษาเรื่อง เอกภาพในการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบ พบว่า ควรมีการพัฒนาซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์รองรับการเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา รวมทั้งในระดับจังหวัด สามารถเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล

6) ควรมีการจัดทำคู่มือการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้ตรวจราชการทุกคน รับทราบแนวทางการปฏิบัติราชการที่ตรงกัน โดยเฉพาะผู้ตรวจใหม่ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาบทบาทหน้าที่จากคู่มือการตรวจราชการ สอดคล้องกับทวิสิทธิ์ ใจห้าว (2561) ที่ศึกษาเรื่อง เอกภาพในการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

อย่างเป็นระบบ เห็นว่าควรมีการปรับปรุงคู่มือติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา และเช่นเดียวกับ นฤชล แก้วสำอางค์ (2563) ซึ่งศึกษาเรื่องแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร และได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร ว่า ควรกำหนดให้มี คู่มือการจัดทำรายงานและสรุปผลการตรวจราชการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดย กำหนด ให้ มี แบบ มาตรฐาน (Template) ใน การ จัด ทำ รายงาน สรุป ผล การตรวจราชการ

2.2.3 ด้านกระบวนการ

1) กระบวนการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีและการจัดทำเครื่องมือตรวจราชการ ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการตรวจราชการและควรดำเนินการให้รวดเร็วยิ่งขึ้นเพื่อส่งให้ผู้ตรวจราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้วางแผนการทำงานต่อไป สอดคล้องกับ พิชรนนท์ เกียรติบัณฑิต (2558) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการตรวจราชการแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การวางแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเป็นลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง หน่วยรับตรวจระดับพื้นที่โดยเฉพาะสถานศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และสอดคล้องกับจามรี ชุ่มทอง (2555) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะการพัฒนา ด้านระบบงานตรวจราชการว่าให้เน้นการตรวจราชการแบบมีส่วนร่วม (participative approach) เป็นไปในลักษณะเปิดกว้างให้ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตรวจราชการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของพัฒนาพร ไทยพิบูลย์ (2559) เรื่องแนวทางในการปรับปรุงการจัดทำแผนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาว่าควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการตรวจราชการเพื่อให้เกิดความเข้าใจและยอมรับ

2) ควรมีการติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะและข้อสั่งการของรัฐมนตรีภายหลังจากการตรวจราชการอย่างรวดเร็วและ ควรมีการรายงานผลไปยังผู้ตรวจราชการเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการตามข้อเสนอแนะ/การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ นฤชล แก้วสำอางค์ (2563) ซึ่งศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ผลที่ได้จากการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เนื่องจากผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความเชื่อมั่นในข้อมูลการตรวจราชการ และรายงานการตรวจราชการมีความล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์และปัจจุบันไม่มี

เครื่องมือหรือกลไกที่ใช้วัดประสิทธิผลของการตรวจราชการอย่างเป็นรูปธรรม และบางครั้งผู้ตรวจราชการก็ไม่สามารถทราบได้ว่าหน่วยงานได้ดำเนินการตามข้อสั่งการ และข้อเสนอแนะจากการตรวจราชการหรือไม่ และได้ผลเพียงใด

2.2.4 ด้านผลผลิต รายงานผลการตรวจราชการ และการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการประจำปีมีรูปแบบและองค์ประกอบของเนื้อหา รายงานที่เหมาะสม มีข้อมูลที่ สามารถนำไปสู่การพัฒนางานที่เกี่ยวข้องได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลมีความครบถ้วน แต่มีความล่าช้า สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผลจึงควรเร่งจัดทำรายงานให้รวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของทวิสิทธิ์ ใจห้าวและคณะ (2559) เรื่องแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ พบว่า การจัดทำรายงานและนำเสนอผลการตรวจราชการรายรอบล่าช้า ไม่ทันเวลา และการศึกษาของ นฤชล แก้วสำอังก์ (2563) เรื่อง แนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลที่ได้จากการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ ไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เนื่องจากผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องไม่มีความเชื่อมั่นในข้อมูลการตรวจราชการ และรายงานการตรวจราชการมีความล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์

5.3. ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายข้างต้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเสนอต่อผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นประกอบการประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาระบบระบบการตรวจราชการและข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (ระบบ e-Inspection) ดังนี้

3.1.1 จากการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า ระดับความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระดับปานกลาง โดย พบว่า ข้อที่มีคะแนนอยู่ในระดับน้อยเป็นข้อคำถามด้านการรับรู้ของหน่วยรับตรวจเกี่ยวกับความสำคัญของการตรวจราชการ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ ราชการ (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) และผลที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาภายหลังการตรวจราชการ จึงเห็นได้ว่าการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการนั้นมีผลต่อสถานศึกษาน้อย ทั้งที่สถานศึกษาเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการยังคงมี ปัญหาต่างๆ ได้แก่ 1) การขาดการทบทวน แก้ไขระเบียบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ 2) ข้อจำกัด ด้านอำนาจในทางการบริหารของผู้ตรวจราชการ 3) ข้อจำกัดของทรัพยากรการบริหาร เช่น งบประมาณและอัตรากำลัง นอกจากนี้ยังพบประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ตรวจราชการและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดทำแผนการตรวจราชการและเครื่องมือการตรวจราชการ และการขาดการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจราชการ ซึ่งเป็นผลให้การตรวจราชการไม่เป็นที่ รับรู้อย่างแพร่หลาย รวมไปถึงการตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจราชการของหน่วยรับตรวจ ดังนั้น จึงควรมีการเสริมสร้างความรู้แก่หน่วยรับตรวจเกี่ยวกับความสำคัญของการตรวจราชการ และบทบาทหน้าที่ของหน่วยรับตรวจ นอกจากนี้ จากข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณยังพบว่าข้อ คำถามที่เกี่ยวข้องระดับความเหมาะสมของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการ (ระบบ ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection) ยังขาดความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างส่วนราชการใน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น จึงควรมีการระดมสมองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา ระบบให้ตรงความต้องการ สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและเกิดความคุ้มค่าสูงสุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ตรวจราชการกระทรวง ศึกษาธิการ ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.2 จากผลการวิจัยซึ่งพบว่า การตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีผล เชิงบวกต่อสถานศึกษาในระดับน้อย ดังนั้นจึง ควรมีการศึกษาติดตามเกี่ยวกับการนำข้อเสนอแนะ ของผู้ตรวจราชการ ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

3.2.3 เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาระบบการตรวจราชการของ กระทรวงอื่นๆแต่เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารจากแหล่งต่างๆที่เผยแพร่เท่านั้น ดังนั้น จึงควรมี การศึกษาระบบการตรวจราชการของกระทรวงอื่นๆ พร้อมทั้งแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการนำมา พัฒนาระบบการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

บรรณานุกรม

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. (2546, 7 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 120 ตอนที่ 63 ก, หน้า 4-11.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม. กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564 ก). คู่มือการตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2565. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564 ข). แผนการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ 2565. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทรานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. บุ๊คพอยท์.
- จามรี ชุ่มทอง. (2555). บทบาทและอำนาจหน้าที่ในการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี. (ภาค นิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต ที่ ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลอ กองสุทธิใจ. (2543). ผู้ตรวจราชการ: สำคัญไฉน. สระบุรีการพิมพ์.
- ชูศรี วงศ์ธนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. ไทยเนรมิตกิจ อินเตอร์.
- ทวีสิทธิ์ ใจห้าว. (2561). เอกภาพในการดำเนินการติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเป็นระบบ. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทวีสิทธิ์ ใจห้าว, กิจสุวัฒน์ หงส์เจริญ, พัฒนาพร ไทยพิบูลย์, และ ศาคร บุญเรืองศรี. (2559). การศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของระบบการตรวจราชการและเครือข่ายสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ (รายงานการวิจัย). สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- นธิดา แก้วสวัสดิ์. (2562). การศึกษาอิทธิพลของความล่าช้าจากระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่จังหวัดสงขลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นฤชด แก้วลำอังก์. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกรุงเทพมหานคร. (ภาค นิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. (2546, 6 กรกฎาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 120 ตอนที่ 62 ก, หน้า 1-30.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. สำนักงานทดสอบ
 ทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พัชรนันท์ เกียรติบัณฑิต. (2558). *แนวทางการตรวจราชการแบบเครือข่ายการมีส่วนร่วมของ
 กระทรวง ศึกษาธิการ: กรณีศึกษาจังหวัดตาก*. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร
 ทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- พัฒนาพร ไทยพิบูลย์. (2559). *แนวทางในการปรับปรุงการจัดทำแผนการตรวจราชการของ
 กระทรวง ศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ*. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากร
 ทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล
 การจัดการศึกษา พ.ศ. 2560. (2560, 18 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนพิเศษ
 22, หน้า 33-41.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการตรวจราชการ พ.ศ. 2548. (2548, 5 กันยายน). *ราชกิจจา
 นุเบกษา*. เล่มที่ 122 ตอนพิเศษ 76ง, หน้า 6-14.
- วนิดา ฉัตรวิราม. (2554). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการสอนวิทยาศาสตร์*. สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาปนวัฒน์ ภู่มาลา. (2560). *ทัศนคติและความคาดหวังของหน่วยรับตรวจราชการในส่วนภูมิภาค
 ต่อการกำกับติดตามการปฏิบัติงานของหน่วยตรวจราชการกระทรวงการพัฒนาสังคมและ
 ความมั่นคงของมนุษย์*. (สารนิพนธ์ปริญญาโท สาขาบัณฑิตที่ไม่มีการตีพิมพ์).
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมเดช สีแสง. (2552). *คู่มือเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา*. ริมปีงการพิมพ์.
- สมศักดิ์ เจตสุรگانต์. (2561). *การพัฒนากระบวนการตรวจราชการของไทย*. วิทยาลัยป้องกัน
 ราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล. (2564). *แผนปฏิบัติ
 ราชการปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล สำนักงาน
 ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ*. สำนักตรวจราชการและติดตามประเมินผล.
- สุชาติ หนูพรหม. (2558). *รูปแบบการสนับสนุนการตรวจราชการ ที่มีประสิทธิภาพในระดับ
 จังหวัด*. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง
 ศึกษาธิการ.

- สุมิตรา อติศัพท์. (2557). การศึกษาประสิทธิภาพการตรวจราชการ แบบบูรณาการเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- อนิสสา เกตุกำเนิด. (2564). การพัฒนารูปแบบการตรวจราชการตามแนววิถีใหม่ (New normal) กระทรวงสาธารณสุข เขตสุขภาพที่ 2. กองตรวจราชการ กระทรวงสาธารณสุข.
- อรัญญ์ กักผล, ปัทมา สุขกำปิง, และ นิตยา โพธิ์นอก. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบตรวจราชการแบบบูรณาการ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 16(2), 54-80.
- อรนุช ลิมตศิริ. (2543). นวัตกรรมและเทคโนโลยีการเรียนการสอน. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อำนาจ กุ่มสุภา. (2560). การพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: เอกสารทางวิชาการ ฉบับที่ 5/2560 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2.
- Boulding, K. E. & Von Bertalanffy, L. (1920). *General system theory*. George Braziller.
- De Wolf, I. F. & Janssens, F. J. G. (2007). Effects and side effects of inspections and accountability in education: An overview of empirical studies. *Oxford Review of Education*, 33(3), 379-396.
- Ehren, M., Perryman, J., & Shackleton, N. (2015). Setting expectations for good education: how Dutch school inspections drive improvement. *School Effectiveness and School Improvement: An International Journal of Research, Policy and Practice*, 26(2), 296-327.
- Flood, R. L. (2010). The relationship of 'systems thinking' to action research. *Systemic Practice and Action Research*, 23(4), 269-284.
- Galupa, A., Spataru, S., & Hartulari, C. (2014). The environment pollution in terms of system theory and multicriterial decision. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 48(4), 175-189.
- Hieronimi, A. (2013). Understanding systems science: A visual and integrative approach. *Systems Research and Behavioral Science*, 30(5), 580-595.
- Hofmann-Wellenhof, B., Lichtenegger, H., & Collins, J. (2013). *Global positioning system: Theory and practice*. Springer Science & Business Media.

- Kemethofer, D., Gustafsson, J. E., & Altrichter, H. (2017). Comparing effects of school inspections in Sweden and Austria. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 29(4), 319-333.
- Kimberly, N. (1979). What really works. *Harvard Business Review*, (July), 43-52.
- Li, M., Jin, L., & Wang, J. (2014). A new MCDM method combining QFD with TOPSIS for knowledge management system selection from the user's perspective in intuitionistic fuzzy environment. *Applied Soft Computing*, 21, 28-37.
- Lyasnikov, N., Dudin, M., Sekerin, V., Veselovsky, M., & Aleksakhina, V. (2014). The National innovation system: The conditions of its making and factors in its development. *Life Science Journal*, 11(6), 535-538.
- Mele, C., Pels, J., & Polese, F. (2010). A brief review of systems theories and their managerial applications. *Service Science*, 2(1-2), 126-135.
- Miller, E. J. & Rice, A. K. (Eds.). (2013). *Systems of organization: The control of task and sentient boundaries*. Routledge.
- Mingers, J. & White, L. (2010). A review of the recent contribution of systems thinking to operational research and management science. *European Journal of Operational Research*, 207(3), 1147-1161.
- Montgomery, E. G. & Oladapo, V. (2014). Talent management vulnerability in global healthcare value chains: A general systems theory perspective. *Journal of Business Studies Quarterly*, 5(4), 173-190.
- Ólafsdóttir, B., Jonasson, J. T., & Sigurðardóttir, A. K. (2022). Use and impact of external evaluation feedback in schools. *Studies in Educational Evaluation*, 74(1), 1-8.
- Parsons, T. (2013). *Social system*. Routledge.
- Patton, W. & McMahon, M. (2006). The systems theory framework of career development and counseling: Connecting theory and practice. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 28(2), 153-166.
- Schoderbek, P. P., Kefalas, A. G., & Schoderbek, C. G. (1990). *Management system: Conceptual considerations* (4th ed.). Business Publications.

- Schweinberger, K., Quesel, C., Mahler, S., & Höchli, A. (2017). Effects of feedback on process features of school quality: A longitudinal study on teachers' reception of school inspection of Swiss compulsory schools. *Studies in Educational Evaluation*, 55(3), 75-82.
- Scott, W. A. (1967). *Introduction to psychology research*. Wiley and Son.
- Sehgal, V. M. & Bharucha-Reid, A. T. (1972). Fix Points of contraction mappings in probabilistic metric space math. *Mathematical Systems Theory*, 6, 97-102.
- Shugabutdinova, A. L. (2014). Mechanisms of development of the system of legal subjects. *Life Science Journal*, 11(12s), 377-380.
- Wager, I. (2020). Effectiveness and perceived usefulness of follow-up classroom observations after school inspections in Northern Germany. *Studies in Educational Evaluation*, 67(12), 100913.
- Wiener, N. (1948). Time, communication, and the nervous system. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 50(4), 197-220.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยามมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการในระยะต่อไป

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด ประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะที่หน่วยงานของท่านได้รับการตรวจราชการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 25 – 35 ปี 2. 36 – 44 ปี
 3. 45 – 54 ปี 4. 55 ปี ขึ้นไป

3. สถานที่ศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่เขตตรวจราชการที่

☐ 1	☐ 4	☐ 7	☐ 10	☐ 13	☐ 16
☐ 2	☐ 5	☐ 8	☐ 11	☐ 14	☐ 17
☐ 3	☐ 6	☐ 9	☐ 12	☐ 15	☐ 18

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการ
ของกระทรวงศึกษาธิการ ในฐานะผู้รับการตรวจราชการจากผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มี
ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในตารางที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
1. ด้านสภาพแวดล้อม					
1.1 ความสอดคล้องของนโยบายการตรวจราชการกับบริบทของสถานศึกษา					
1.2 บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ					
1.3 การสนับสนุนของหน่วยงานต้นสังกัดในการรับการตรวจราชการ					
1.4 เอกภาพของนโยบายการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ					
1.5 การรับรู้ถึงความสำคัญของการตรวจราชการของบุคลากรในสถานศึกษา					
2. ด้านปัจจัยนำเข้า					
2.1 นโยบายการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ					
2.2 ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (e-Inspection)					
2.3 คู่มือการใช้งานระบบ e-Inspection					
2.4 เครื่องมือจัดเก็บข้อมูลการตรวจราชการ (แบบรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผล 2565/แบบ รต.65)					

ข้อความ	ระดับความเหมาะสม				
	5	4	3	2	1
3. ด้านกระบวนการ					
3.1 กระบวนการประสานงานกับคณะผู้ตรวจราชการ					
3.2 รูปแบบการนำเสนอผลการดำเนินการแก่ผู้ตรวจราชการ					
3.3 ความเหมาะสมของรูปแบบการตรวจราชการ					
3.4 การรายงานผลการตรวจราชการ					
3.5 ด้านจำนวนครั้งของการลงพื้นที่ตรวจราชการ และระยะเวลาที่ผู้ตรวจราชการใช้ในการลงพื้นที่ตรวจราชการ ณ สถานศึกษา					
4. ด้านผลผลิต					
4.1 การนำข้อเสนอแนะของผู้ตรวจราชการสู่การปฏิบัติ					
4.2 การจัดทำรายงานการตรวจราชการเสนอหน่วยงานต้นสังกัด					
4.3 การได้รับการสนับสนุน/ช่วยเหลือจากต้นสังกัดภายหลังการตรวจราชการในการขจัดปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้น					
4.4 การติดตามผลการดำเนินการของสถานศึกษาภายหลังการตรวจราชการเสร็จสิ้น					

แบบสัมภาษณ์เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหมาะสมในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม โดยผลการศึกษาจะนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

2.1 ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

2.2 ตอนที่ 2 สภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

3. ในการสัมภาษณ์ท่านสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการเป็นความลับ โดยไม่ได้เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และการนำเสนอจะเป็นการนำเสนอภาพรวม ไม่มีผลต่อภาพลักษณ์ของท่านและหน่วยงานของท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่าน มา ณ โอกาสนี้

ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....สกุล.....

ผู้วิจัย นางสาวกษมา บุญเสื่อ หลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขา ภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม

เกริ่นนำ

งานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพความเหมาะสมในการดำเนินการของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการและศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการตามแนวคิดทฤษฎีระบบ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยและแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ในฐานะที่ท่านมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในด้านการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวทางในการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการอย่างไร ข้าพเจ้าจึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ ดังรายการต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 เพศ.....
- 1.2 อายุ.....
- 1.3 ระดับการศึกษา.....
- 1.4 ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้ตรวจราชการ จำนวน.....ปี.....เดือน.....
- 1.5 พื้นที่ตรวจราชการที่รับผิดชอบ เขตตรวจราชการที่.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสภาพความเหมาะสมของระบบการตรวจราชการและแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ด้านที่ 1 ด้านสภาพแวดล้อม

1.1 ท่านคิดว่าระเบียบว่าด้วยการตรวจราชการ การติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2560 มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/แก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

1.2 ท่านคิดว่าการจัดโครงสร้างการบริหารราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/แก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 2 ปัจจัยนำเข้า

2.1 ท่านคิดว่านโยบายการตรวจราชการที่กำหนดขึ้นในแต่ละปีมีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านคิดว่าแผนการตรวจราชการประจำปีมีเนื้อหาที่เหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่าอัตรากำลังของบุคลากรในระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/แก้ไข อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.3.1 จำนวนผู้ตรวจราชการ

.....

.....

2.3.2 จำนวนผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ

.....
.....

2.3.3 จำนวนบุคลากรสนับสนุนภารกิจการตรวจราชการ

.....
.....

2.4 ท่านคิดว่าบุคลากรในระบบตรวจราชการมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานด้านการตรวจราชการครบถ้วนหรือไม่ หรือควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะเพิ่มเติมในด้านใดบ้าง

.....
.....
.....

2.4.1 ผู้ตรวจราชการ

.....
.....
.....

2.4.2 ผู้ช่วยผู้ตรวจราชการ

.....
.....
.....

2.4.3 บุคลากรสนับสนุนการตรวจราชการ

.....
.....
.....

2.5 ท่านคิดว่าการบริหารงบประมาณสำหรับการปฏิบัติด้านการตรวจราชการมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.6 ท่านคิดว่าข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตรวจราชการมีประเด็นที่ครอบคลุมและเพียงพอหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.7 ท่านคิดว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร (ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ; ระบบ e-Inspection)

.....

.....

.....

.....

2.8 ท่านคิดว่า กลุ่มีการตรวจราชการมีความจำเป็นต่อผู้ที่ปฏิบัติภารกิจด้านการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่ อย่างไร หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 3 กระบวนการ

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการและการเตรียมการก่อนการตรวจราชการ

3.1 ท่านคิดว่ากระบวนการกำหนดประเด็น ตามนโยบายการตรวจราชการประจำปีมีความเหมาะสมหรือไม่หรือควรมีการแก้ไข/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.2 ท่านคิดว่ากระบวนการจัดทำแผนการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และเครื่องมือการตรวจราชการมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีการแก้ไข/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.3 ท่านคิดว่ากระบวนการในการจัดทำแผนปฏิบัติการตรวจราชการและติดตามประเมินผลฯ ของผู้ตรวจราชการมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรแก้ไข/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการขณะตรวจราชการ

3.4 ท่านคิดว่าขั้นตอนการประสานงานกับหน่วยรับตรวจในการลงพื้นที่ตรวจราชการมีความสะดวกและเหมาะสมหรือไม่ หรือควรปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.5 ท่านคิดว่าจำนวนครั้งของการลงพื้นที่ตรวจราชการมีเหมาะสมหรือไม่ หรือควรปรับปรุง/แก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

3.6 ท่านคิดว่าระยะเวลาในการลงพื้นที่ตรวจราชการในแต่ละครั้ง มีความเหมาะสมหรือไม่หรือควรมีการปรับปรุง/แก้ไข อย่างไร

.....

.....

.....

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานภายหลังการตรวจราชการ

3.7 ท่านคิดว่ากระบวนการจัดทำรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมีความเหมาะสมหรือไม่หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

3.8 ท่านคิดว่ากระบวนการติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะและข้อสั่งการของรัฐมนตรีภายหลังจากการตรวจราชการมีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีแนวทางการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

ด้านที่ 4 ผลผลิต

4.1 ท่านคิดว่ารายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ มีรูปแบบและเนื้อหาที่เหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนา
อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่าข้อมูลที่ได้จากการรายงานผลการตรวจราชการและติดตามประเมินผล
การจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ข้อมูลครบถ้วนนำไปสู่การพัฒนางานที่เกี่ยวข้องได้
อย่างเป็นรูปธรรม มีความเหมาะสมหรือไม่ หรือควรมีการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ด้านที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ท่านคิดว่าโดยรวมระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ มีปัญหาที่ต้อง
ดำเนินการเพิ่มเติมอย่างไร และมีแนวทางในการปรับปรุง/พัฒนาอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พล วิวรรณมงคล ประธานหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
2. ผศ.ดร.ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
3. ดร.อัครารวรรณ จันทร์เพ็ญศรี วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ที่ สน ๐๒๑๐.๐๔/ ๖ ๐๔๕

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม
๓๘ ถนนเพชรเกษม แขวงบางหว้า
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.กรัณย์พล วีรรมงคล
ประธานหลักสูตรปริญญาโท ปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

ด้วย นางสาวกษมา บุญเสื่อ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำและ
นวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนา
ระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ” โดยมี ดร.ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม
พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อเครื่องมือวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และ
ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ชันทา รักษ์พลเมือง
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

โทร. ๐-๒๔๕๗-๐๐๖๘ ต่อ ๕๓๒๙ โทรสาร ๐-๒๔๖๘-๖๘๕๒

E-mail: phd_ed2@siam.edu

หมายเหตุ : ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อนักศึกษา นางสาวกษมา บุญเสื่อ โทร. (มือถือ) ๐๘๕-๐๘๖-๒๒๗๘

ที่ สน-๐๒๑๐.๐๔/ว ๐๔๕

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม
๓๘ ถนนเพชรเกษม แขวงบางหว้า
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ทีปพิพัฒน์ สันตะวัน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ด้วย นางสาวกษมา บุญเสื่อ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ" โดยมี ดร.ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อเครื่องมือวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ชันทา ริกซ์พลเมือง
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

โทร. ๐-๒๔๕๗-๐๐๖๘ ต่อ ๕๓๒๗ โทรสาร ๐-๒๘๖๘-๖๘๕๒

E-mail: phd_ed2@siam.edu

หมายเหตุ : ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อนักศึกษา นางสาวกษมา บุญเสื่อ โทร. (มือถือ) ๐๘๕-๐๘๖-๒๒๗๘

ที่ สน.๐๒๑๐.๐๔/ ๖ ๐๔๕

บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสยาม
๓๘ ถนนเพชรเกษม แขวงบางหว้า
เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ ๑๐๑๖๐

๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.อัจฉราวรรณ จันทร์เพ็ญศรี วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ด้วย นางสาวกชมา บุญเสื่อ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำและ
นวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนา
ระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ" โดยมี ดร.ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการ เพื่อพิจารณาความเหมาะสม
พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่อเครื่องมือวิจัยดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และ
ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ชันทา ริกซ์พลเมือง
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์

โทร. ๐-๒๕๕๗-๐๐๖๘ ต่อ ๕๓๒๙ โทรสาร ๐-๒๕๖๘-๖๘๕๖

E-mail: phd_ed2@siam.edu

หมายเหตุ : ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อนักศึกษา นางสาวกชมา บุญเสื่อ โทร. (มือถือ) ๐๘๕-๐๘๖-๒๒๗๘

ภาคผนวก ค

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สป 658/2565 เรื่อง มอบหมายให้ผู้ตรวจราชการ
กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบเขตตรวจราชการ

คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ
ที่ สป ๖๕๘/๒๕๖๕

เรื่อง มอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบเขตตรวจราชการ

อนุสนธิตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป ๕๗๘/๒๕๖๕ เรื่อง มอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบเขตตรวจราชการ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ นั้น

สืบเนื่องจากมีคำสั่งมอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการรักษาราชการแทนรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๓ ราย ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป ๖๓๐/๒๕๖๕ และให้ทำการรักษาการในตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน ๓ ราย ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ๒๖๓๗/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ฉะนั้น เพื่อให้การตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงยกเลิกคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ สป ๕๗๘/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ และมอบหมายให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ และผู้รักษาการในตำแหน่งผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการต่าง ๆ ดังนี้

- ๑. นายวรัท พุกษาทวีกุล รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร
เขตตรวจราชการที่ ๒ กลุ่มจังหวัดภาคกลางปริมณฑล
จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม
จังหวัดสมุทรปราการ
เขตตรวจราชการที่ ๑๐ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๓
จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย
จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี
- ๒. นายพิรศักดิ์ รัตนธ รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๔ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๒
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี
จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร
เขตตรวจราชการที่ ๗ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน
จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา
- ๓. นายไพศาล วุฒินันท์ รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๖ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน
จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต
จังหวัดระนอง จังหวัดสตูล

/เขตตรวจ...

- ๕ -

๔. นายปรีดี ภูสีน้ำ

เขตตรวจราชการที่ ๑๑ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒
จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดสกลนคร
รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๑๗ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๑
จังหวัดตาก จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์
จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์
เขตตรวจราชการที่ ๑๘ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ๒
จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร
จังหวัดอุทัยธานี

๕. นายทวีศักดิ์ เทียงธรรม

รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๑๙ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒
จังหวัดยโสธร จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอำนาจเจริญ
จังหวัดอุบลราชธานี

๖. นายธนากร ตอนเหนือ

รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๑๒ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง
จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด

๗. นายชวลิต ประสานสอน

รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๑๔ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒
จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก
จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดสระแก้ว
เขตตรวจราชการที่ ๑๕ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๑
จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง
จังหวัดลำพูน

๘. นายวิระ นึ่งกสิการ

รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๓ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑
จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี
เขตตรวจราชการที่ ๘ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง

๙. นายสุรศักดิ์ อินศรีไกร

รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๑ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน
จังหวัดชัยนาท จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดลพบุรี
จังหวัดสระบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง
เขตตรวจราชการที่ ๑๖ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน ๒
จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่

/๑๐. นางสุปราณี...

- ๓ -

๑๖. นางสุปราณี นฤนาทโรตม รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๑๓ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๓
จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์
จังหวัดสุรินทร์
๑๗. นางสาวจริญวรรณ หนูนาค รับผิดชอบการตรวจราชการเขตตรวจราชการ ดังนี้
เขตตรวจราชการที่ ๕ กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย
จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา
- ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕.

(นายธรรพล สังขวาสิ)
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก ง
ผลตรวจคุณภาพเครื่องมือ

Try Out แบบสอบถาม

ระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

Reliability

Scale: ALL VARIABLES

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	96.8
	Excluded ^a	1	3.2
	Total	31	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

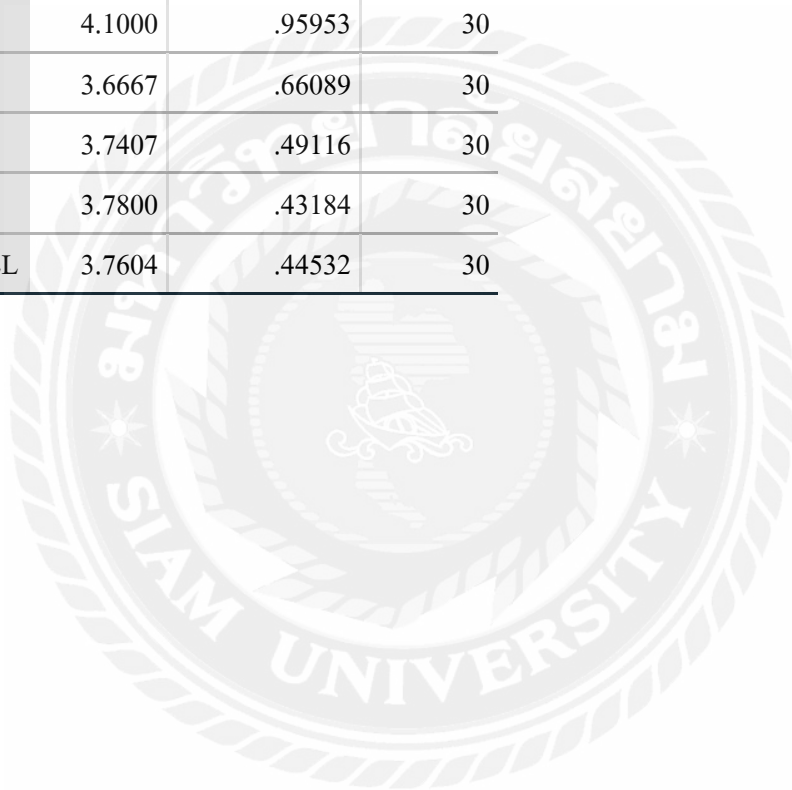
Reliability Statistics

Cronbach's	
Alpha	N of Items
.933	22

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
A1	2.9000	1.06188	30
A2	3.6667	.92227	30
A3	4.1333	.68145	30
A4	4.1333	.97320	30
A5	3.5667	1.13512	30
A6	3.9333	1.31131	30
A7	3.5333	.77608	30
A8	4.2667	.86834	30
A9	3.5333	1.27937	30
B1	3.6333	1.06620	30

B2	3.8000	.99655	30
B3	4.4333	1.13512	30
B4	3.0000	.69481	30
B5	3.7667	.93526	30
B6	4.3667	.80872	30
B7	3.8000	1.29721	30
B8	3.2333	1.00630	30
B9	4.1000	.95953	30
B10	3.6667	.66089	30
SUMA	3.7407	.49116	30
SUMB	3.7800	.43184	30
SUMALL	3.7604	.44532	30

ภาคผนวก จ
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล	
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3			
1	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
2	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
3	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
4	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
5	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
6	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
7	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
8	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
9	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
10	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
11	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
12	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
13	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
14	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
15	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
16	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
17	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
18	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3
19	1	1	1	1.00	ใช้ได้	3

ภาคผนวก จ

หนังสือตอบรับการลงวารสารเผยแพร่ผลการวิจัย
เกียรติบัตรนำเสนอผลงานวิจัยวิชาการระดับชาติ

การประชุมวิชาการ "นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เพื่อโลกอนาคตด้านเทคโนโลยี" ปี 2566

ที่ วทส. 0208/SOC021

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
เลขที่ 46 ถนนเจริญสนิทวงศ์
แขวงท่าพระ เขตบางกอกใหญ่
กรุงเทพมหานคร
10600

30 มิถุนายน 2566

เรื่อง หนังสือตอบรับบทความวิจัยในการเข้าร่วมประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9

เรียน คุณกษมา บุญเสื่อ

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของ
กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อร่วมนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 (The 9th TECHCON
2023) หัวข้อ "นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เพื่อโลกอนาคตด้านเทคโนโลยี" บัดนี้ บทความวิจัยได้ผ่านการ
ตรวจสอบจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเรียบร้อยแล้ว และขอตอบรับบทความของท่านเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่
ในหนังสือประมวลผลการประชุมทางวิชาการ (Conference proceedings) ในวันศุกร์ที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ.
2566 และร่วมงานประชุมวิชาการฯ ในครั้งนี้

คณะผู้จัดงานขอแสดงความขอบคุณและยินดีต้อนรับท่านในวันศุกร์ที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2566
เวลา 08.00 – 16.30 น. ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม (ในรูปแบบออนไลน์)

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์จิรัตน์ กรุณา)

ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน

โทร. 02-878-5030, 02-878-5035

E-mail: techcon.staff@siamtechno.ac.th

Thailand

วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี

ขออนุญาตบัตรนี้เพื่อแสดงว่า

กษมา บุญเสื่อ

ได้เข้าร่วมการนำเสนอผลงานวิจัย รูปแบบการบรรยาย

แนวทางการพัฒนาระบบการตรวจราชการของกระทรวงศึกษาธิการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 (9TH TECHCON 2023)
 "นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้เพื่อโลกอนาคตด้านเทคโนโลยี"
 วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม
 ใต้ ณ วันที่ 21 กรกฎาคม 2566

อาจารย์จิรวัดน์ กุลกษา
 วิชาการคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยี
 วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประวิสุทธิ์ มงคลวนิช
 อธิการบดีวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ-สกุล	นางสาวกษมา บุญเสื่อ
วัน เดือน ปี เกิด	15 เมษายน 2533
สถานที่เกิด	อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	119/373 หมู่ 8 ตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	ข้าราชการพลเรือนสามัญ ระดับปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2558	ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

